הלכה · משנה תורה · מפרשים · לחם משנה · ספר עבודה

לחם משנה על משנה תורה, הלכות מעשה הקרבנות

רבי אברהם די בוטון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם משנה על משנה תורה, הלכות מעשה הקרבנות

רבי אברהם די בוטון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-מעשה-הקרבנות/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה ה 5
הלכה ז 6
הלכה יא 6
הלכה טז 7
פרק ב 7
הלכה א 7
הלכה ט 8
הלכה יד 8
פרק ג 9
הלכה ב 9
הלכה ד 10
הלכה ה 10
הלכה י 11
הלכה יא 11
הלכה יד 12
פרק ד 13
הלכה ו 13
הלכה ז 13
הלכה ט 13
הלכה י 14
הלכה יא 14
פרק ה 15
הלכה ג 15
הלכה ד 16
הלכה ה 16
הלכה ו 16
הלכה ח 16
הלכה יא 17
הלכה יד 18
הלכה יז 22
הלכה כא 23
פרק ו 24
הלכה ב 24
הלכה ד 24
הלכה כא 25
הלכה כג 25
פרק ז 26
הלכה א 26
הלכה ג 26
הלכה ה 27
הלכה ו 28
הלכה ז 29
הלכה ח 29
הלכה ט 29
פרק ח 30
הלכה ב 30
הלכה ג 30
הלכה ה 31
הלכה ז 32
הלכה ח 32
הלכה ט 32
הלכה י 32
הלכה יד 33
הלכה יט 34
הלכה כא 35
פרק ט 35
הלכה ז 35
הלכה י 35
הלכה יח 35
הלכה כג 36
פרק י 36

הלכה ז 36
הלכה י 36
הלכה יא 36
הלכה יב 36
הלכה יד 37
הלכה טו 38
הלכה יט 39
פרק יא 39
הלכה א 39
הלכה ד 40
פרק יב 40
הלכה ח 40
הלכה י 41
הלכה טו 41
הלכה יז 42
הלכה כב 42
פרק יג 43
הלכה ג 43
הלכה ד 44
הלכה ה 46
הלכה ז 48
הלכה ח 48
הלכה ט 49
הלכה י 50
הלכה יב 51
הלכה יג 51
הלכה יד 52
פרק יד 52
הלכה א 52
הלכה ג 52
הלכה ט 53
הלכה יא 53
הלכה יד 53
פרק טו 54
הלכה ב 54
הלכה ג 55
הלכה ד 55
הלכה ז 57
הלכה ח 58
פרק טז 59
הלכה ב 59
הלכה ג 59
הלכה ד 60
הלכה ו 60
הלכה יד 60
פרק יז 61
הלכה ד 61
הלכה ז 62
הלכה ט 63
הלכה י 63
הלכה יד 64
פרק יח 65
הלכה י 65
הלכה יא 66
הלכה יד 68
הלכה טו 68
הלכה טז 69
הלכה יז 69
פרק יט 70
הלכה ג 70
הלכה ט 70
הלכה יא 72

פרק א

הלכה ה

כל קרבנות הציבור הן עולה או חטאת כו'. קרבנות הציבור הם שני תמידין שבכל יום וכו'. רבינו ז"ל בפירוש המשנה בהקדמתו לסדר קדשים כתב כל הדברים והכללים אשר כתב בפרק זה ונתן שם כלל ואמר שהקרבנות מתחלקים לארבעה מינים. א' קרבן יחיד. ב' קרבן ציבור. ג' קרבן ציבור דומה ליחיד. ד' קרבן יחיד דומה לקרבן ציבור. קרבן ציבור הוא מה שכתב כאן שני תמידין של כל יום ומוספי שבתות וראשי חדשים והמועדות ושעיר חטאת יוה"כ אלו הן קרבן ציבור ממש שדוחין את השבת ואת הטומאה. וקרבן יחיד נחלק לה' חלקים. הא' שיהא היחיד חייב קרבן על מעשה שעשה או דבר. הב' שיהיה היחיד חייב קרבן על ענין מן הענינים אשר בגופו. הג' שיתחייב על שום ענין מן הענינים שיהיה בנכסיו. הד' שיתחייב בהגיע זמן ידוע. החמישי שיתחייב בזה דרך נדבה. הראשון הוא מה שכתב רבינו כאן וקרבן השוגג במצות לא תעשה שיש בו כרת וכו' עד אומרו וכן איל העולה כו' שאלו באין על מעשה שעשה. ועוד יש מי שחייב על מבטא כגון שבועות שנשבע לשקר וכתב שם אע"פ שלא כתבם כאן שכאן לא כתב אלא מה שבא על פי מעשה. הב' מה שכתב רבינו ז"ל כאן קרבנות מצורע וקרבנות זבים ויולדת ויש בנזיר כיוצא בזה שהוא תגלחת הטומאה כשנטמא הנזיר שמביא קרבן שאלו הן על הטומאה שאירע בגופו ומזה המין הוא קרבן הגר שכתב רבינו ז"ל כאן שהוא להיותו נכנס תחת כנפי השכינה ולהתגייר צריך קרבן זה. והג' הוא מה שכתב כאן הבכור והמעשר וכו' שהוא בא על דבר שהוא בנכסיו. והד' הוא מה שכתב כאן רבינו ז"ל החגיגה והראיה שהוא בהגיע זמן ידוע. החמישי הוא מ"ש כאן והנודר או מתנדב כו' ומזה המין מה שכתב וכן קרבנות הנזיר כו' שהם קרבנות תגלחת הטהרה שבא הנזירות בנדבה ומביא קרבן להשלמתו. המין השלישי קרבן ציבור דומה לקרבן יחיד הם מ"ש כאן רבינו ז"ל וכן אם שגגו ב"ד והורו בע"ז מביא כל שבט וכו' ואם שגגו והורו בשאר מצות וכו' עד אומרו קרבנות היחיד וכו' ונקרא קרבן ציבור מפני שהתורה אמרה והקריב הקהל וכו' ועשו כל העדה וכו' ודומה לקרבן יחיד מפורש שאינו דוחה את השבת ולא את הטומאה [כקרבן] יחיד. והד' קרבן יחיד הדומה לקרבן ציבור הוא מה שכתב רבינו ז"ל הפסח וכן מה שכתב למטה בסוף וכן איל העולה ופר החטאת שמקריב כ"ג משלו ביום הכפורים הרי הן קרבן יחיד ופסח הוי קרבן יחיד שכל אחד שוחטו לעצמו ודומה זה המין לקרבן ציבור מפני שדוחין את השבת ואת הטומאה. אלו הן דברי רבינו ז"ל בקצרה שכתב שם, והוצרכתי לכתוב זה כאן מפני שעם זה יתיישב

למה לא מנה רבינו ז"ל כל קרבנות היחיד שיש יותר מאלו וכן שאר הקרבנות שפרט שם רבינו ז"ל בפירוש המשנה ומה ראה למנות אלו ולא יותר, אלא שכוונתו למנות כאן חלוקת המינים כמו שכתב שם וכתב מכל מין ומין אחד או שנים ולא חש למנות יותר כיון שכבר כתב כל המינים שלא רצה להאריך ואע"פ שלא כתב כל מין ומין לבדו כמו שכתב בפירוש המשנה אלא ערבב אלו עם אלו אין קפידא בכך שאין דעתו כאן לכתוב אלא הדינים לבד. וכן מה שכתב בסוף דבריו וכן איל העולה ופר החטאת שמקריב כ"ג וכו' הרי הן קרבן יחיד, באו דבריו בדקדוק דהיה קשה לדבריו מה הוצרך לכתוב וכן אלו הם קרבן יחיד מה שלא כתב באחרים שהזכיר אלא בכולהו כתב וכן קרבנות הנזיר כולן וקרבנות זבים וכו' ולא יותר וכאן כתב בסוג הרי הם קרבן יחיד אלא משום דלא תיסק אדעתין דהך להוי קרבן ציבור משום שדוחים את השבת ואת הטומאה כקרבן ציבור קמ"ל דמ"מ קרבן יחיד הוא ואע"ג דפסח הוי כי האי גוונא ולא כתב רבינו ז"ל בו כיוצא בזה משום דשוה פסח וחגיגה יחד שבאים יחד ברגל אחד ולכך לא כתבו רבינו ז"ל עם איל העולה ופר החטאת של כ"ג אע"פ שהוא ממינם וכמו שכתב רבינו ז"ל בפירוש המשנה. ואע"ג דגבי קרבן ציבור דומה לקרבן יחיד שהם אם שגגו ב"ד והורו וכו' לא כתב בסוף הרי הם קרבן ציבור כי היכי דלא תיסק אדעתין דלהוי קרבן יחיד משום דאינם דוחין את השבת ואת הטומאה כקרבן יחיד התם ודאי פשוט יותר שהם קרבן ציבור וכמ"ש והוא הנקרא פר העלם דבר של ציבור ועם זה בא סדרו של רבינו על נכון:

הלכה ז

ובאחריות נסכיהן חוץ מן הנדבה כו'. כתב בעל כ"מ שהוא מפרש שכל מ"ש קרבנות היחיד חייב באחריותן הוא שאם אבד חייב באחריותו. וקשה דא"כ איך אמר קרבנות הציבור אין חייבים באחריותן והלא אם אבדו קודם שיעבור זמנם ודאי שמביא אחרים תחתיהן דלא מייתי בגמרא מקרא דדבר יום ביומו אלא שאם עבר היום ולא הביאם אינו חייב באחריותם אבל אם לא עבר היום ונאבדו ודאי שיביאו אחרים תחתיהם. ואולי דה"ק גבי יחיד חייב בכל אחריות בין אם עבר יומו בין נאבד שחייב להביא אחר אבל קרבנות הציבור אינו חייב בכל אחריות אלא מקצת אחריות חייב ומקצת פטור כגון שאם נאבדו יביא אחרים אבל אם עבר יומו אינו חייב באחריותן:

הלכה יא

והגדולים בבקר עד ג' שנים שלימות כו'. בפ"ק דפרה אמר ר"י הגלילי אומר פרים בני שתים כו' וחכמים אומרים אף בני ג' ר"מ אומר אף בני ד' ובני ה' כשרים אלא אין מביאין

זקנים מפני הכבוד ע"כ. ופשוט הוא דמאי דקאמרי רבנן אף בני ג' דהכי קאמרי לא כמ"ש ר"י דכל שנה שניה נקראת פרה ולא יותר אלא כל שנת ג' נמי נקראת פרה וז"ש רבינו כאן עד ג' שנים ולמטה כתב דמבן שתים נקראת פרה דת"ק לא פליג אר"י אלא מוסיף וכדאמר אף בני שלש. וכן כתבו התוס' ז"ל פ"ק דר"ה ולכן לא ידעתי מקום לתמיהת הבכ"מ שתמה לקמן ששפיר פסק רבינו כרבנן:

הלכה טז

הא למדת שחמש חטאות הן הנשרפות וכו'. אולי להר"א בהשגות נזדמנה לו נוסחא מוטעת בדברי רבינו שאומרת ו' חטאות הן הנשרפות ג' ליחיד וג' לציבור ומפני שלא מצא ג' ליחיד הבין שהוא סובר כדברי הגאון רבינו נסים ז"ל דכשמביא היחיד כשבה או שעירה כששגג באחת ממ"ב כריתות וכמ"ש רבינו בריש הל' שגגות היא נשרפת והיא נכנסת בכלל מ"ש שעירים הנשרפין ועם זה ג' ליחיד הא' השעירה הנזכרת. הב' חטאת כהן משיח. הג' פר שמביא כהן גדול. אבל ודאי שהנוסחא זו מוטעת והגירסא הנכונה בדברי רבינו חמש חטאות כו' שתים ליחיד, וכן כתב בפירוש המשנה בהקדמתו לסדר קדשים וכך הם דברי הבעל כ"מ:

פרק ב

הלכה א

ויוצק על היסוד וכו'. הר"א ז"ל השיג דאינו יוצק על היסוד אלא בספלים ובודאי דכן נראה בפרק לולב והערבה ובפרק כל התדיר והרבה האריך הבכ"מ ז"ל בפירוש הסוגיא דפרק כל התדיר דבהדיא אמר שם דלא קי"ל כשמואל אלא לספלים ואע"ג דשמואל סבר דדבר שאינו מתכוון מותר ואנן קי"ל הכי כבר הקשה זה הבכ"מ בפ"י מהל' אלו והאריך בתירוץ הקושיא ומ"מ ודאי דלא קי"ל כשמואל אלא לספלים ובמ"ש דלספלים לא אתא אלא למעוטי אישים אבל מ"מ לא הוי ספלים דוקא ודוחק גדול לומר כן. ויותר נראה לי לומר שסמך רבינו ז"ל על מה שכתב בסוף הלכות תמידין ומוספין ודבריו שם מוכיחין כן שכתב שם ובקרן דרומית מערבית וכו' והכל יורד לשיתין כמו שביארנו והביאור הוא מ"ש כאן וכמ"ש שם הרב בעל כ"מ ז"ל ועל זה כתב שם כיצד היו עושין וכו' משמע דבא לפרש הניסוך כיצד הוא וניסוך שכתב כאן ושל שם הכל אחד ואין חילוק ביניהם מאחר שסמך שם על הביאור של כאן ולא בא רבינו ז"ל כאן אלא למעוטי שלא היה על האישים וכמו שהתחיל ואין נותנים אותו על האש וכו' ולאפוקי הא כתב ויוצק על היסוד וכו' ועוד דאתא לאפוקי מפי' רש"י ז"ל שסובר דלא היה מיד יורד לשיתין אלא יורד על גבי

המזבח ומשם יורד לשיתין וכמו שדחו התוס' ז"ל פירושו בפרק לולב וערבה ורבינו ז"ל אית ליה כפירוש התוס' ז"ל וזהו שכתב כאן ויוצק על היסוד והוא יורד לשיתין אבל אין הכוונה למעט ספלים אלא סמך על מה שכתב שם בהלכות תמידין ומוספין. ודע דהשיתין בקרן מערבית דרומית היו וכמו שכתב רבינו ז"ל בפ"ב מהל' בית הבחירה:

הלכה ט

ובירוצי היין והשמן קדש וכו'. וא"ת בפ' שתי מדות איפליגו ר"מ ור"י דר"י חשיב מדת הלח מלמטה למעלה ור"מ חשיב מלמעלה למטה ואמר שם ר' יוחנן דלר' מאיר דחשיב להו הכי נראה לי דבירוצי מדות לא נתקדשו ורבינו ז"ל בהל' כלי המקדש פרק ראשון נראה דפסק כר"מ דמני להו מלמעלה למטה שכתב שם ושבע מדות של לח היו שם הין וחצי הין כו' א"כ היה לו לפסוק דבירוצי מדות לא נתקדשו ואיך כתב כאן דנתקדשו ואם נאמר דרבינו ז"ל פסק כאביי דאמר התם דלא פליגי ר' יהודה ור"מ בהכי אלא במלאים קמפלגי מכל מקום קשה למה פסק כר"מ לגבי ר' יהודה. ויש לומר משום דסתם מתני' דפרק שתי מדות כר"מ דמני להו מלמעלה למטה ופסק כאביי:

הלכה יד

כל שיעורי הנסכים האמורים וכו'. בפ' התכלת (דף מ"ה) הקשו שם על פסוק האמור ביחזקאל כה אמר ה' אלהים בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר תמים וחטאת את המקדש וכו' הקשו שם חטאת עולה היא ותירצו אמר ר' יוחנן פרשה זו אליהו עתיד לדורשה כלומר דעד שיבא אליהו ויפרשנה אין אנו יכולים לדורשה ורב אשי תירץ מילואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה כלומר דמה שאמר יחזקאל הוא שנתנבא על בית שני שהיה בימי עזרא ואמר שיקריבו מלואים כדרך שהקריב משה ומשה הקריב ביום השמיני למלואים שהיה ר"ח עגל בן בקר לחטאת וגם עזרא עשה כן ביום השמיני שלא היה ר"ח הקריב פר לחטאת והיינו דאמר יחזקאל וכן פירש"י ז"ל שם. ולפי זה קשה על רבינו ז"ל טובא דאיך כתב דנבואה זו היא על בית שלישי שעתיד ליבנות דנראה דזה לא כדברי מר ולא כדברי מר ועוד דהוא כתב שעזרא הקריב מלואים והיינו כתירוצא דרב אשי וכיון שכן הנבואה היא על עזרא ואיך כתב רבינו ז"ל שהיא על בית שלישי ואם נאמר דרבינו ז"ל מפרש דמ"ש פרשה זו אליהו עתיד לדורשה דהכוונה לומר דעל בית שלישי נתנבא ועם זה תירץ הקושיא דלעתיד לבא יהיה כן ואע"פ שאין כן עתה אינו כלום ולפ"ז פסק רבינו ז"ל כר' יוחנן מ"מ קשה מה שהקשיתי דהוא פסק כרב אשי ואיך פסק כר' יוחנן דמשמע דפליגי ועוד דכרב אשי ראוי לפסוק דבברייתא אמרו שהיא סברת ר' יוסי שחולק על ר' יהודה וכבר ידוע שהלכתא כוותיה

לגבי ר' יהודה ועוד דבברייתא הודה לו ואמר לו תנוח דעתך שהנחת את דעתי. ונראה לי דרבינו ז"ל פסק כרב אשי ומטעמא דכתיבנא דר' יוסי סבר כוותיה אלא שלא רצה לפרש כפירוש רש"י ז"ל דהנבואה של יחזקאל על עזרא היה והקריבו מלואים כדרך שהקריבו בימי משה משום מה שהקשו התוס' ז"ל דשל משה עגל וכאן היה פר ועוד דהמתנות ג"כ היו חלוקות כמפורש ביחזקאל אל מזוזות הפתח וכו' וכמו שהאריכו שם התוספות ז"ל לכך מפרש רבינו ז"ל דה"ק נבואה זו על בית שלישי היא והקרבנות יהיו באופן האמור ביחזקאל ואע"ג דיקשה לך דאחר שנתנה התורה לא יהיה שינוי בקרבנות כלל אלא מקריבין קרבנות הנהוגים לדורות אין זו קושיא דכן בבית שני בימי עזרא הקריבו קרבנות שאינם נוהגים לדורות כמו שהקריבו בימי משה א"כ גם בבית שלישי יקריבו קרבנות שאינם נוהגים לדורות ואין תימה על כך ונבואת יחזקאל על בית שלישי היה. ועם זה באו דברי רבינו ז"ל על נכון שפסק כרב אשי ודו"ק:

פרק ג

הלכה ב

אבל הנכרים אין מקבלין מהם אלא עולות בלבד וכו'. קשה דבמנחות (דף ע"ג) משמע דלא מפקינן איסורא אלא מקרא דאיש איש דכתיב ביה אשר יקריבו לה' לעולה ומרבינן נכרים מאיש דוקא לעולה ולא לשאר קרבנות דלא כתיבי בקרא אליבא דר"ע דקי"ל כוותיה ואיך רבינו ז"ל הביא הדרשא מהכא דהך קרא מוקמינן ליה בתמורה פ"ק בבעלי מומין ומשמע הא תמימים תקריבו. וי"ל דהך דרשה דרבינו ז"ל איתא בת"כ כדכתבו התוס' ז"ל שם דהכי תניא שם מנין שאין מקבלין שקלים מן הנכרי מה ת"ל ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אין לי אלא תמידין שנקראו לחם שאר קרבנות ציבור מנין ת"ל מכל אלה ופירשו שם התוס' ז"ל וקא משמע לן קרא דאפי' בא נכרי ומוסר לציבור אין מקבלין ממנו כשם דאין מקבלין ממנו קרבנות של עצמו ומיהו השתא דאשמעינן איש איש דמקבלים מהם נדרים ונדבות מוקמינן נמי קרא בבעלי מומין כדאיתא בתמורה ע"כ. ורבינו ז"ל הביא דרשה דספרי דמההוא קרא נפקא לן דאין מקבלין ממנו קרבנות ציבור וכ"ש קרבנות עצמו וקרא דאיש איש מרבה נדרים ונדבות דהוה משמע לן איסורא מקרא דמיד בן נכר וכו' ולהכי איצטריך לומר דעולה מקבלים מהן:

אבל אין מקבלים מהם שלמים כו'. בפ"ק דשקלים אמר הנכרי והכותי ששקלו אין מקבלין מהן ואין מקבלין מידן קיני זבים וקיני זבות וקיני יולדות אבל נדרים ונדבות וחטאות ואשמות מקבלין מהן זה הכלל כל שנידר ונידב מקבלין מידן כל שאין נידר

ונידב אין מקבלין מהן ע"כ. כך היא הגירסא במשנתנו ונראה דט"ס היא וצ"ל ואין מקבלין מידן קיני זבים וקיני זבות וקיני יולדות חטאות ואשמות אבל מקבלין מהם נדרים ונדבות וכו' דחטאות ואשמות בהדי מילי דאין מקבלין מהם אית לן למיתנינהו דאינן באין בנדר ובנדבה וסיפא קאמר דכל שאינו בא בנדר ונדבה אין מקבלין מהן. כך היא הגירסא במשנה בירושלמי וכן הביאה הרב בעל הכסף משנה ז"ל. אבל ראיתי לרבינו ז"ל שכתב בפירוש המשנה הא דאמרו בירושלמי בסיפא דאין מקבלין מהן קיני זבים וכו' לא קאי אלא אכותי שהזכיר ולא אנכרי דבנכרי לא שייך זבים וזבות ועוד כתב דבכותי מקבלין ממנו חטאות ואשמות לפי שהוא כיון דנתכוון לכפרה אולי ישוב אבל הנכרים אין מקבלין מהם חטאות ואשמות ונראה ודאי דהוא גריס כגירסא דידן דגרסינן אבל מקבלין מהם נדרים ונדבות חטאות ואשמות ואית ליה דהך מילתא אכותי לחוד קאי דאיירי ביה דחלוקה דקיני זבים ביה איירי אבל בנכרים אין מקבלין מהם אלא נדרים ונדבות ולא חטאות ואשמות וסיפא דזה הכלל נתן כלל לנכרים דבנכרים דוקא אין מקבלין מהם אלא נדרים ונדבות ולא חטאות ואשמות ודוחק הוא לפרש המשנה כן אבל כאן לא חילק בין נכרי לכותי משמע דאית ליה דכותי ונכרי שוים הפך ממ"ש בפירוש המשנה וכגירסת הירושלמי וכדכתיבנא:

הלכה ד

ישראל שהוא מומר לע"ז כו'. כבר הארכתי ע"ז במקום אחר:

הלכה ה

עולות הנכרים אין מביאין עמהן נסכים וכו'. הקשה הבכ"מ ז"ל דלפי סוגיא דמתאמרה בפ' אלו מנחות (דף ע"ג:) לר"ע דקי"ל כוותיה נסכי הנכרי קרבין משלו ואם לא הביא משלו קריבין משל ציבור דשם אוקימו מתני' כוותיה משום דעולה וכל חבירתה קאמר ואי ס"ל דההוא שינויא דחיקא הוי א"כ אפי' משל ציבור נמי לא ליתו וכתב בתירוץ קושיא זו ותירץ דרבינו ז"ל מספקא ליה ולכך פסק כך. והר"י קורקוס תירץ דרבינו בפ"ק דתמורה גריס אזרח מביא עליהן נסכים ואין הנכרי מביא עליהן נסכים דמשמע אינו מביא כלל עליהם נסכים ומתני' היא התם וסמך על אותה סוגיא ומשנה דהתם. ואצלי קשה על תירוץ הבכ"מ ז"ל והר"י קורקוס ז"ל דבהדיא כתב רבינו בפ' ד' מהלכות שקלים וז"ל וכן נכרי ששלח עולתו ממדינה אחרת ולא שלח עמה דמי נסכים יביאו נסכיהם מתרומת הלשכה הרי דפסק בהדיא כמתני' בפ"ז דשקלים דקרבין משלהם ואם לאו משל צבור ולדבריהן קשה דברי רבינו אהדדי. ועוד קשה על הר"י קורקוס דאיך לדבריו הניח רבינו מתני' דשקלים משום ברייתא דפ"ק דתמורה וסמי מתניתין מקמי ברייתא

דהא דואין מביא עליהם נסכים כו' ברייתא היא התם ואע"ג דבפיסקא כתוב בספרים שלנו מתני' ואין מביא עליהם נסכים וכו' טעות סופר הוא דאינו אלא ברייתא וההיא מתני' לשון משובש הוא ואינו אלא פיסקא מהברייתא כמבואר שם ואינה משנה כדכתב מהר"י קורקוס ז"ל לומר דסמינן משנה. לכך אני אומר לתרץ קושיות אלו דרבינו ז"ל גרס אזרח מביא עליהם נסכים ואין הנכרי מביא עליהם נסכים ולפי שהוקשה אצלו א"כ פליגא ברייתא דמשמע דקאמרה דאינו מביא כלל נסכים אמתניתין דשקלים דמשמע דקרבים משלו ואם לאו משל ציבור נראה דהוא מפרש דמאי דממעט קרא דאזרח הוי דאזרח הוא חייב להביא נסכים משלו אבל הנכרי אם שלח נסכים קרבים משלו ואם לאו הוי משל ציבור אבל אינו חובה שיהיו הנסכים משלו כמו האזרח, ומ"ש רבינו ז"ל כאן אין מביאין עמהן נסכים ר"ל אין חובה להביא נסכים משלהם אלא אם שלחו מרצונם הרי טוב ואם לאו קרבין משל ציבור ובהכי א"ש מתני' דפ"ז דשקלים דקאמרה דאם לא שלח נסכים יקריבו משל ציבור כלומר דאינו חובה להקריב נסכים משלו אלא אם שלח נסכים יקריבו משלו ואם לא שלח יקריבו נסכים משל ציבור. כנ"ל לפרש דברי רבינו ז"ל:

הלכה י

שלשה מן הסנהדרין סומכין עליו וכו'. בריש סנהדרין תנן סמיכת זקנים ועריפת עגלה בשלשה דברי ר"ש ר' יהודה אומר בחמשה ורבינו ז"ל פסק כר' שמעון וכי תימא הא קי"ל הלכה כר' יהודה לגבי ר"ש וכדאמרינן בעירובין פ' מי שהוציאוהו (דף מ"ו:) ועוד דבעריפת עגלה פסק כר' יהודה בהלכות סנהדרין פ"ה דהוי בחמשה ולמה פסק כאן בג' י"ל משום דשם (בדף י"ג) אמרו תנא סמיכה וסמיכת זקנים בג' וכיון דההיא ברייתא אמרה כר' שמעון פסק רבינו ז"ל הכי אבל גבי עריפת עגלה דליכא ברייתא דמסייעא ליה הדרינן לכללין דהלכה כר' יהודה וכדכתיבנא:

הלכה יא

ואם סמך הטמא סמך וכו'. כתב הבכ"מ ז"ל דמ"ש בריש פ"ג דזבחים (דף ל"ב) מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים דשחיטה הוי מדרבנן גזירה שמא יגע ואית ליה לרבינו ז"ל דה"ה בסמיכה דהוי מדרבנן ולכך כתב דאם סמך בדיעבד דהוי סמיכה ואי אפשר לומר כן דשם אמרו מאי שנא סמיכה דכתיב לפני ה' שחיטה נמי הכתיב וכו' ופי' רש"י ז"ל מאי שנא דבטהורים מדאורייתא דכתיב לפני ה' וכו' ומוכרח הוא לפרש כן משמע דסמיכה מדאורייתא, גם מה שתירץ עוד דהא דאמרינן אם לא סמך כפר אינו נכון דהתם אמרינן מעלה עליו כאילו לא כפר וכאן כתב רבינו ז"ל דסמך משמע דסמיכתו

כשרה וכפר. ונראה לי לומר דנפקא ליה לרבינו ז"ל משום דאמר שם סמיכה נמי אפשר דמעייל ידיה וסמך כלומר ואמאי אמרת דסמיכה בטהורים מדאורייתא ותירצו קא סבר ביאה במקצת שמה ביאה וכיון דרבינו ז"ל פסק בפ"ג מהל' ביאת מקדש דביאה במקצת לא שמה ביאה לכך פסק כי קושית הגמרא דסמיכה לאו דאורייתא בטהורין דאפשר דמעייל ידיה וסמיך אלא מדרבנן הוי גזירה שמא יכנס לעזרה לסמוך כשהוא טמא אבל מדאורייתא כשירה אפילו בטמאים:

הלכה יד

ועל העולה מתודה עון עשה ועון לא תעשה שניתק לעשה וכו'. בפ"ג דיומא (דף ל"ו) איפליגו ר' יוסי הגלילי ור' עקיבא גבי עולה דר' יוסי הגלילי אית ליה דמכפרת על עון לקט שכחה ופאה ור"ע אומר אינה באה אלא על מצות עשה ועל מצות לא תעשה שניתק לעשה ואמרו שם במאי קא מיפלגי ואמר ר' ירמיה בלאו דנבילה קא מיפלגי ר' עקיבא סבר לאו מעליא הוא ור"י הגלילי סבר לאו לאו מעליא הוא ואביי אמר דכולי עלמא לאו דנבילה לאו מעליא הוי והכא בתעזוב קא מיפלגי וכו' ולפי פירוש רש"י ז"ל לר' ירמיה סבר ר' עקיבא דלאו דנבילה הוי לאו מעליא ולוקין עליו דאינו ניתק לעשה וה"ה ללאו דלקט שכחה ופאה דדמי ללאו דנבילה דלוקין עליו דאינו ניתק לעשה דעשה דבתריה מעיקרא משמע ולאביי כ"ע מודו בלאו דנבילה דלוקין עליו דאינו ניתק לעשה ופליגי בלקט שכחה ופאה דלר' עקיבא לוקין ולר' יוסי הגלילי אין לוקין ואם רבינו ז"ל מפרש כן קשה עליו דכיון דהוא פסק כר' עקיבא איך פסק בפ"א מהל' מתנות עניים דאינו לוקה על לאו זה מפני שניתק לעשה אא"כ עבר כל הקציר דאז לא יוכל לקיים העשה הא לר"ע בין לתירוצא דאביי בין לתירוצא דר' ירמיה לוקה על לאו דלקט שכחה ופאה דאינו ניתק לעשה. לכך נראה דרבינו ז"ל מפרש כפירוש התוס' דלר' ירמיה דאמר בלאו דנבילה קא מיפלגי מודה ר"ע לר"י דלאו דלקט שכחה ופאה דאינו לוקה משום דהוי ניתק לעשה אלא משום דשמעיה לר"י הגלילי דאמר אפי' בלאו דנבילה משום דאיכא עשה אחריו אע"ג דלאו ניתק הוא לתקן הלאו שכבר עבר פליג עליה בלאו דנבילה דוקא ולהכי נקט בגמרא לאו דנבילה ולא נקט לאו דלקט שכחה ופאה דבהא מודה ר"ע וכמו שהאריכו שם התוס' נמצא לפי פי' זה לר' ירמיה מכפר לר"ע ג"כ אלאו של לקט שכחה ופאה משום דהוי ניתק לעשה ואע"ג דאביי אינו סובר כן אלא לר"ע לקי משום דתעזוב מעיקרא משמע פסק רבינו ז"ל כר' ירמיה דלר"ע לא לקי על לקט שכחה ופאה ועולה מכפרת עליו ובאו על נכון כל דבריו:]

פרק ד

הלכה ו

זה הכלל דבר שמצותו ביום כשר ביום וכו'. בספ"ב דמגילה (דף כ"א) אמרו זה הכלל לאתויי מאי לאתויי סידור בזיכין וסלוק בזיכין וכר' יוסי. ואע"ג דרבינו פסק בהל' תמידין ומוספין פ"ה דלא כר' יוסי כתב כאן לשון המשנה מפני שאין לטעות בדבריו ולומר דהלכה כר' יוסי דכבר ביאר הדבר שם בהלכות תמידין ומוספין:

הלכה ז

אפילו בקרומית של קנה וכו'. התוס' ז"ל בפ"ק דחולין (דף ג') ובריש פרק איזהו מקומן בשם רבינו אפרים כתבו דלא בעינן כלי שרת בשחיטה ומ"מ סכין בעינן שיהא כלי ואתי שפיר לפ"ז למה לא אמרו במשנה ושחיטתן בכלי שרת בצפון כמו שאמרו גבי קבלה אלא ודאי לא בעינן כלי שרת אבל מ"מ כלי בעינן כדמוכח בסוף התודה ובסוף דם חטאת דדריש מדכתיב ויקח את המאכלת לשחוט את בנו דמשמע דבעינן כלי ובריש איזהו מקומן דחו התוס' ז"ל סברא זו וכתבו דבעינן שיהא הסכין כלי השרת והאריכו שם, ולרבינו ז"ל נראה שיש לו דעת שלישית דאפילו כלי לא בעי דהכי משמע לשון קרומית של קנה דאינו כלי והא דאמרי' בסוף התודה ובסוף פ' דם חטאת דבעינן כלי היינו לכתחלה:

הלכה ט

שהאויר שאין סופו לנוח אינו כמונח. בפ"ק דמציעא (דף י"ב) בעי רבא זרק ארנקי בפתח זה ויצא בפתח אחר מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא ואסיקנא בתיקו, וכתב הטור ז"ל דין זה בח"מ סי' רמ"ג הלכות מתנה דכיון דהוי ספק אם היא מתנה לא זכה האחר ואם הוא הפקר כל הקודם זכה וכן כתב אביו הרא"ש ז"ל בפסקיו וכן כתב הרב הנמוקי ז"ל וכתב שמטעם זה השמיט הרי"ף ז"ל אותה בעיא, גם אפשר דרבינו אפשר שמה שהשמיטה מטעם זה הוא אבל אין טעמו של הרב הנמוקי ז"ל מספיק כ"כ דהיה להם להביאה לחלק בין הפקר למתנה דבהפקר אמרינן כמונח דמי מטעם הספק. לכך נראה לי דמהכא נפשטה הך בעיא דהכא גבי הך בעיא אמרינן בפ"ב דזבחים (דף כ"ה:) את"ל אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי וכל את"ל לדעת רבינו ז"ל פשיטותא הוא ומשום הכי פסק רבינו ז"ל כאן דקאמר דלאו כמונח דמי אם כן ממילא נפשטה אותה בעיא דלאו כמונח ובהפקר לא אמרינן כל הקודם זכה ואע"ג דהיה אפשר לחלק בין הך אויר שאין סופו לנוח להה"א דפ"ק דמציעא וכמו שחלקו התוס' בפ' הזורק גבי

מתני' דהיתה עומדת על ראש הגג בדיבור המתחיל דרך עליה וכו' מ"מ הרי"ף ורבינו ז"ל סוברים דהנושאים שוים כעין ההיא דזבחים ואיפשיטה בעיא ולכך השמיטה ואין חילוק בין הפקר למתנה דבכולם אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי:

הלכה י

בעולה ובשלמים. מה שהקשה הרב בעל כ"מ ז"ל יש לתרץ דלאו דוקא נקט רבינו ז"ל עולה ושלמים למעוטי חטאת ופסח אלא אדרבה רבותא אשמעינן דאע"ג דעיקר לשם זבח בשלמים כתיב וכמו שהביא רבינו ז"ל לעיל מקרא דובשר זבח תודת שלמיו וכן בעולה כתיב לשם זבח בהדיא כמו שדרשו בסוף פ' ב"ש עולה לשם אפילו הכי אע"ג דבהדיא כתיב בהו כיון שהיה סתם כשר:

הלכה יא

וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם ששה דברים וכו'. בסוף פ' ב"ש (דף מ"ו:) אמרו כן. ויש לדקדק בדברי רבינו ז"ל דמדחזר וכתב כאן ואם שחט סתם כשר כמו שביארנו משמע דאית ליה בכל הני דאם שחט שלא לשם אחד מהם דאינו כשר להעלות לבעלים לשם חובה וכל הששה דברים שוים הפך מה שכתבו התוס' בריש זבחים שכתבו שם וא"ת אי אההיא קאי א"כ הוה ליה לפרושי מנא לן לשם אישים לשם ניחוח. וי"ל דלא אתי לפרושי אלא בהני דכשרים ולא עלו לשם חובה אבל הנך כשרים ומרצין ועלו לשם חובה וכמו שאפרש וכן כתבו למטה בסוף הדיבור. וקשה דא"כ בפי"ג מהלכות פסולי המוקדשין כתב ואלו הן מחשבת שינוי השם וכו' וכתב שם מחשבת שינוי השם כיצד זה השוחט את הזבח שלא לשמו כגון שהיה עולה וחשב שהוא שלמים וכו' או ששחט הזבח שלא לשם בעליו זו היא מחשבת שינוי השם וכו' ולמה לא כתב שם דמחשבת שאר הד' דברים ג"כ פוסל כן אם חשב שלא לשם ריח שלא לשם שם שלא לשם אישים וכו' אלא לא כתב שפוסל אלא שינוי השם בלבד ודוחק לומר דסמך על מה שכתב כאן. גם נראה מדברי רבינו ז"ל דפליג על דברי התוס' ז"ל שכתבו בריש זבחים דאע"ג דקתני לשם ששה דברים הזבח נשחט הוא הדין הזבח נקטר דהא קרא דמייתי התם בהקטרה מיירי. ומ"מ שפיר דריש מקרא דהתם זביחה לשם ששה דברים מדאיתקש אל שם זבח דלשם זבח דהיינו שינוי קדש בין בעבודת דם בפרקין מקראי דפרקין בין בהקטרה מקרא דהתם הוא הדין שאר חמשה דברים דהוה בזביחה כמו בהקטרה וכו' נראה משם דס"ל לתוס' ז"ל דהקטרה צריך ג"כ לשם אלו הדברים אבל הקטרה לא מעכבא דאע"ג דלא עשאה לשום אלו הדברים כשרים ועלו לבעלים לשם חובה. ומדברי רבינו ז"ל לא משמע הכי שכתב שבשעת שחיטת העולה צריך לשם

ששה דברים ולא הזכיר ההקטרה כלל משמע דאית ליה דבהקטרה לא איכפת לן כלל אבל רש"י ז"ל בפירוש החומש בפ' ויקרא נראה שדעתו כדעת התוס' ז"ל עולה אשה ריח ניחוח לה' עולה לשם עולה יקטירנו אשה כשישחטנו יהא שוחטו לשם האש וכו' משמע דצריך הקטרה שיהא לשם עולה והא דכתב גבי לשם עולה הקטרה וגבי אשה כתב שחיטה כיון לדברי התוס' ז"ל שכתבתי דלשם אית לן קרא לשחיטה שיהא לשם כך וכדנפקא לן מקראי בריש זבחים לכך קאמר דפסוק זה חידש לן ההקטרה וכדי שלא תאמר דוקא גבי לשם עולה דהיינו שינוי קדש דאית לן קרא לשחיטה בעינן לשם עולה בשחיטה אבל שאר ה' דברים דוקא בהקטרה כדמשמע האי קרא ולא בזביחה לזה כתב שחיטה בשאר דברים דכיון דאיתקוש אל שם זבח כי היכי דהתם בין בזביחה בין בהקטרה הכי נמי בשאר הה' ודקדק רש"י בדבריו דקדוק נכון ורמז בדבריו כוונת התוס' ונסתלקה מעליו תלונת הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפירושו שנתרעם עליו והקשה מה שהקשיתי עיין שם, גם הוקשה בעיניו דלמה לא כתב רש"י ז"ל לשם ריח לשם השם וכדאמרו בפ' ב"ש, ואני ראיתי בסמ"ג עשין ק"פ שהביא ברייתות ספרי והביא ברייתא זו כלשון רש"י ז"ל. וא"כ גם מזה אין עליו תלונה כיון שהוא העתיק לשון הברייתא דספרי דאפשר דנוסחאתו כנוסחאות סמ"ג ז"ל אע"ג דבספרים שלנו כתיב בספרי הברייתא כמו שהביאוה בפ' ב"ש:

פרק ה

הלכה ג

ומנין שאין שוחטין קדשים אלא בצפון וכו'. תמה הרב בעל כ"מ ז"ל על רבינו ז"ל דכבר דחו בגמרא ראיה זו משום דהוי דבר הלמד בהיקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש ואמרו היקש אחר מעולותיכם וזבחי שלמיכם וא"כ למה הניח רבינו ז"ל ההיקש המונח לפי המסקנא ונתישב בתירוץ קושיא זו. ואני אומר דבסוף פ' איזהו מקומן (דף נ"ז:) אמרו ואי בעית אימא חוץ מבפנים בחד זימנא גמר וכו' ופירש"י שם דאיידי דניתן היקש לידרוש בדברים המפורשים בפנים כגון למטה בפר ולמעלה [ולמעלה בשעיר] נדרוש ונלמוד בבת אחת אף הלמד בפנים בהיקש עמו וכן כתב רש"י ז"ל בפרק הוציאו לו והקשו לו התוס' ז"ל שם ובסוף פ' איזהו מקומן מכמה מקומות ובתוכם הקשו לו מהא דאמרינן לעיל דהוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש גבי שלמי צבור וחטאת אע"ג דאיתקש לדברים הכתובים בהדיא שהן קדשי הקדשים ואינן נאכלין אלא לזכרי כהונה ודחו התוס' פירוש רש"י ורבינו ז"ל נראה לי דדעתו כדעת רש"י ז"ל וכן דעת

ר"ת ז"ל שכתבוהו התוס' בסוגיא דשעירים פ"ק דשבועות ע"ש וסובר רבינו ז"ל דכל הני סוגיי דחשיב היקש מהיקש אע"ג דגמרינן מהיקשא מילי דכתיבן בגופא לא סבירא להו כתירוצא דהך ואי בעית אימא אלא כתירוצא קמא אבל הך לתירוצא לא חשבינן ליה דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש וכיון דנקטינן כי הך תירוצא בתרא קמה ליה תירוצא דתריצו מהיקשא דזבחי שלמי ציבור לחטאת ולא חשיב דבר הלמד בהיקש כיון דאיכא מילי דכתיבי בהדיא דילפינן מיניה כגון קדשי קדשים ואינם נאכלים אלא לזכרי כהונה:

הלכה ד

אם שחטן בגגו של היכל וכו'. מה שתירץ הבכ"מ דגג לא כתיב בקרא גבי היכל בהדיא כתב רש"י ז"ל כן בפרק כיצד צולין גבי ת"ש וגגן קדש ומוכרח הוא מן הסוגיא:

הלכה ה

אבל הפרוכת שעליו אינה פוסלת וכו'. שם (דף נ"ה:) בעו גוברה מאי ופירש"י ז"ל כגון תל או עץ מוטל כנגד הפתח מפסיק בין פתח לשחיטה ולא איפשיטא ועוד שם אמרינן אחורי בית הכפורת מאי וכו'. ולא ידעתי למה השמיט כל זה רבינו:

הלכה ו

העולה וכו' וכיצד הוא עושה וכו'. הרב מהר"ר אליה מזרחי בפ' צו ביאר הענין היטב עי"ש:

הלכה ח

ששירי הדם שבאצבעו פסולים ליתן מהם על קרן אחרת. בפ' דם חטאת (דף צ"ג) ובפ"ק דמנחות (דף ז' ע"ב) הקשו שם ע"ז ממ"ש גבי פרה גמר מלהזות מקנח ידו בגופה של פרה ואמר שם אצבעו במאי מקנח כלומר דאינו יכול לקנח בגופה של פרה אי מפני שלא יתלכלך אצבעו בנימין כמו שפירש"י בפ' דם חטאת אי משום דא"א לו לירד מן ההר לקנח בין הזאה להזאה וכדפירש"י במנחות ותירצו שם אמר אביי בשפת מזרק. ותימה על רבינו שכתב בפ"ג מהלכות פרה אדומה שמקנח אצבעו בגופה של פרה. ונראה דרבינו ז"ל גריס כגירסא דאיתא בספרים דידן במנחות דאמרינן התם הכי אצבעו במאי מקנח דאי אמרת בגופה של פרה איבעי ליה למתני מקנח גופו ואצבעו בגופה של פרה ומדלא קתני הכי ש"מ דלא בעי קינוח אמר אביי בשפת מזרק ע"כ. ולפ"ז קושית הגמ' וההכרח שלו הוא משום דלא תני קינוח אצבעו בברייתא וסובר רבינו ז"ל שכשתירץ אביי בכפורי זהב ה"ק הא דלא תני אצבעו בהדי ידו משום דבידו מקנח בגופה של פרה ולא בדבר אחר מפני שצריך לשרוף לכוליה דם וכמו שכתבו התוס' ז"ל בפ"ב דזבחים

(דף כ"ה) אבל אצבעו התירו לו שיקנח בכפורי זהב מפני שאינו יכול לטרוח לירד ולקנח בגופה של פרה בין הזאה להזאה ולכך אי בעי מקנח בגופה של פרה ואי בעי מקנח בכפורי זהב וכיון דמפרש כך רבינו לכך כתב שמקנח בגופה של פרה ואע"ג דלא כתב דאי בעי מקנח אצבעו בכפורי זהב אין קפידא בכך דחדא מינייהו נקט. ומ"מ עדיין צ"ע דהיה לו לבאר:

הלכה יא

שהוא פוגע בו תחילה בצאתו מן ההיכל כו'. בפרק איזהו מקומן (דף נ"א נ"ב) אמר על מתני' דשיירי הדם היה שופך כו' מ"ט אמר קרא אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד ההוא דפגע ברישא, והתוס' ביומא פ' אמר להם הממונה (דף ל"ג) בדיבור המתחיל אין מעבירין על המצות כתבו דרש"י ז"ל לא גרס ההוא דפגע ביה ברישא אלא מפתח אהל מועד קא גמר דיסוד מערבי של מזבח הוי כנגד הפתח וכן משמע התם בגמ' גבי שיירי הדם היה שופך על יסוד דרומי ומפרש משום דילמד ירידתו מן הכבש מיציאתו מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו דהיינו יסוד מערבי אף ירידתו מן הכבש בסמוך לו דהיינו יסוד דרומי ואי מאין מעבירין על המצות קא יליף מפנימיים דנשפכים על יסוד מערבי אמאי פשיטא ליה בפנימיים שהן ביסוד מערבי מבחיצון ביסוד דרומי הא אידי ואידי שייך בהו טעמא דאין מעבירין על המצות וכן משמע בפ' קדשי קדשים דפריך דשיירי הדם בהדיא כתיב בהו אשר פתח אוהל מועד ע"כ. וקשה לפירושו דאשר פתח אהל מועד איצטריך למאי דדרשינן בפרק איזהו מקומן (דף נ"ב) דהוי מזבח החיצון ולא פנימי כדאמרו שם האי מיבעי ליה לגופיה ותירצו מאשר פתח אהל מועד נפקא ופירש"י דהיינו חיצון וכו' וא"כ כיון דדרשינן להאי קרא לגופיה מהיכא ילפת מיניה דאתא למימר להההיא דסמוך לפתח אהל מועד. וי"ל דתרי פתח אהל מועד כתיבי בפרשת ויקרא חד בכהן משיח וחד דעדת ישראל והא דפר כהן משיח אתא לגופיה כדאמרינן בגמ' והא דעדת ישראל תו לא איצטריך וכדכתב רש"י ז"ל שם בפ' איזהו מקומן אל יסוד מזבח העולה האמור בפר העדה תו לא איצטריך דהא איתקיש להדדי ולהכי דריש התם בגמרא יסוד מזבח העולה דפר העדה וא"כ ראוי לדרוש גם כן אשר פתח אהל מועד דכתיבי ביה דכיון דאיתקוש לכהן משיח מיותר הוא וע"כ איצטריך לומר שישפוך אל יסוד מערבי שכנגד הפתח וזהו טעמו של רש"י ז"ל שפירש כן בפירוש החומש בפרשת ויקרא מאשר פתח אהל מועד תניינא דפר העדה ולא מאשר פתח אהל מועד קמא דפר כהן משיח דההוא איצטריך לגופיה לומר שהוא מזבח החיצון כדכתיבנא. וראיתי להרב מהור"ר אליה מזרחי ז"ל שכתב שדברי רש"י ז"ל בפי' החומש הם דברי ת"כ ומשמע ליה דפליג

אגמרא דידן דבגמרא דידן הא דרשינן להאי קרא דאשר פתח אהל מועד לגופיה לומר שיהא מזבח החיצון ולפי מה שכתבתי א"ש דת"כ מפיק ליה מאשר פתח אהל מועד דפר העדה ואדלעיל מיניה קאי שהתחיל לומר כשהוא אומר בעדה אל יסוד וכו' והך אשר פתח אהל מועד דכתיב ביה דריש. ורש"י ז"ל גלה דעתו בפירוש החומש שתפס בתניינא דפר העדה ואני תמיה על הרב הנזכר איך רצה לפרש דברי ספרי דהעולה אתא לומר דלא נימא דאשר פתח אהל מועד הוי מזבח הפנימי והוי יסוד המזרחי שלו הא העולה איצטריך למיעוטא שלא יזרקם לפנימי וכדפירשו בפ' איזהו מקומן ולהכי מיותר תניינא לומר שאין יסוד לפנימי עצמו והג' לומר תן יסוד למזבח של עולם כדפירשו שם ואותה הברייתא שם היא שנויה לעיל מיניה והכי כתב רש"י ז"ל דהיא שנויה בתורת כהנים ואותה הברייתא הוא שפירשו בגמרא ואיך יעלה בדעת הרב ז"ל לומר שיחלוק ההיא ברייתא על דברי הגמרא סוף דבר לא ירדתי לסוף דעת הרב ונראה לי כמו שכתבתי. ואין לפרש דברי רש"י ז"ל בפירוש החומש במה שאמר זהו יסוד מערבי שכנגד הפתח דטעמא הוי משום דביה פגע ברישא כמו שרצה לומר הרב ז"ל דלא יסבול לשונו של רש"י ז"ל פירוש זה כלל דמשמע מקרא דנפקא ליה ורש"י ז"ל לא גריס בגמרא ההוא דפגע ברישא וכדכתבו התוס' ז"ל בשמו. אבל רבינו ז"ל שכתב שהוא פוגע בו תחילה בצאתו מן ההיכל משמע דגריס בגמרא ההוא דפגע ברישא ואם כן יפלו עליו הקושיות שהקשו התוס' ז"ל בפ' אמר להם הממונה וכדכתיבנא. לכך נ"ל לומר דרבינו ז"ל מפרש דאי לאו קרא הוה אמינא דטעמא דאין מעבירין על המצות לא שייך אלא היכא דבעי למעבד תרוייהו שיש להקדים ההוא דפגע ביה ברישא אבל הכא דלא עבדינן אלא חד לא גמרינן מיניה וכו' וכמו שכתבו התוס' ז"ל בפ' אמר להם הממונה ולהכי אתא קרא לומר דאפילו דלא בעי למעבד אלא חד שייך טעמא דאין מעבירין משום דפגע ביה ברישא ואם כן הך סברא דפגע ביה ברישא מקרא שמעינן לה הכא:

הלכה יד

עומד בין המזבח והמנורה והמזבח לפניו כו' מתחיל מקרן מזרחית וכו'. בהל' עבודת יוה"כ פ"ד כתב שם הבכ"מ ז"ל ששאלו מהרשב"א ז"ל על דברי רבינו ז"ל ג' קושיות. חדא מ"ש רבינו ז"ל שמתחיל ההזאה ממזרחית צפונית וכו' דבפרק הוציאו לו (דף נ"ח:) משמע דהיינו לר' יוסי דסבר דלא היה שם אלא פרוכת אחת ופתחה בצפון קאי אבל לר"ע דסבר כרבנן דשתי פרוכות ופתחא בדרום קאי מתחיל מדרומית מזרחית וכיון דקי"ל כרבנן דשתי פרוכות היו וכדכתב רבינו ז"ל בהלכות בית הבחירה איך פסק כאן דמצפונית מזרחית מתחיל ודחק עצמו הרשב"א ז"ל בתירוץ הקושיא ושנה הגירסא וכמו

שיראה המעיין שם. ולע"ד נראה לתרץ דרבינו ז"ל גריס כגירסא דידן דלא יהיב בגמרא טעמא כלל לא לרבי יוסי ולא לר"ע אלא אחר שהביאו הברייתא אמרו שם דכ"ע מיהת בההוא קרן דפגע ברישא לא עבידמאי טעמא אמר שמואל דאמר קרא ויצא אל המזבח עד דנפיק מכוליה מזבח ולר"ע נקיף דרך ימין וכו'. וכיון דבגמרא לא איתפרש טעמייהו דר"ע ור"י הגלילי לא נראה לרבינו לפרש דפליגי בפלוגתא דר' יוסי ורבנן דא"כ סתמא דמתני' דקאמר מתחיל מקרן מזרחית צפונית אתיא כר' יוסי ולעיל קאמר סתם משנה החיצונה היתה פרופה מן הדרום והפנימית מן הצפון והיינו כרבנן וא"כ קשיא סתמא אסתמא דרבי סתם לן ברישא כרבנן ובסיפא כרבי יוסי לכך מפרש רבינו ז"ל דמתני' דקאמרה מקרן מזרחית צפונית כרבנן נמי אתיא ואע"ג דפתחא בדרום קאי וא"כ כשהוא פוגע ברישא פוגע בדרומית מערבית ולא מצי למעבד בההוא קרן משום דקרא קאמר ויצא אל המזבח עד דנפיק מכוליה מזבח א"כ לפחות צריך שיתחיל בקרן הסמוך לו שהוא דרומית מזרחית מ"מ סובר ר' יוסי דבעידנא דנפיק פגע במערב תחילה ואח"כ יוצא אל המזרח ובקרן דרומית מערבית לא מצי למעבד משום דבעינן דנפיק מכוליה מזבח ואם יתן בקרן דרומית מזרחית שהוא סמוך לו הוא צריך להקיף דרך ימין דלית ליה לר' יוסי הקפה דרך שמאל בשום צד א"כ היה צריך ליתן אחר כך בצפונית מזרחית ואח"כ בצפונית מערבית ואחר כך בדרומית מערבית וזה אין נראה לו לעשות כן דנמצא דהקרן שפגע תחלה הוא נשאר באחרונה ועוד שהוא פגע במערבי תחלה ועתה עשה הקרבנות של מזרח שניהם קודמים לקרבנות של מערב לכך אמר ר"י שיתחיל מצפונית מזרחית ועתה כשיקיף דרך ימין הרי יקדימו קרבנות של מערב שפגע בהם מתחילה לקרן אחר של מזרח לפחות. ועוד הקרן שפגע בו תחלה הרי לא נשאר באחרונה שהרי קודם הוא לא' של מזרח וכי תימא יתן על דרומית מזרחית ואח"כ יחזור דרך שמאל של דרומית מערבית לר"ע זה אין נראה לו לר' יוסי להקיף דרך שמאל בשום צד כדכתיבנא ועם זה ר"י הגלילי דקאמר מזרחית צפונית אתי כרבנן ומתני' דסתם לן הכי כרבנן נמי אתיא והדבר נכון בעיני לדעת רבינו ז"ל. וכבר עלה בדעתי להביא לו סיוע לפירוש זה מדברי הירושלמי שהקשה על מתני' ואמר ויתחיל מקרן מזרחית דרומית אמר רבי אילא ימנית אין זו ימנית ויתחיל מקרן צפונית מערבית אר"א ויצא אל המזבח ויתחיל מקרן מערבית דרומית ומשני שלא יתן אחוריו לקדש ופריך ואין סופו ליתן אחוריו לקדש ומשני חוזר היה לאחוריו ויעמוד בדרום ויתחיל מקרן מזרחית צפונית ומשני כי הא דאמר ר' אילא ימנית אין זו ימנית ע"כ. וקשיא בדברי הירושלמי אי ס"ל דפתחא בצפון קאי כדברי רש"י ז"ל ושאר המפרשים ז"ל מאי פריך ויתחיל מקרן מזרחית דרומית הא כיון דפתחא בצפון

קאי אחרי שאינו יכול ליתן בקרן מערבית צפונית שהוא פוגע בו תחלה ודאי שראוי ליתן את הסמוך לו במזרחית צפונית אלא ודאי דסבירא ליה דפתחא בדרום קאי ומתני' רבנן היא וכדפרישית ולכך הקשה דיתחיל מקרן דרומית מזרחית ותירץ ר' אילא אם כן היית צריך לחזור למערבית דרומית דפגע ביה תחילה כדי שלא ישאר באחרונה כדפרישית ונמצא אתה מקיף דרך שמאל ואין אתה יכול להקיף אלא דרך ימין וכדכתיבנא אבל מ"מ אין לשון הירושלמי הזה ברור בעיני מכמה קושיות חדא דאפילו תימא פתחא בדרום קאי אמאי לא מקשה תחילה ויתחיל מקרן מערבית דרומית כיון שעדיין לא ידע תירוץ דויצא אל המזבח ואי אמרת דפתחא בצפון קאי מאי מקשה דיתחיל בקרן דרומית מזרחית אין ראוי לו שיתן אלא בצפונית מזרחית שהוא אחר צפונית מערבית שאינו יכול ליתן בו וכמו שהקשיתי. ועוד אמאי לא מקשה מתחילה ויתחיל מקרן צפונית מערבית כדמקשה בתר הכי כיון דפתחא בצפון קאי וביה פגע תחלה כיון שעדיין לא ידע תירוץ דויצא אל המזבח. ותו קשה לכל הפירושים כיון דכבר תירץ ויצא אל המזבח מאי הדר מקשה ויתחיל מקרן מערבית דרומית הא בעינן ויצא אל המזבח ולא נפיק מכוליה מזבח ולמאי איצטריך טעמא דשלא יתן אחוריו לקדש וכו'. ועוד יש גמגום בהבנת הירושלמי באופן שצ"ע וישוב. אבל מ"מ בין שיהיה פירוש הירושלמי כמו שכתבתי או לא מה שכתבתי בדברי רבינו ז"ל בפירוש הסוגיא דפרק הוציאו לו נראה לע"ד נכון דודאי טעמא דר' יוסי משום דלדידיה לא עבדינן הקפת שמאל בשום צד וכדמשמע הסוגיא דאית ליה הקפות דרך ימין. הגם כי ראיתי להרב הרא"ם שכתב בפרשת אחרי מות על דברי ר' יוסי דקאמר דמתחיל ממזרחית צפונית דבדין היה להקיף דרך ימין והיה לו להקיף ממזרחית צפונית למזרחית דרומית דרומית מערבית מערבית צפונית אלא משום דיציאתו לבית קדשי הקדשים אל ההיכל פגע בקרן מערבית צפונית מיד כו' והאריך שם ונתן הטעם שנשאו ונתנו בגמרא אליבא דר"ע. ודבריו תמוהים הרבה דר"י הקפתו דרך ימין הוי דכיון שהוא בא דרך המערב אל המזרח דרך צפון הרי ימינו למערב ושמאלו למזרח וכיון שהוא נותן למזרחית צפונית ואח"כ לצפונית מערבית דרך ימין הוא וכן מבואר בסוגיא בפשיטות ולא דמי לחטאת דאמרו במשנה פ' איזהו מקומן (דף כ"ב) ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית וכו' דהתם כבש בדרום הוא וכשעולה ימינו למזרח ואותה ההקפה דרך ימין היא אבל הכא כשהוא בא דרך צפון מן המערב והוא מן הצד ימינו למערב ושמאלו למזרח ודברים פשוטים הם בעיני ולא ירדתי לסוף דעת הרב ז"ל ודבריו הם תמוהים וצ"ע. גם מה שהקשה שם על לשון רש"י ז"ל בפירוש החומש דקאמר דקרא דויצא לפני ה' אתא לומר שיצא אל המזבח ויצא לחוץ ויזה ובתורת כהנים משמע דאדרבא לא בא

לומר אלא שבהזאות שעל הפרוכת יעמוד מן המזבח ולפנים ויזה והניח הדבר בצ"ע יש לתרץ דרש"י ז"ל בפירוש החומש פירש פשטיה דקרא דהכי בודאי דהודיענו שצריך שיצא לחוץ אבל בתורת כהנים קשה דלמה לי קרא להכי דאנא ידענא שהיא בחוץ דכיון דבפר הבא על כל המצות הוא עומד חוץ למזבח גם כאן הייתי אומר כן ולמה לי קרא להכי אלא ודאי דלא אתא קרא לפשטיה לאשמועינן שיצא לחוץ להזות למזבח אלא לאשמועינן דההזאות דעל הפרוכת יזה לפנים מן המזבח דמדקאמר שיצא אל המזבח מכלל דעד עתה היה עומד שם. והרי כתבתי מה שנראה לע"ד לשאלה הראשונה ומ"מ יש לדקדק קצת למה רש"י ז"ל בפירוש החומש שביק רבנן דאמרי שתי פרוכות היו שם ופוסק כר' יוסי ואולי משום דסתמא בתרא דפ' הוציאו לו הוי כר' יוסי וכדכתבתי לפי פירוש רש"י ז"ל בגמרא: עוד שאלוהו דרבינו ז"ל פסק כר' אלעזר דאמר ועל כולן הוא נותן וכו' ופסק דהקפה ברגל הוא ולא ביד ולר"א הקפה ביד וגם בזה דחק עצמו הרשב"א ז"ל לתרץ. ולע"ד נראה דמ"ש רבינו ז"ל והוא מסבב והולך לאו הולך ברגל קאמר אלא מסבב ביד ולסיבוב היד קרי הליכה ופוסק לגמרי כר' אליעזר דבמקומו הוא עומד: עוד שאלוהו מה שאמר רבינו שבין המזבח למנורה היה עומד והלא הוא צריך לצאת מכל המזבח והמזבח היה משוך כלפי חוץ וגם בזה דחק עצמו ובסוף הניח הדבר בצ"ע. ונראה דנוסחאתו ונוסחת השואל בדברי רבינו ז"ל לאו כנוסחא דידן היה דאנן אית לן בדברי רבינו ז"ל ועומד לפנים ממזבח הזהב בין המזבח והמנורה והם לא היה להם בדברי רבינו לפנים ממזבח הזהב דא"כ מה היה משיב הרשב"א ז"ל דהוא היה סובר דהמנורה והשולחן משוכים כלפי חוץ מהמזבח הא מ"מ איך יכול לעמוד לפנים ממזבח הזהב הא בעי דנפיק מכוליה מזבח אלא ודאי דהם אינם גורסים אלא ועומד בין המזבח והמנורה ולכך היה מתרץ הרשב"א ז"ל דחוץ למזבח היה עומד ומ"מ היה בין המזבח והמנורה שהמנורה משוך כלפי חוץ יותר ועל פי נוסחאתם נראה לי לתרץ דרבינו ז"ל סובר דמ"ש דנפיק מכוליה מזבח לא קפיד קרא שהאדם המזה יהא חוץ מהמזבח דאפילו יעמוד האדם בין המזבח והמנורה לא איכפת לן אלא דההזאה צריך שיהיה אחרונה למזבח כלומר שלא יזה למאי דפגע תחלה היינו צפונית מערבית או דרומית מערבית אלא ילך יותר מעט ויזה לאחרונה וקרי יציאה בערך ההזאה שהיא אחרונה אבל הוא עומד בין המזבח קרוב לקרן מזרחית צפונית להזות שם אע"פ שהוא יהיה כנגד המזבח לא איכפת לן וכתב כאן ועומד בין המזבח והמנורה כלומר עד עתה היה לפנים מן המזבח שהיה מזה על הפרוכת עתה שצריך להזות קרן מזרחית צפונית

צריך שיקרב יותר כדי שיהא סמוך לו ויהיה עומד בין המזבח והמנורה ודוחק. זה נראה לע"ד להשיב לאותם השאלות כי באמת הם בעיני קושיות גדולות:

הלכה יז

דם כל אחד מהם טעון מתנה אחת בשפיכה כו'. דברי רבינו ז"ל מתמיהין דנראה דפסק כר"י הגלילי דאמר בפ' ב"ש (דף ל"ז) דמו לא נאמר אלא דמם חלבו לא נאמר אלא חלבם לימד על בכור מעשר ופסח שטעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ור' יוסי אית ליה כולהו בזריקה כנראה שם בהדיא בגמרא וקרא ה"ק ואת דמם תזרוק. ואם נאמר שיש ט"ס בדברי רבינו ונאמר דכולהו בזריקה לא היא דפסח קי"ל דהוי בשפיכה וכדכתב רבינו ז"ל בספ"ג מהל' קרבן פסח דם הפסח בשפיכה ודם השלמים בזריקה ואם נאמר דאמר כולם בשפיכה בדיעבד אם עשה בכור ומעשר בשפיכה יצא וכדכתב רבינו ז"ל ברפ"ב מהל' פסולי המוקדשין וכל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא שנאמר ודם זבחיך ישפך. גם שם לא הונח לי דרבינו ז"ל כתב בהפך בהל' חמץ ומצה פ"ח דפסק שם כר"ע דאמר ברכה של זבח אינו פוטר של פסח וברכה של פסח אינו פוטר של זבח משום דאית ליה דשלמים בזריקה דוקא ולא בשפיכה ופסח בשפיכה ולא בזריקה ולית ליה כל הניתנין בזריקה שנתן בשפיכה יצא וכמו שאמרו בר"פ ב"ש שם סבר לה כר"ע דאמר לא זריקה בכלל שפיכה וכו' כלומר ולית ליה כל הניתנין בזריקה שנתנם בשפיכה יצא וקושיא זו אלימתא היא. ועל מה שכתב הרב בעל כ"מ ז"ל שם בהלכות פסולי המוקדשין להעמיד דברי רבינו ז"ל עדיין לא עמדתי על תירוץ קושיא זאת. ונראה לע"ד להעמיד דברי רבינו ז"ל דמשום דקשיא ליה הלכתא אהילכתא דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו וא"כ משמע דהלכתא כר"ע בההיא דפליג עליה ר' ישמעאל גבי ברכת פסח וזבח בפסחים (דף פ"ח) דפריך מברייתא זו דכל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא וכיון דסתמא דגמרא פריך ממלתיה משמע דהלכתא היא לכך פירש רבינו דסוגיא דפסחים אית ליה דר"ע לא פליג אההיא ברייתא ומה שאמר שאינו פוטר לא של זבח לפסח ולא של פסח לזבח משום דכיון דלכתחילה מיהא צריך ליתן זה בזריקה וזה בשפיכה ואין העבודות דומות לכך ראוי שלא לפטור ברכה של זו לזו ושל זו לזו והיינו דאמרי' בסוף ערבי פסחים לא שפיכה בכלל זריקה וכו' כלומר דלכתחלה מצות שלמים בזריקה דוקא ומצות פסח בשפיכה דוקא וכיון שכן אין ראוי לפטור ברכה של זו לזו וסוגיא דפרק ב"ש סברה דטעמא דר"ע הוא דמשום הכי אינו פוטר של פסח לשל זבח דשל זבח אפילו בדיעבד לא יצא בשפיכה ופליגא אסוגיא דפסחים ורבינו פסק הכי משום דלההיא סוגיא מתיישבה ברייתא אליבא דר"ע וא"כ אפילו לר"ע הניתנין בזריקה אם נתנן בשפיכה

יצא וזהו שכתב כאן רבינו שבכור ומעשר טעון שפיכה כלומר לעיכובא דלפחות בעי שפיכה בדיעבד ודאי דלכתחילה בעי זריקה וסמך על מ"ש בהל' קרבן פסח דם השלמים בזריקה וה"ה לבכור ומעשר שהם קדשים קלים והם בכלל שלמים ומ"ש כאן רבינו דמפי השמועה למדנו דמעשר ופסח כבכור לא הוי מקרא דדמם דר"י הגלילי והוא לא פסק כמותו אלא מקרא אחרינא מרבינן שפיכה לפסח ומעשר וכמו שכתבו התוס' ז"ל בפרק ב"ש (דף ל"ו ע"ב בד"ה מתן דם) וז"ל ונראה דר' ישמעאל דפסחים סבר דפסח בשפיכה מקרא אחרינא ולא מודם זבחיך ישפך וכו' הכי נמי אית ליה לרבינו ז"ל לסוגיא דפסחים דקאמרה מקרא דודם זבחיך ישפך ור"ע נמי אתי לומר דכל הניתנין בזריקה שנתנם בשפיכה יצא וכדכתיבנא פסח בשפיכה מקרא אחרינא נפקא ליה והיינו דקאמר מפי השמועה למדנו ונסתלקה קושית הרב בעל כ"מ ז"ל שהקשה דאי כר"י הגלילי מאי מפי השמועה דקאמר מקרא מלא הוא ולפי מה שכתבתי דלא פסק כר' יוסי א"ש. זה נ"ל לדחוק ליישב דברי רבינו ז"ל ומ"מ לכל הפירושים קשה לי קצת לשונו שכתב ומנין שאינם טעונים אלא מתנה אחת דמשמע דאי לאו קרא אמרינן דהוה טעון ארבע מתנות ואינו כן אלא אדרבה אי לאו קרא הוה אמרינן דאינו טעון מתנה כלל ולשון הגמ' הוא הפך דברי רבינו ז"ל שאמרו למד על בכור מעשר ופסח שטעון מתן דמים משמע דאי לאו קרא לא הוה ידענא מתן דמים כלל ואולי דרבינו ז"ל אמר לשון זה מפני דאית ליה דודאי מתן דמים בכל הקרבנות ידעינן לרבי מקרא [דודם] ולתנא אחרינא מקרא דודם זבחיך ולכך נראה ודאי דמ"ש הברייתא שטעון מתן דמים ואימורים כלומר שטעון בכי האי גוונא דהוי בזריקה ומתנה אחת:

הלכה כא

וכן המקדיש נכסיו והיו בהם זכרים שדינם שיקרבו עולות וכו'. דברי רבינו ז"ל מתמיהין דהיינו כר' יהושע דפליג אדר"א בפ"ד דשקלים והכי אמרינן בפ' טבול יום (דף ק"ג) מוקמינן במקדיש נכסיו וכר' יהושע וכו' ואפי' לר' יהושע דאמר אדם חולק הקדשו ה"מ בשר אבל עור תפיס והוא פסק כר"א בפ"ה מהל' ערכין וחרמין שכתב שם או שהקדיש נכסיו סתם וכו' זכרים ימכרו לצרכי עולות ויקריבו אותם עולות כו' והיינו כר"א ויש לו טעם נכון מפני שר"ע סבר כמותו שם במשנה וכן פסק שם רבינו ז"ל בפירוש המשנה וגם דבפ' בתרא דתמורה אמרו דחד לישנא דסתם מתני' דאמרה שסתם הקדשות לבדק הבית אתיא כר' אליעזר וא"כ איך פסק כאן הפך ממה שפסק שם וצ"ע:

פרק ו

הלכה ב

ואם פרשו לא יעלו וכו'. בפרק המזבח מקדש (דף פ"ו) אמר ר' זירא לא שנו אלא שפירשו כלפי מטה אבל כלפי מעלה קרובי הוא דאקריבו לעיכול ואפי' פירשו אמר רבה הכי קאמר לא שנו אלא שפירשו לאחר זריקה וכו' ושם אמרו דר' אליעזר פליג ארבה ופסק רבינו כוותיה בפ"ב מהלכות מעילה ע"ש:

הלכה ד

ומסיר גיד הנשה בראש המזבח וכו'. בריש גיד הנשה (דף פ"ט:) תנן דנוהג במוקדשין ואמרו שם (דף צ') לא שנו אלא קדשים הנאכלים אבל קדשים שאינן נאכלים אין איסור גיד הנשה נוהג בהם ור' יוחנן אמר אחד קדשים הנאכלין ואחד קדשים שאינן נאכלים איסור גיד הנשה נוהג בהם אמר רב פפא ולא פליגי כאן להלקותו כאן להעלותו כלומר דלהעלותו למזבח אין איסור גיד נוהג בהם רב נחמן אמר שם דלהעלותו פליגי ור' יוחנן דאמר דאיסור גיד נוהג אית ליה כרבנן דאמרו דעצמות וגידין אפילו פירשו אל ירדו מקרא דוהקטיר את הכל דאי למחוברים לא איצטריך קרא מידי דהוה אראשה של עולה ואם מחוברין באיסורא כגון גיד הנשה ודאי דאסור להעלותו מקרא דממשקה ישראל ור' אית ליה דקרא אתא לרבות מחוברין דאיסורא כגון גיד הנשה דמותר להעלותו והיינו כר' חייא בר יוסף דאמר דקדשים שאינן נאכלים אין איסור גיד נוהג בהם זו היא סוגית הגמ'. ורבינו ז"ל פ"ח מהל' מאכלות אסורות כתב דנוהג במוקדשין בין קדשים הנאכלין ובין שאינם נאכלים וכתב שם ה"ה ז"ל דפסק שם רבינו ז"ל כר' יוחנן וקשה דמנא ליה התם הא בין לרב פפא דאמר דר' חייא ור' יוחנן לא פליגי בין לרב נחמן בר יצחק דאמר פליגי כ"ע מודו דלהלקותו איסור גיד נוהג והתם איירי רבינו ז"ל להלקותו וא"כ מנא ליה דפסק כר' יוחנן. ואפשר דטעמו של ה"ה מפני שראה שכאן פסק רבינו ז"ל דהעלאה אסור שכן כתב חולצו ומשליכו ע"ג התפוח ולכך ודאי נראה דלא פסק כרב פפא דאמר דלא דלדידיה לכ"ע העלאה מותר אלא כרב נחמן דאמר דבהעלאה פליגי ופסק כר' יוחנן דאסר בהעלאה אבל מ"מ קשה דר' יוחנן אית ליה כרבנן ורבינו ז"ל פוסק כרבי שכן כתב לעיל ואם פירשו לא יעלו שנאמר ועשית עולותיך הבשר והדם והיינו כדדריש רבי לקראי וכן בהלכות פסולי המוקדשין פ"ג כתב וצמר שבראשי הכבשים וכו' בזמן שאינן מחוברים אם עלו ירדו והיינו כרבי וא"כ רבינו ז"ל מזכי שטרא לבי תרי וצ"ע:

כשם שהדם בזריקה כו'. בפ' טבול יום (דף ק"ד) פליגי ר' אליעזר ור' יהושע דר' יהושע דריש להאי קרא אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם דהיכא דנטמא הבשר לא

יזרוק הדם לכתחלה ור' אליעזר דריש דם אע"פ שאין בשר וקרא הכי דרשינן ליה מה דם בזריקה אף בשר בזריקה וקשה דרבינו ז"ל בפ"א מהל' פסולי מוקדשין פסק כר' יהושע שכתב שם נטמאו שניהם לא יזרוק ואם זרק הורצה ואיך כתב כאן דרשה דר' אליעזר. וי"ל דסובר רבינו ז"ל דהך דרשא דר' אליעזר דריש נמי רבי יהושע מהאי קרא ותרתי דרשות משמע ליה מקרא תדע לך דבפ' קדשי קדשים (דף ס"ב:) אמרו שאל ר' שמעון בן ר' יוסי בן לקוניא את ר' יוסי אומר היה ר"ש אויר יש בין כבש למזבח אמר לו ואתה אי אתה אומר כן והלא כבר נאמר ועשית עולותיך הבשר והדם מה דם בזריקה אף בשר בזריקה אמר לו שאני אומר עומד בצד מערבה וזורק וכו' משמע דבהך דרשא כ"ע לא פליגי לכך ודאי לר' יהושע שמעינן תרתי מקרא כדכתיבנא:

הלכה כא

והעור שעליה בידו עם הנוצה ואת בני מעיים וכו'. לכאורה נראה בזה דהוי כאבא יוסי בן חנן דאמר בפרק קדשי קדשים (דף ס"ה) נוטל את הקרקבן עמה אבל לפי האמת אינו כן אלא דת"ק דאבא יוסי הוי דלאבא יוסי נוטל מוראה וקרקבן ולא נוצה וכמו שהאריך מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפרשת ויקרא ליישב דברי רש"י ז"ל ע"ש. ומ"מ קשה דשם אמרו קודרה בסכין כמין ארובה ופירש"י ז"ל קודרה בסכין למעלה מן הנוצה ונוטל הנוצה והעור שבו הנוצה והזפק ע"כ. ורבינו ז"ל לא כתב כן אלא סתם וכתב ומסיר את המוראה והעור בידו ובגמ' לא משמע אלא בסכין כמין ארובה כדכתיבנא וצ"ע:

הלכה כג

אם רצה להוליך ולהביא וכו'. כן אמרו בפ"ק דחולין (דף כ') על מ"ש רב כהנא קוצץ ויורד וזו היא מצותה דכ"ש מוליך ומביא וכן כתב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפ' ויקרא אלא שאני תמיה עליו דלמטה פירש שם דמ"ש קוצץ ויורד לאו למעוטי מחזיר סימנין ומאן דאמר הכי אית ליה מוליך ומביא פסול וכדהביא הוא בעצמו לשון הגמרא וא"כ תמיה עליו איך פירש על רש"י ז"ל דברים סותרים:

בלא רוב בשר. בסוף פרק קדשי קדשים (דף ס"ה:) משמע שאחר שיחתוך סימן אחד בחטאת העוף ושנים בעולה יחתוך רוב הבשר ואיכא מ"ד התם דרוב בשר מעכב ולכ"ע אמרינן דלכתחילה צריך שיחתוך רוב בשר ואמרו שם מכלל דבעינן רוב בשר בתחילה אין וכו' ולא ידעתי למה לא הזכיר זה רבינו ז"ל:

פרק ז

הלכה א

ואם רצה ליתן את האימורים וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל כתב שמפרש רבינו ז"ל כפירוש התוס' דמקשה במגס מקטיר להו כלומר וכי חובה הוא שיעלנו במגס למזבח הרי יכול להעלותם בידיו וכו' ואע"ג דרבינו ז"ל כתב בהלכות עבודת יוה"כ פ"ג ונותנם בכלי ומקטירם ע"ג המזבח דמשמע דחובה להקטירם במגס וכן בהל' קרבן פסח פ"א כתב ומוציא את האימורים ונותנם בכלי ומקטירם הכהן ע"ג המזבח וכן לקמן בהלכות אלו גבי מנחה כתב ונותנן על גבי האישים מכלי שרת דמשמע דחובה להקטירם במגס מ"מ י"ל שלא הוצרך שם רבינו לפרש שאינה חובה אלא סמך על מה שכתב כאן:

הלכה ג

או שיצאו חוץ לעזרה וכו'. בסוף הלכות פסולי המוקדשין פ"י כתב רבינו ז"ל דין זה שהוא ספק וישרף בעזרה לחומרא ותמה שם מהר"י קורקוס דלא נאמר ספק זה בגמ' בפ' טבול יום (דף ק"ד:) אלא אליבא דר"ל דאמר עדיין לא הגיע זמנו לצאת אבל לר' יוחנן דאמר בפ' כל התדיר (דף צ') דאע"ג דלא הגיע זמנו לצאת אם יצא קודם כשר ליכא הך בעיא ורבינו ז"ל בפ"א מהלכות פסולי המוקדשין פסק כר' יוחנן דבשר קדשים קלים שיצא חוץ לעזרה קודם זריקת דמים הזבח כשר וא"כ קשה איך פסק שם דהוי ספק והך קושיא איתא נמי כאן שכתב או שיצאו חוץ לעזרה עד שלא הגיע זמנם דפסול דלרבי יוחנן כשר. והרב הנזכר תירץ שם דמ"ש בפרק טבול יום דלא בעי לרבי יוחנן הוא קודם שידענו שהזריקה מועלת ליוצא לשורפו אבל לא לאכלו וכו' וקשה לי טובא על דבריו דמה שכתב רבינו ז"ל דהזריקה מועלת לשורפו לא קאי לבשר קדשים קלים שיצאו חוץ לעזרה אלא שיצאו ממחיצתן דהיינו חוץ לחומת ירושלים דאין עתיד לצאת שם כלל ומפני כן שורפין אותן אם יצאו קודם למקום שעתידין לצאת אחרי כן ודאי דאוכלים אותם כדאמר התם הר"א ז"ל וכן פירש הבעל כ"מ ז"ל שם דברי רבינו ז"ל. ונראה לי לתרץ דברי רבינו ז"ל ולומר דיש לדקדק עוד דשם נראה מדבריו דלא בעי בגמ' ביציאה גבי פרים הנשרפים אלא גבי בשר בלבד אבל האימורים ודאי כיון שאין עתידין לצאת אם יצאו קודם זריקה נפסלו וכי היכי דבעיא דבעי התם לא בעי אלא גבי בשר דגבי אימורים פשיטא ליה דנפסלו ה"ה ביציאה וזה נראה מדברי רבינו ז"ל שכלל שתי הבעיות יחד בעיא דלינה ויציאה וכתב פוסלת בשרן כאימוריהן או אינה פוסלת בשרן ומדקאמר אינה פוסלת בשרן משמע דאבשר לחוד הוו הבעיות האלו וז"ש כאימוריהן וא"כ קשה

דבפ"א מהל' פסולי המוקדשין כתב גבי קדשים קלים דהאימורים אע"פ שאינם עתידים לצאת אם יצאו לא נפסל הזבח ואמאי פשיטא ליה גבי קדשי קדשים דהאימורים אם יצאו נפסל הזבח ונראה לתרץ לקושיא זאת דודאי ס"ל לרבינו ז"ל דיש הפרש בין ק"ק שהם חמורים לקדשים קלים שמפני שהם קלים אין פוסל בהן יציאת אימורים אבל קדשי קדשים פשיטא ליה דיציאת אימורים פוסל דבעיא דיציאה ובעיא דלינה משמע ליה לרבינו ז"ל דבחד גוונא איתמרו וכי היכי דבעיא דלינה לא הוי באימורים כדאמרינן התם ה"ה דבעיא דיציאה ועם זה נאמר לתרץ הקושיא הראשונה דרבינו ז"ל מפרש מ"ש בפ' טבול יום מאי קמבעיא ליה הפך מפירוש רש"י ז"ל והכי קאמר בשלמא לר' יוחנן בעי שפיר דאע"ג דגבי קדשים קלים אע"פ שיצאו קודם זמנם מותר מ"מ מבעיא ליה בפרים הנשרפים שהם קדשי קדשים אם החמירו בהם כי היכי דאחמירו גבי אימורים דידהו יותר מקדשים קלים או לא אלא לר"ל מאי קא מיבעיא ליה השתא קדשים קלים אמר ר"ל דפסול אם יצאו קודם זמנם כ"ש בקדשי קדשים דחמורים וכי תימא דלא בעי אלא לר' יוחנן מדבעי סתמא משמע דאליבא דכולהו בעי ותירץ דאיכא בעיא ג"כ אליבא דמ"ד עדיין לא הגיע זמנו לצאת דיש טעם להקל יותר מפני שחובה לצאת מה שאין כן בקדשים קלים ולפ"ז אתי שפיר לרבינו ז"ל דפסק כר' יוחנן שכתב ספק מפני דהבעיא לר' יוחנן גם כן היא כדפרישנא:

הלכה ה

ולמה נאמר עצים להוציא את הסיד וכו'. תימה דבפ' כיצד צולין (דף ע"ה) אמרו שם באש ולא בסיד רותח ולא בגפסיס והקשו בגמרא דכי היכי דממעטינן גבי שריפת פר כהן משיח סיד וגפסיס מקרא דושרף אותו על עצים באש אמאי לא ממעטינן הכי גבי בת כהן דאמר באש תשרף ותירצו דהתם אש כתוב לבסוף וכו' והקשו דגבי פר נמי כתיב על שפך הדשן ישרף ותירצו דהתם איצטריך לומר ישרף אע"פ שאין שם דשן וכו' משמע מכולה סוגיא דמיעוטא הוי משום דכתיב אש ולא משום דכתיב עצים דא"כ מאי פריך בת כהן דשאני הכא דכתיב עצים ואם כן איך רבינו ז"ל כתב בהפך דאש משמע מכל מקום ומיעוטא הוי מעצים וגם בספרי קאמר כי סוגיין הפך דברי רבינו ז"ל. ועוד דרבינו ז"ל עצמו כתב בהלכות קרבן פסח פרק ח' צלהו על גבי סיד או חרסית או חמי טבריה הרי זה אסור שאין זה צלי אש משמע התם דמלשון אש ממעטינן. ונראה לתרץ בדוחק דאי לאו קרא דעצים אע"ג דכתיב אש לא הוה ממעטינן ליה משום דכתיב ישרף לבסוף וכדאמרינן בגמרא על שפך הדשן ישרף ואע"ג דאיכא דרשא אחרינא דישרף אע"פ שאין שם דשן לא הוה דרשינן ליה להכי אלא לרבות כל שרפות הבאות מחמת אש כי היכי

דדרשינן תשרף דבת כהן אבל השתא דכתיב עצים גלי לן דקרא דישרף אתא לדרשא דישרף אע"פ שאין שם דשן וזהו שהוצרך רבינו ז"ל לומר קרא דעצים ומה שכתב רבינו ז"ל אש מ"מ הוה אמינא כן מהכרח דישרף דכתיב לבסוף וכדכתיבנא:

הלכה ו

ואינו מבדיל הראש מן הגוף וכו'. משמע דרבינו ז"ל פליג על דברי רש"י ז"ל דקאמר בפ"ק דחולין (דף כ"א) בחטאת העוף טפי משחיטת סימן אחד הוי הבדלה כיון דעוף הכשרו בסימן אחד כל מאי דעביד טפי הוי הבדלה אבל רבינו ז"ל שכתב עד שיחתוך הסימנין או רוב אחד מהם כו' משמע דאע"ג דשוחט שני הסימנין לא הוי הבדלה דלא מקרי הבדלה אלא הראש בעצמו והגוף בעצמו ומסייע ליה ברייתא דקאמרה בפ"ק דחולין (דף כ"א) מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו וכדכתב סמ"ק ז"ל. אבל קשה על רבינו ז"ל ברייתא דקאמרה מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד וכן ר"א בר' שמעון אמר אי מה להלן בסימן אחד משמע דבסימן אחד הוי בחטאת העוף מליקה ויותר הוי הבדלה וע"ק דשם (דף כ':) אמרו אי הכי עור נמי כל המעכב בשחיטה מעכב בהבדלה וכו' והא מיעוט סימנין וכו' אלא אימא כל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה משמע דשחיטת השני סימנים לחודייהו מיקרי הבדלה ולא איכפת לן בעור ולא בהבדלת הראש מהגוף אלא מילתא דשייכא בשחיטה דוקא ותו קשיא דאמרינן התם על ברייתא דקאמרה דבעולה שוחט שנים או רוב שנים דשנים הוי כרבנן משמע דמאי דאמרי רבנן הקטרת הראש בעצמו והגוף בעצמו לאו דוקא מבדיל הראש מהגוף אלא שנים דוקא כדפירש"י ז"ל התם. ויש לומר דרבינו ז"ל סובר דבההיא ברייתא איכא תלתא חלוקות רבנן סברי דבעינן הבדלה גמורה הראש מהגוף וזהו שאמרו מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו ור' ישמעאל סבר דלא בעינן אלא שחיטת שנים דוקא ולא דריש ומלק והקטיר כדפירש רש"י ז"ל דארבנן קא סמיך אלא והקריבו דריש וכיון דחילקו הכתוב מחטאת ודאי דמוקמינן ליה אשנים וזהו שאמר מה להלן בסימן אחד אף כאן בסימן אחד ת"ל והקריבו ור"א בר"ש אית ליה דרוב שנים דוקא ולא שנים ומתיישבה ברייתא יותר לפי פירוש זה מפירוש רש"י ז"ל דלישנא דהקטרת הראש בעצמו משמע הבדלה גמורה וכן לא צריכינן למימר רבי ישמעאל סמיך את"ק אלא מוהקריבו לחודיה קא דריש ורבינו ז"ל פסק כת"ק דקאמר דבעינן הבדלה גמורה והא דאמר בגמרא התם אי רבנן שנים דוקא וכן מה שאמר שם והא מיעוט סימנים לרבנן דלא מעכבי בשחיטה ומעכבין בהבדלה סובר רבינו ז"ל דההוא רבנן לאו תנא קמא הוא דלתנא קמא הבדלה גמורה הראש מהגוף צריך אלא הך רבנן הוי ר' ישמעאל דאית ליה

שנים כדכתיבנא וקרי ליה גמרא רבנן משום דבמנחות סוף פ' התודה משמע דר"ע נמי אית ליה הכי דדריש דרשא דמחולין וביום ובידו הימנית מחטאת דההיא דרשא הוי בין בעולת העוף בין בעולת בהמה וכדכתבו התוס' ז"ל דאפילו רבנן אית להו הכי א"כ משמע דכר' ישמעאל אתי דלרבנן מכמשפט דריש ליה ואע"פ שזה ודאי דוחק דקרי רבנן לר' ישמעאל דריהטא דסוגיא לא משמע הכי מ"מ מפרש רבינו ז"ל כן דלדידיה מתיישבא ברייתא שפיר כדכתיבנא:

הלכה ז

ומצוי דם חטאת העוף מעכב וכו'. תימה דבריש פ"ב דמעילה (דף ט':) גבי מתני' דחטאת העוף הוזה דמה שחייבים עליו משום פיגול נותר וטמא ואין בה מעילה ואמרו שם דמ"ד מיצוי חטאת העוף מעכב תני במתני' מיצה דמה דדוקא המיצוי מפיק ליה מידי מעילה ולא ההזאה ואם כן רבינו ז"ל דפסק כאן דמצוי חטאת העוף מעכב איך כתב בפ"ב מהל' מעילה שההזאה מוציאה מידי מעילה שכתב שם הוזה דמה אין בה מעילה אבל אסור ליהנות וכו' והנהנה בהן אחר ההזאה מעל ואי אמרינן דאית ליה לרבינו ז"ל דמ"ש בגמ' דתני שם מיצה לאו משום מעילה דבהזאה לחודיה נפיק מידי מעילה אפי' שהמצוי מעכב אלא משום חיוב פגול ונותר וכו' קאמר דאין ראוי לחייבו אלא אחר מיצוי ורבינו ז"ל לא הוצרך לבאר גבי פגול ונותר דבעינן מיצוי מפני שכתב בפי"ח מהל' פסולי המוקדשין זה הכלל כל דבר שיש לו מתירין אין חייבין עליו משום פגול ונותר וכו' עד שיקריבו מתירין כהלכתן וכיון דכתב כאן דהמיצוי מעכב הרי ודאי שאין חייבים משום פיגול וכו' אלא אחר המיצוי דאם לא כן לא קרבו מתירין כהלכתן ומכל מקום אפילו תאמר כן קשה דמנא ליה לרבינו ז"ל לחלק בכך כיון דבמתניתין תנינן מיצה נימא דמשום מעילה נמי נקטיה כפשטא דמתניתין ואמאי דחיק אנפשיה לומר דמשום אינך נקטיה אבל מעילה בהזאה לחודיה נפיק מידי מעילה:

הלכה ח

וזו מעבודות קשות. כאן דקדק רבינו ז"ל בלשונו אבל בהלכות עבודת יוה"כ פ"ד כתב זו היא עבודה קשה וכו' וקשה דגם שם היה לו לכתוב מעבודות קשות כדכתב כאן דכן אמרו בגמרא ג"כ שם:

הלכה ט

והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש. קשה טובא דבפרק קדשי קדשים (דף ס"ג:) הביאו ברייתא ואמרו שם מאי קאמר כלומר דאי אפשר לומר דבהזאה צריך שיתן קצת למטה כדברי רבינו ז"ל מדקאמר ברישא הוזה דמה ולא קאמר מדמה וכדפרש"י ז"ל ואמרו

שם דלא תנינן הוזה אלא מיצה אבל ההזאה צריך על כל פנים כולה למטה וזהו שאמר ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מדם הנפש דהיינו כל ההזאה אבל זה שכתב רבינו דההזאה במעט למטה סגי הוא הפך הסוגיא אם לא שנאמר דרבינו ז"ל לא גריס שם בפ' קדשי קדשים אלא הברייתא לחודה ותו לא ולא גריס מאי קאמר וכו' הפירוש דפריש בגמ' וכדגריס רש"י ז"ל וכיון דלא גריס אלא ברייתא לחודה ודאי דמשמעותא כדברי רבינו ז"ל ועדיין צ"ע:

פרק ח

הלכה ב

אבל העור הקשה כו'. כרבנן בפ' דם חטאת (דף צ"ו) דקאמר דבקשה ליכא כיבוס ודלא כאחרים וקשה דבהלכות שבת (פ' כ"ב) גבי מנעל של עור כתב רבינו ז"ל סתם אסור לכבס והיה לו לחלק גם שם בין רך לקשה דקשה ודאי מותר דליכא כיבוס כדאמרינן הכא:

בנשחטת הכתוב מדבר וכו'. בגמ' משמע דהא לחודיה לא סגי אלא צריך מיעוטא דזאת ורבינו ז"ל לא הוצרך להאריך בדבר דלא נפקא לן לענין דינא:

הלכה ג

בין שהיתה לה שעת הכושר וכו'. קשה דמ"ד הכי בגמרא (דף צ"ג) הוי ר' שמעון דדריש תרי מיעוטי חד להיתה לה שעת הכושר וחד ללא היתה לה שעת הכושר אבל לתרומה לא צריך למעוטי משום דאית ליה דקדשים קלים אינן טעונים מריקה ושטיפה וכ"ש תרומה וכיון דרבינו ז"ל לקמן בפרק זה פסק דלא כרבי שמעון דאפי' קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה אם כן מנא ליה הא דנימא דקרא לתרומה אתא וכר"ע וי"ל דברייתא הכי מתנייא התם מדמה מדם כשרה ולא מדם פסולה ר"ע אומר היתה לה שעת הכושר נפסלה וכו' ר' שמעון אומר אחד זה ואחד זה אין טעון כיבוס ופי' רש"י ז"ל דבהך ברייתא ליכא אלא תרי מחלוקות ותחילה אמרה הברייתא הדרשא ואחר כך מבארים אותה התנאים אבל רבינו ז"ל סובר דמדאמר רבי עקיבא אומר משמע דפליג אדלעיל ותלתא תנאי הוו תנא דלעיל סובר דמדם כשרה נתמעט הכל בין שהיתה לה שעת הכושר בין לא היתה דמיעוטא לגמרי משמע ואית ליה דקרא דאותה למעוטי תרומה ודלא כר"ש אלא קדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה ורבי עקיבא אית ליה דמיעוטא לא הוי אלא ללא היתה לה שעת הכושר ור"ש סובר דאיכא תרי מיעוטי לתרוייהו ולר"ש לא אתא קרא למעוטי תרומה ובהא פליג אדרבנן והשתא אפי' מאן דדריש אותה למעוטי תרומה

מצי סבר כרבנן דממיעוטא דמדמה נתמעט הכל אפילו היתה לה שעת הכושר והשתא אתי שפיר דלא קשיא סתמא אסתמא דבתחילה סתם רבי דבין היתה לה שעת הכושר בין לא היתה אין טעון כיבוס ואח"כ סתם דלא כר"ש דקדשים קלים טעונים מריקה ושטיפה ואי ממעטינן שעת הכושר ממיעוטא דאותה מאן דאית ליה הא על כרחיה אית ליה הדרשא וקשיא סתמא אסתמא אלא ודאי כדכתיבנא:

הלכה ה

שאע"פ שאינו מקבל טומאה עתה וכו'. קשה דמשמע מדברי רבינו ז"ל דאע"ג דקודם שיתעבד אינו יכול לקבל טומאה מ"מ קרי ראוי לקבל מפני שאחר שיתעבד יקבל ודלא כפירוש רש"י ז"ל והתוס' ז"ל שפירשו אפי' קודם עיבוד ע"י מחשבה ראוי לקבל טומאה כגון שחשב להשתמש בו בלא עיבוד ואינו מחוסר מעשה אלא מחשבה ולפירושם סלקא שמעתתא שפיר דמדמי בגמרא בפרק דם חטאת (דף צ"ד) הא דעור אחר שהופשט לר' יהודה לבגד שחשב עליו לצורה או עוצבה [שחשב עליה לבקעה] למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה דהתם במחשבה לחודה יכול להביאו לידי טומאה ה"נ במחשבה לחודה יכול להביאו לידי טומאה ומקרי ראוי אבל לפירוש רבינו ז"ל קשה דהתם אינו מחוסר אלא מחשבה אבל הכא מחוסר להביאו לידי טומאה ותו קשיא אי קרי רבינו ז"ל אפי' שמחוסר מעשה ראוי לקבל מפני שעתיד לקבל אחר המעשה אמאי הוצרכו לומר שם בגמרא גבי בגד שחשב עליו לעשות בו צורה דמיקרי ראוי מפני שיכול לבטל מחשבתו אשר חשב לעשות בו צורה אפילו לא יבטל מחשבתו נימא דמיקרי ראוי מפני שאחר הציור תקבל ודמי להכא שאחר העיבוד יקבל. ויש לומר דסובר רבינו ז"ל דסתם עורות לעיבוד קיימי אבל סתם בגד לאו לצורה קאים ואם כן התם כיון דמחוסר צורה שהוא מעשה דלאו להההוא מעשה קאי על הסתם לא מיקרי ראוי אבל הכא דהאי מעשה דעיבוד סתמיה להכי קאים לא מיקרי מחוסר מעשה כיון דע"כ עתיד לבא דסתמיה להכי קאי ולאו מעשה גמור הוא אלא הוי כמחשבה דעלמא ולכך מדמה הגמרא הך מחוסר מעשה דהכא למחשבה דבגד שיש בו צורה דכי היכי דהתם בביטול יורד לטומאה הכא נמי יורד לטומאה דמעשה כי האי דהוי כמו מחשבה והוצרך רבינו ז"ל לומר כן כדי לתרץ קושית התוספות ז"ל שהקשו בפרק במה טומנין אמרו דאין עור מקבל טומאה עד אחר עיבוד ובסוגיא דבפרק דם חטאת לא משמע כן והוצרכו לידחק בתירוץ הקושיא ולפי מה שפירשתי בדברי רבינו ז"ל ניחא:

הלכה ז

וכן בחטאות הנשרפות וכו'. לא נפקא ליה לרבינו ז"ל הא מהא דאמרינן במתני' (דף צ"ב) אחד הנאכלות ואחד הפנימיות כמו שכתב הרב בעל כ"מ ז"ל דהרי כבר כתבו לעיל אחד דם חטאת הנאכלת ואחד דם הנשרפת אלא שהוצרך לומר כן משום דהוה אמינא דאי שירים לא מעכבי הוי בחטאות החיצונות אבל פנימיים לא כדאמרינן בפ' ב"ש ובפ' השוחט ומעלה קמ"ל וכן כתב רבינו ז"ל לקמן פ' י"ט אבל הזורק שיירי הדם בחוץ אפילו שיירי דמים פנימיים פטור:

הלכה ח

ששיירי הדם שבאצבע וכו'. מה שהוקשה על רבינו ז"ל ממה שכתב רבינו ז"ל בהלכות פרה כתבתי לעיל בפ"ה:

הלכה ט

ניתז על בגד טמא אינו טעון כיבוס כו'. לתרץ קושיית הבעל כ"מ ז"ל דאמאי פסק רבינו ז"ל כרבנן נ"ל לתרץ עם מה שכתבתי לעיל דלת"ק מיעט מקרא דמדמה כל פיסול בין היתה לה שעת הכושר בין לא היתה לה שעת הכושר דמיעוטא לגמרי משמע ואם כן אכתי הבעיא קיימא לרבנן דאע"ג דבעלמא אין דנין טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה דלא דמו זו לזו מ"מ איכא לאיסתפוקי דדילמא קרא דמדמה ממעט אפילו פיסול של אותה שבאין כאחת כי היכי דאמרה דמיעוט דמדמה ממעט אפי' היתה לה שעת הכושר משום דמיעוטא לגמרי משמע הכי נמי אפשר דממעט פיסול הבא כאחת וא"כ מה שאמר בגמ' (דף צ"ב:) דהוי פלוגתא היינו דר' אליעזר על כרחין דאית ליה כאן דאין טעון כיבוס דהתם אפילו אמרת דקרא לא ממעט אלא נפסל הדם קודם הא איהו סבר דדנין פיסול הבא כאחת מפיסול הבא קודם אבל לרבנן איבעיא לן ודמי תירוץ זה לתירוץ הר"י קורקוס ז"ל אלא שהוא כתב הדברים סתומים ולא נתן טעם:

הלכה י

כשמכבסין וכו' חוץ ממי רגלים וכו'. תימה דבפרק דם חטאת (דף צ"ה) הקשו דהא בעינן העברת שבעה סמנין ואין מכניסין מי רגלים במקדש ואמרו במסקנא דמבלע להו ברוק תפל דאמר ריש לקיש רוק תפל צריך שיהיה עם כל אחד ואחד וא"כ איך כתב רבינו ז"ל דמי רגלים אין מכניסין הא אמרו בסוגיא דמכניסין אותם מובלעים ברוק תפל. עוד קשה דבהלכות איסורי ביאה פ"ט כשהזכיר שם הז' סמנין שמעבירין על הכתם למה לא כתב שם שצריך שיהיה רוק תפל עם כל אחד ואחד כי הא דריש לקיש. ונראה לתרץ דרבינו ז"ל פסק דלא כריש לקיש משום דבנדה פ' האשה (דף ס"ג) אמרו על

מתנת דמי גריסין לעיסת גריסין לימא מסייע ליה לריש לקיש דאמר ריש לקיש רוק תפל צריך שיהיה עם כל אחד ואחד ותירצו דילמא הבלא דפומא מעלי וכיון דבגמרא דחו הך סייעתא דריש לקיש משמע ליה לרבינו ז"ל דלית הלכתא כוותיה ומפני כן כתב כאן דאין מכניסין מי רגלים מפני דההיא סוגיא דדם חטאת כר"ל אתיא ולא קי"ל כוותיה ואע"ג דשם באיסורי ביאה כתב עד שיתערב וכו' רוק הרבה לאו משום דר"ל כתב כן אלא משום הבלא דפומא וכדאמרו שם אבל מ"מ אין הדבר מוכרח לדחות מימרא דר"ל משום הא לחוד ועדיין צ"ע:

הלכה יד

צלה הבשר בתנור של חרס יש בדבר ספק וכו'. זו היא בעיא בפרק דם חטאת (שם) ולשון הבעיא תלאו באויר תנור מהו אפשר דאתרוייהו בעי אתנור של חרס אי בעי שבירה או של מתכת אי בעי שטיפה ומריקה אבל לשון רבינו ז"ל שכתב בתנור של חרס משמע דלא בעי אלא בחרס לחודיה וקשה קצת למה לא פירש דאתרוייהו בעי וכדכתיבנא:

מגעילן עקב אכילה כו'. רש"י ז"ל גורס וכן הר"א ז"ל ממתין כל זמן אכילה אם נאכל ליום ולילה אחד ימתין עד שיעבור כל הלילה ויעשה נותר ואחר כך ימרקנו וישטפנו וכן פירשו שם התוס' ז"ל. אבל רבינו ז"ל נראה דמפרש קודם שיעשה נותר תיכף אחר אכילה וקשה קצת לפירושו מה שאמרו שם (בדף ק"ה) כתבו רבינו ז"ל לקמן בפרק זה גבי בישל קדשים קלים וקדשי קדשים ואין בהם בנותן טעם דאין טעון מריקה ושטיפה ופירשו בגמרא דאין טעון בקדשים חמורים אלא בקדשים קלים ולפירוש רש"י ז"ל ניחא דימתין שני ימים ולילה אחד כקדשים קלים שהוא זמן אכילה ולא יום ולילה אחד כקדשי קדשים אבל לפירוש רבינו ז"ל דבין בקלים בין בחמורים אחר אכילה יעשה המריקה ושטיפה מאי אינו טעון בקדשי קדשים דקאמר ודאי דאחר אכילה תהיה המריקה ושטיפה וכיון דאין נאכלין אלא בקדשים קלים כדקאמר ברישא אין הקלים נאכלים כחמורים אם כן היה די בזה דודאי מריקה ושטיפה אחר אכילה היא. ומ"ש

חוץ מן החטאת ששובר בה כלי חרס וכו'. מה שחלק רבינו ז"ל בין חטאת לקדשי קדשים לענין שבירת כלי חרס נראה מדברי רבינו ז"ל בפירוש המשנה דמשמע ליה דמתני' דקאמרה זה חומר בחטאת מבקדשי הקדשים אכולהו קאי אכיבוס ואשבירת כלי חרס ולא כרש"י ז"ל שפירש דקאי אכיבוס לחודיה אבל אמריקה ואשטיפה לא קאי אע"ג דסמוך ליה משום שבמשנה שלאחריה אמר בין קדשי קדשים בין קדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה ויש לתת הכרח קצת לרבינו ז"ל דאי אכיבוס לחודיה קאי היה לו

לומר חומר זה במתניתין קמייתא דפרק דם חטאת ואין לנו לומר שהמתין עד שהשלים כל דיני הכיבוס זה אינו דעדיין יש כמה דיני כיבוס במשניות הבאות אלא ודאי דהך זה חומר אתרוייהו קאי. זה נראה לתת קצת טעם לרבינו ז"ל בדין זה ולפיכך מ"ש בגמ' (דף צ"ה) גבי בעי דתלאו באויר תנור וכו' כיון דאיכא שיירי מנחות דאפייתן בתנור וכו' כלומר ולהכי בעיא שבירה לא קאי אלא אמנחת חטאת אבל לא בשאר מנחות דאין דין זה דשבירת כלי לדעתו אלא בחטאת בלבד:

הלכה יט

ואע"פ שהוא טמא מדבריהם וכו'. תימה דבפ' העור והרוטב (דף קכ"ג:) איכא תרי לישני בגמ' גבי מתניתין דנקרע רובה טהורה דלחד לישנא קאמר דאם שייר כדי מעפורת טמאה וללישנא בתרא קאמר דאפילו שייר כדי מעפורת טהורה ובפרק דם חטאת הקשו מלישנא קמא ותירצו דטמאה מדרבנן אבל ללישנא בתרא ליכא טומאה כלל אפילו שייר כדי מעפורת, ורבינו ז"ל פסק כאן כלישנא קמא ובס"פ כ"ג מהל' כלים פסק כלישנא בתרא שכתב שם אינה חיבור אפי' שייר כדי מעפורת דהיינו כלישנא בתרא דאי ללישנא קמא טמאה בשיור כדי מעפורת אע"פ שהוא טבולת יום דרב הונא אמתני' קאי ומתני' איירי בטבולת יום כדמוקי לה רב נחמן התם ולא פליגי אהדדי. ותו קשיא דבגירסא דידן אית לן גבי טלית טבולת יום דודאי קרע רובה אבל כשאינה טבולה דילמא לא אתיא למעבד רובה ורבינו ז"ל כתב דלמא לא אתי למעבד כולה ואכולה חייש דצריך שיעשה כן אבל ארובה לא חייש. מיהו לזה י"ל דאפשר דגירסתו בגמרא היה כך. ולקושיא הראשונה י"ל דרבינו ז"ל נראה לו דהדין לפסוק כלישנא בתרא דבפרק העור והרוטב דהכי הלכתא כלישנא בתרא ובפרק דם חטאת פריך סתמא דגמ' מלישנא קמא דלכאורה משמע דהלכתא כוותיה ודברים אלו סותרים לכך נראה לו לרבינו ז"ל לפרש דלישנא קמא ולישנא בתרא דרב הונא לא פליגי לענין דינא אלא בפירושא דמתניתין דקאמרה נקרע רובה טהורה דללישנא קמא מפרש מתני' אפילו בשאינה טבולת יום ודלא כרב נחמן דמפרשה בטבולת יום ומפני כך אמר דמתני' איירי שלא שייר כדי מעפורת דאי שייר כדי מעפורת ודאי דטמאה כיון דאיכא למיגזר בה דילמא לא אתי למקרעה כולה אבל ללישנא בתרא דרב הונא מפרש מתני' כמו שמפרשה רב נחמן דאיירי בטבולת יום דוקא ולכך קאמר דמתני' איירי אפי' שייר כדי מעפורת כיון דהוי טבולת יום דוקא ובין ללישנא קמא ובין ללישנא בתרא בטבולת יום טהורה אפי' שייר כדי מעפורת ובשאינה טבולת יום אם לא שייר כדי מעפורת טהורה ואי שייר טמאה ובפ' דם חטאת גבי מתני' דקורעו וכו' משמע ליה דמתני' דהתם אפי' בשאינה טבולת יום ומפני כך מקשה דכיון

דשייר מעפורת טמאה היכא דאינה טבולת יום דילמא לא אתי למקרעה כולה והך דינא הכי נמי הוי ללישנא בתרא כדכתיבנא ומכולהו לישני פריך ומשני דלא הוי אלא מדרבנן וא"כ אפי' מתני' באינה טבולת יום ושייר כדי מעפורת אתי שפיר דמדאורייתא טהורה. ומ"ש רבינו ז"ל בהלכות כלים בד"א בטבולת יום כו' הכי קאמר בד"א בטבולת יום אז ודאי אפי' שייר כדי מעפורת טהורה אבל בשאינה טבולת יום אם שייר כדי מעפורת טהורה ואם לאו טמאה ואע"פ שהיה לו לפרש שם חילוק זה גבי טבולת יום בין שייר כדי מעפורת ללא שייר אולי סמך על מ"ש כאן דהיכא דשייר כדי מעפורת דוקא טמאה ואע"פ שזה דוחק, זה נ"ל ליישב דברי רבינו ז"ל. ובהא דקאמר דילמא לא אתי למקרעה כולה כבר כתבתי דגירסת רש"י ז"ל דילמא לא אתי למקרעה רובה אולי גירסת רבינו ז"ל דלמא אתי למקרעה כולה אבל קושית הגמרא שמקשה על הא מוכח קצת כדברי רש"י ז"ל דכולהו הגזירות הוי כעין הך גזירה ומ"מ לגירסת רבינו ז"ל שפיר קא מקשה גמרא דכי היכי דהתם לא גזר הכא נמי לא ניגזור דמ"מ גזירה הוי כי הא אע"פ שאינה דומה בדומה. ואם נדחוק לשון רבינו ז"ל דמה שאמר בהלכות כלים לא יחוס לקרוע את כולה דהאי כולה הוי רובה יסכימו דבריו עם דברי רש"י ז"ל אבל באמת אין הלשון מוכיח כן:

הלכה כא

נוקבו כדי שורש קטן כו'. כלומר דעדיין לא יצא מתורת כלי לגמרי כדי שיהא נקרא כלי וכמו שכתבו רבינו ז"ל בפרק י"ב מהלכות כלים דעדיין היה כלי לקבל בו זיתים וכו':

פרק ט

הלכה ז

וכיצד הוא מניף וכו'. גם בשלמי צבור יש הנפה אלא שיש חילוק בין זו לזו וכדכתב רבינו ז"ל בפ"ח מהלכות תמידין ומוספין:

הלכה י

למעלה עד הצואר כו'. ברייתא בפ' אלו טרפות ובריייתא אמר למטה עד הצואר מפני שהבהמה תלויה ברגליה ורבינו ז"ל קאמר למעלה לצד הראש דלא אירי בתלויה ברגליה כמו הברייתא:

הלכה יח

אע"פ שסופה להיותה חסרה כו'. לשון זה דקאמר רבינו ז"ל שסופה להיותה חסרה אינו מכוון יפה דשם בריש כל המנחות (דף נ"ב:) נראה דטעמו של ר"מ הוא דבעינן שיהא עשרון מסולת ואם אתה משים מעט שאור שם אם השאור יהיה עבה נמצא שאם אותו

השאור היה סולת היה עשרון זה יותר מפני שיש בשאור סולת הרבה ומעט מים ובהפך כשהשאור רך ור' יהודה דקי"ל כוותיה אינו מדקדק בכך אלא שאע"פ שאילו היה סולת היה יותר מ"מ עתה אינו אלא עשרון וא"כ על הכוונה הזאת לא היה לו לרבינו ז"ל לומר שסופה אלא הכי הי"ל אע"פ שאם היה הכל סולת היתה חסירה או יתירה ואין לשון שסופה מכוון יפה:

הלכה כג

והכל מצה עשרה רקיקין משוחין כו' ועשר חלות לותת וכו'. אע"ג דבפ"ז מהל' נזירות כתב רבינו ז"ל ומושח העשרים חלות דמשמע דכולן משוחות וכאן כתב העשר לבד מה שכתב כאן הוא בדקדוק אבל שם לא דקדק וכתב ומושח והכוונה כמו שיתבאר כאן עשר קודם אפיה ועשר אחר אפיה:

פרק י

הלכה ז

שנאמר ביום קרבנו יאכל כו'. בזבחים פ' כל הפסולין (דף ל"ו) ובשר זבח תודת שלמיו למדנו לתודה שנאכלת ליום ולילה חליפין וולדות מנין תלמוד לומר ובשר חטאת אשם מנין ת"ל זבח לרבות שלמי נזיר ושלמי פסח מנין ת"ל שלמיו לחמי תודה וחלות ורקיקין שבנזיר מנין ת"ל קרבנו וכו' ורבינו ז"ל כתב שמשמעות הכל משמע נראה דכוונתו לומר מהכרח היתורים כמו שאמרו בגמרא אלא שלא נראה לו להאריך כדרכו ולכך סתם ואמר משמע אבל אין כוונתו לומר דמשמעות הכתוב כן דלא משמע הכי בגמ' כדכתיבנא:

הלכה י

אבל לא תבלין של תרומה כו'. צריך טעם למה פסק כר' מאיר לגבי ר' שמעון:

הלכה יא

וכן בשירי מנחות וכו'. בפ"ד דתמורה עיקר דרשא בשירי מנחות הוא דדריש מדכתיב בה תרי קראי חד יאכלו וחד יאכלוה ולא היה צריך הרב בכ"מ ז"ל להביא ראיה מהתוספתא דבברייתא דתמורה במנחות איירי ומפני שרבינו איירי לעיל בקדשים כתב הדין בקדשים ואחר כך כתב וכן בשירי מנחות ולא כתב שירי מנחות תחילה שהוא עיקר ואח"כ שאר קדשים הנלמדים משירי מנחה:

הלכה יב

שממעט באוכליהן כו'. דמורם מתודה נאכלין לנשי כהנים וחוץ לעזרה ועתה שנתערבו עם חטאת ואשם נאכלים כדין חטאת לפנים מן הקלעים ולזכרי כהונה לבד, ומורם של

שלמים של אמש עם חטאת ואשם של יום השלמים נתמעטו באוכליהן שהם לזכרי כהונה לבד ובמקום אכילתן שהם לפנים מן הקלעים והחטאת ואשם נתמעטו מזמן אכילתם דהיה להם פנאי כל הלילה ועתה לא יאכל עד שקיעת החמה דכן שלמים של אמש אינם נאכלים אלא עד שקיעת החמה של יום שני שהם שני ימים ולילה אחד:

חתיכה של קדשי קדשים או של פיגול וכו'. בסוף פ"ב דערלה (משנה ט"ז) אמרו חתיכה של קדשי קדשים של פיגול ושל נותר שנתבשלו עם חתיכה אסור לזרים ומותר לכהנים ע"כ. ופי' רבינו ז"ל שם דשלשתן נתערבו יחד עם שאר החתיכות אבל כאן פירש או זה או זה. ונראה טעם לפירוש המשנה משום שלפירושו שפירש כאן בחבור קשה כיון דאו או קתני כשנתבשל בשר הקדשים עם השאר למה אמר מותר לכהנים סתמא היה לו לחלק בין טמאים לטהורים כמו שחילק בחלוקה דלקמיה בשלמא לפירוש המשנה ניחא דהוי שלשתן יחד וכיון דאיכא שם פיגול ונותר הרי זה נטמא ולכך מותר אפי' לטמאים כמו שפירש שם בפירוש המשנה, ועוד קשה לפירוש החיבור דפשיטא דמותרים לכהנים בשר קדשי הקדשים. מיהו הא ודאי לאו קושיא היא דמשום זרים נקטיה דאיכא פלוגתא דר"ש ורבנן דלרבנן אסור לזרים מפני שלא היתה להם שעת הכושר מעולם ולכך אסור להם אפילו יש בהם ששים אבל לכהנים ודאי דמותרים ולא בעינן ששים דאין זה איסור לכהנים ומה שקשה לפירוש המשנה והוא טעם לפירוש החיבור הוא החתיכות של קדשי קדשים אמאי נקטיה לימא שנתערבו הפיגול והנותר יחד עם שאר החתיכות ובהא הוי פלוגתא דלרבנן כיון שלא היה לזרים שעת הכושר אסור אפילו שנתבטלו ולר"ש כיון שנתבטלו מותרים אפילו לזרים אבל לפירוש החיבור דנקטיה להודיעך כחן דרבנן דלא מבעיא פגול ונותר דהוא חמור דאיסורו איסור כרת דודאי אסור לזרים אלא אפילו חתיכה של קדשים שאין איסורו חמור כ"כ אסור לזרים. ומה שהקשינו לפירוש החיבור למה לא חילק כאן בכהנים בין טמאים לטהורים אפשר דסמך אחלוקה דלקמיה. ולכולהו פירושי מה שאמר פיגול ונותר הוי של קדשי קדשים דאי של קדשים קלים הרי היה להם [שעת] הכושר לישראל וא"כ כהנים וישראלים שוין בו אלא פיגול ונותר של קדשי קדשים הוי ולא חש תנא דמתני' לפרש דסמך על חלוקה קמא דהוי קדשי קדשים:

הלכה יד

ונאמר במנחה הכהן המקריב אותה יאכלנה וכו'. ט"ס הוא וצ"ל נאמר במנחה הכהן המקריב אותה לו יהיה:

הלכה טו

ולמה חלק הכתוב כו'. קשה דבפ' האיש מקדש ובפ' אלו מנחות (דף ע"ג) אמר דקרא דלכל בני אהרן תהיה איש כאחיו קאי אכולהו מנחות דמאפה תנור ודרשו קרא בכל המנחות בברייתא למאי איצטריך והיכי קאמר רבינו ז"ל דלא נאמר קרא אלא במנחת הסולת וכן בספרי דרשו כן והקשו דקשו קראי אהדדי דחד קרא אמר המקריב אותה לו תהיה ואחרינא לכל בני אהרן תהיה ותירצו הא כיצד דהיא לבית אב ומכאן יצא לו לרבינו דחולקין אותו אנשי בית אב. עוד הקשה מוהר"ר אליה מזרחי ז"ל פרשת צו ג' קושיות חדא דמנא להו לרבינו ז"ל לומר דקרא דלכל בני אהרן קאי אמנחות האפויות עד שיקשו קראי אהדדי. ונ"ל לתרץ לזה דבפרשת ויקרא אמר גבי מנחה כוללת כל המנחות והנותרת ממנו יאכלו אהרן ובניו משמע דכל המנחות שוות לאכילה וה"ה לחלוק שיחלקו בשוה. עוד הקשה דאמאי אמר לבית אב של יום ולא אמר דפירוש הכהן המקריב אותה הוי למשמרת של אותה שבת דהכי אמרינן בריש פרק טבול יום דמשמרה מקרי ראוי לחיטוי כדאמר שם והרי משמרה כולה דאין מחטאין ואוכלין וכיון דפירוש המקריב הוי הראוי להקרבה נימא דהוי משמרה. וי"ל דמשמרת מקרי ראויה במקצת מפני שאם תכבד העבודה על אנשי בית אב של יום יצטרכו אחרים מאנשי משמרתם לסייעם וכדכתב רבינו בפ"א מהלכות ביאת מקדש גבי שתיית יין אבל לא מקרי ראוי גמור כמו הבית אב עצמו שהיה יומו של בית אב כדהוה סבור מעיקרא בפ' טבול יום דכהן המחטא אותה יאכלנה הוי אכילה ממש היה משמע דלענין אכילה לבד סגי בראוי קצת אבל כדתריץ בגמרא יחלקנה צ"ל דהך ראוי לחיטוי צריך שיהיה ראוי גמור כדי שיחלקו לו ובהכי מיתרצה ברייתא דספרי דקאמרה דיחלקו הבית אב ולא אמרה דיחלקו המשמרה וכן כתב רבינו ז"ל. עוד הקשה דאמאי לא הקשו בספרי קראי אהדדי מכהן המחטא ואחרנא אמר כל זכר בכהנים יאכל כדאקשי גבי הא דלכהן המקריב וכו' והא דלכל בני אהרן. ונראה לי לתרץ דשאר קראי לא קשו דאיכא למימר הא בחלוקה והא באכילה ומאי דקאמר לכהן המחטא אותה וכו' היינו חלוקה כדאמר בגמרא וכן כל שאר קראי הוי בחלוקה דדוקא לכהן המקריב יהיה אבל לאכול כולם יכולים לאכול אבל הך קרא דהמקריב אותה לו תהיה וקרא דלכל בני אהרן משמע דכולהו לענין אכילה דבכולהו כתיב תהיה וגם בקרא דלכל בני אהרן כתיב איש כאחיו דמשמע דכולם שוים לכך הקשה בספרי הכתובים ותירץ דהוי ללמד דהוי לבית אב. וא"ת מהיכא ממעטינן טבול יום מקרא דהמקריב לו תהיה דמנחה הא איצטריך קרא לומר דהוי לבית אב ומדברי רבינו ז"ל משמע דמהאי קרא ממעטינן טבול יום וכן משמע בפ' טבול יום (דף

ק"ב) גבי ברייתא דר' אליעזר בר"ש דנתה בא טבול יום וכו' וי"ל דממילא אימעיט דכיון דקרא דהמקריב במנחה הוי ראוי טבול יום אינו ראוי ונתמעט. וא"ת מנ"ל בכל אינך קראי דמאי דקאמר המחטא ואשר יכפר וכל אינך שכתב רבינו ז"ל דהוי ראוי לחיטוי ולמעוטי טבול יום נימא דלכהן המקריב ממש ולא ראוי דהתם ליכא קשו קראי אהדדי דאיכא לאוקמי הא באכילה והך בחלוקה. ורש"י ז"ל בפירוש החומש כתב דמדכתיב כל זכר יאכל למד דהמחטא (דהמחטא) הוי ראוי לחיטוי ולפי מה שכתבתי אין זו קושיא דהא באכילה הא בחלוקה. וי"ל דכיון דהך לכהן המקריב כו' המנחה הוי ע"כ ראוי כדכתיבנא משום דקשו קראי אהדדי גלי לאחריני ג"כ דהוי ראוי ולמעט טבול יום הוא דאתי וכדדרשינן בספרי:

הלכה יט

כל הראוי לאכילת קדשים וכו' חולק לאכול כו'. קשה למה לא כתב חוץ מקטן דאוכל ואינו חולק וכן למטה שכתב וכל שאינו ראוי לעבוד אינו ראוי לאכול חוץ מבעל מום היה לו לומר קטן ג"כ שאוכל ואינו עובד וכי תימא סמך שכבר אמרו למעלה בעל מום נמי אמרו לעיל ומ"מ הוציאו מן הכלל ואם כן גם קטן היה לו להוציא וצ"ע. ומה שהקשה הראב"ד אמאי לא הוציא מכלל דכל שאינו ראוי לאכול אינו ראוי לעבוד הה' דברים הבאים בטומאה יש לומר דשם אינו אוכל משום שאין הקרבן ראוי לאכילה אבל רבינו לא מנה אלא הדברים שראוים לאכילה ואחרים אוכלים ממנו והוא אינו אוכל:

פרק יא

הלכה א

כל האוכל כזית כו'. קשה דלמה לא כתב כאן דלוקה שתים חדא משום לא תוכל לאכול כו' וחדא משום כליל תהיה לא תאכל דבגמרא הקשו בפרק אלו הן הלוקין (דף י"ז) לרבא גבי זר שאכל עולה דאמאי לא מני מלקות זה ותירצו דאין הכי נמי. ועוד דלקמן גבי אוכל כזית מבשר קדשי קדשים חוץ לעזרה אמאי לא כתב שם דלוקה שתים משום הלאו שכתב והלאו של בשר בשדה טרפה דכן שם הקשו לרבא דלילקי משום לאו זה ותירצו משום דלא חזי לכהנים בפנים משמע דלקי משום הא היכא דחזי לכהנים בפנים. ועוד קשה גבי אוכל כזית מבשר חטאת אמאי לא לקי נמי משום כליל תהיה דהרי הוא נשרף. מיהו לזה י"ל דלא נאמר כן אלא גבי ליקרב למזבח וכמו שדקדק רבינו בלשונו כליל למזבח ואילו חטאות הנשרפות שהם נשרפות חוץ אינן בכלל לאו זה אבל קושיא קמאי קשיא טובא משום דמדכתב רבינו בסוף הפרק זר שאכל כזית מחטאת העוף לוקה

שתים משמע דכל הני דלעיל לא לקי תרתי וצ"ע. ודע שרבינו ז"ל מפרש דמ"ש בגמרא אלא ליחודי להו לאוי לכל חד וחד דלא כפירוש רש"י ז"ל אלא כפירוש ר"י דלוקה חמש דרבא היינו חמש מלקיות ממש ע"ש וכן מתבאר מדבריו שכתב מלקות כהן בזה הפרק. ומה שקשה על רבינו ז"ל דכאן פסק כר"ש ובהלכות ביכורים משמע בהפך עיין במה שכתבתי בפרק ראשון מהלכות בכורות. והך קרא דלא תוכל לאכול דגבי עולה נראה מפרק ראשון מהלכות מעילה דהיינו אזהרה דמעילה וכדכתב שם רבינו בהדיא דאזהרה של מעילה מהכא אע"פ שהראב"ד ז"ל השיגו ואע"ג דקרא אמר אכילה הא קי"ל כר' אבהו וכדפסק רבינו ז"ל פ"ח מהלכות מאכלות אסורות דכל אכילה האמורה בתורה הוי אפילו הנאה ונהנה מן ההקדש שכתב רבינו ז"ל בהלכות סנהדרין פרק י"ז מהכא נפקא דהיינו הנאה כדכתיבנא. ובהל' מעילה אבאר יותר לתרץ מה שהקשה הך מצאתי כתוב שכתב הבכ"מ כאן:

הלכה ד

וכן האוכל כזית כו'. שנאמר לא תוכל לאכול כו'. קשה דבס"פ התערובות (דף פ"ב) איפליגו ר"י הגלילי ור"ע דלר"ע אתא הך קרא לומר דחטאת החיצונה שנכנס דמה לפנים דנפסלה ולר"י הגלילי אתא קרא לומר דחטאות הנשרפות דעובר בל"ת על אכילתן ולר"ע דפליג על ר"י הגלילי נראה ודאי דליכא ל"ת באכילה דחטאות הנשרפות כלל וכן כתב מהר"ר אליה מזרחי בפירושו בפ' צו וא"כ רבינו ז"ל שפסק בפ"ב מהלכות פסולי המוקדשין כרבנן שכתב שם שדם חטאת שנכנס להיכל אפי' חטאת יחיד הנאכלת אסורה שנאמר כל חטאת אשר יובא מדמה איך פסק כאן כר"י הגלילי ומזכי שטרא לבי תרי. וי"ל דרבינו סובר דר"י הגלילי אית ליה דהך קרא לא איירי כלל בחטאת החיצונה שנכנס דמה שכן אמרו שם בברייתא דהוא תירץ דנפקא ליה מדין לא הובא דמה אבל לרבנן אית להו דתרתי נפקא לן מהך קרא ופשטיה דקרא כרבי יוסי הגלילי אלא משום דכתיב מדמה דאתא למעט ולא בשרה כלומר לא מי שנכנס בשרה לפנים משמע דקרא נמי בחטאת החיצונה איירי ותרתי שמעת מינה ודוחק. ועדיין צ"ע:

פרק יב

הלכה ח

נתן כלי שיש בו שמן או לבונה על גביה אינו עובר ולא פסל כו'. בפרק כל המנחות (דף נ"ט) אמרו נתן שמן על שיריה אינו עובר בלא תעשה נתן כלי על גבי כלי לא פסלה ע"כ. ורבינו ז"ל כתב גבי נתן כלי דאינו עובר ולא פסל וקשה דא"כ למה שנה במשנה

ואמרה גבי נתן שמן על שיריה אינו עובר דפי' אינו עובר ולא פסל וכמו שכתב רבינו ז"ל בפרק י"א מהל' פסולי המוקדשין ובנתן כלי כתב ולא פסל דמשמע אע"ג דעובר אינו פוסל לימא ג"כ אינו עובר כדקאמר ברישא אלא משמע דעובר ודלא כרבינו ז"ל ולשון הברייתא אמרו שם יכול לא יתן כלי על גבי כלי ואם נתן פסל ת"ל עליה בגופה של מנחה הכתוב מדבר. ואפשר דמשמע ליה לרבינו ז"ל דממעט ליה מלשון עליה דכתיב גבי לאו דלא יתן משמע דאפילו מלאו ממעט ליה:

הלכה י

הכהנת מנחתה נקמצת וכו'. כן כתוב בספרי רבינו ז"ל. ובהשגות א"א כהנת זו לא ידעתי מה היא וכו'. ואם היה לו להר"א ז"ל בדברי רבינו ז"ל הנוסחא שכתבתי דאיתא בספרים דידן דבריו קשו טובא דכתב דאם נשאת לכהן הרי כבר אמורה כלומר הא אמרה רבינו ז"ל לקמן ותרי למה לי ואי נשאת לישראל מנחתה נאכלת משמע דכוונתו להקשות דאין הדין כמו שכתב רבינו ז"ל ולפי הנוסחא שכתבתי אין מובן לדברים אלו דאדרבה אם נשאת לישראל שפיר קאמר רבינו ז"ל דשיריה נאכלים דכן הוא הדין בין בפנויה בין בנשאת לישראל ואם נשאת לכהן הי"ל להקשות דאין הדין כמו שכתב רבינו ז"ל דשיריה נאכלים דאין נאכלים כמו שכתב רבינו ז"ל לקמיה כל הנשואות לכהנים בין כהנת וכו' ואינה כולה לאשים. לכך נראה לומר דהר"א ז"ל היה לו בנוסחאת רבינו ז"ל נקמצת כמנחת ישראל ואין שיריה נאכלין ולכך הקשה דאי בנשאת לכהן הרי כבר אמורה לקמן דאין שיריה נאכלים ואי בנשאת לישראל אין הדין כן אלא דנאכלין וכן בפנויה גם כן אי אפשר דשיריה נאכלין כמנחת ישראל ולכך לא אוקמה הר"א ז"ל בפנויה כמו שתמה עליו הרב בכ"מ ז"ל:

הלכה טו

כיצד לשה חמץ וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל דיש לתמוה על רבינו ז"ל מהא דאמרי' בפ' כל המנחות (דף נ"ו) אמר רב פפא אפאה לוקה שתים אחת על עריכתה ואחת על אפייתה. ואני אומר דרבינו ז"ל מפרש מה שאמרו שם הא דערך הוא ואפה הוא הא דערך חבריה ויהיב ליה ואפה כפירוש התוספות ז"ל שם דצריך שיעשה גמר העריכה דאופה להתחייב שתים אבל אם לא עשה גמר עריכה אלא אפייה לחודה אז ודאי אינו חייב אלא אחת וכיון שרבינו ז"ל כתב לוקה על כל מעשה מהן ממילא משמע דאי עבד גמר עריכה דחייב:

הלכה יז

תבל השירים וכו'. ברייתא בפ' הקומץ (דף כ"ג:) ופליגי התם רב חסדא ור' חנינא גבי נבילה בטלה בשחוטה אי בתר בטל אזלינן או בתר מבטל ולרב חסדא דאית ליה בתר מבטל אזלינן הקשו עליו מהך ברייתא ואוקמוה שם לדעתו דלא אפיש בה תבלי אלא רובה מצה וא"כ קשה על רבינו ז"ל דבסוף פרק א' מהל' שאר אבות הטומאות כתב שם נבלה שנתערבה בשחוטה וכו' ופסק שם כרב חסדא וכמבואר שם בדברי הבכ"מ ז"ל וא"כ למה לא כתב כאן דהיינו דוקא דרובה מצה וכדאוקימו בגמרא הך ברייתא אליביה וכדברי הר"א שהשיג על רבינו דלא איירי במנחת הסולת דודאי אסור ללוש את שיריה בתבלין משום איסור חמץ קשה דבהלכות חמץ ומצה פרק ה' כתב שם רבינו מותר ליתן התבלין והשומשמין וכו' לתוך הבצק וכן מותר ללוש העיסה במים ושמן כו' והר"א השיגו שם זהו על דעת הרב שסומך על דברי ר"ע שאמר לשתי לרבי אליעזר כו' מפשט דבריו שם משמע דלא השיגו אלא על מה שהתיר ללוש במים ושמן ודבש אבל לא על מ"ש מותר ליתן תבלין ואפילו נאמר שעל הכל השיגו מ"מ הרי כתב שם דלא נאמר אלא בזריזין וכבר ידענו דכהנים זריזין הם כדאמרו בסוף פרק כל שעה א"כ אמאי אסר הרב ללוש שיירי מנחת הסולת בתבלין משום חימוץ:

הלכה כב

ובמקום שמבשלין קדשי קדשים כו'. בפ' שתי הלחם (דף צ"ו) אמר שם על מתניתין דאמרה כל המנחות יש בהם מעשה כלי מבפנים שאלו את רבי זו מנין אמר להם הרי הוא אומר כו' מה אשם וחטאת טעונים כלי אף מנחה נמי טעונים כלי. ומפשט דברי רש"י ז"ל משמע דאתרתי בעי מנין אכלי ואבפנים ומייתי ראיה לתרווייהו מקרא דלענין כלי מפיק ליה מהיקשא ולענין בפנים מפשטיה דקרא דכתיב לבלתי הוציא אל החצר החיצונה וכו' וכדכתב שם רש"י ז"ל ובפנים משתעי קרא לבלתי הוציא אל החצר החיצונה וכן פירשו התוס' ג"כ שכתבו לשון זה שאמר רש"י ז"ל ומבפנים משתעי וכו' דסבירא להו דאתרווייהו מייתי ראיה כפירוש רש"י ז"ל. ואני תמה על הרב בעל כ"מ ז"ל דסובר דיש חילוק בין רש"י ז"ל והתוספות ויש להם שנוי גירסא בגמ' דאין הדבר כן כדכתיבנא אלא פירושם שוה והוא פי' רבינו:

פרק יג

הלכה ג

ואינו מבשלה הרבה שנאמר תופיני בין בשל ונא. בפרק התכלת (דף נ':) איפליגו ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן ורב אסי בשם רב חנינא דרבי חייא אמר אופה ואח"כ מטגנה ורב אסי אמר מטגנה ואח"כ אופה אמר ר' חייא בר אבא כוותיה דידי מסתברא תופיני תאפנה נאה רב אסי אמר כוותיה דידי מסתברא תופיני תאפנה נא כתנאי תופיני תאפנה נא רבי אומר תאפנה נאה רבי יוסי אומר תאפנה רבה אית ליה נא ואית ליה נאה ע"כ. ופירש"י ז"ל תאפנה נאה בשעת אפייתה בתנור תהא נאה ואם מטגנה תחילה הרי היא שחורה מן השמן ומן המחבת תאפנה נא בשעת אפייתה בתנור תהא נא כלומר תהא מבושלת קצת ואינה מבושלת כל צרכה והיינו טגון ובהא מודו כ"ע דתרוייהו בעינן כדכתיב על מחבת בשמן וכתיב תופיני תאפינה אפיות הרבה אופה ומטגנה ואופה אית ליה נא משום הכי אופה אחר טיגון ואית ליה נאה משום הכי אופה תחלה. לישנא אחרינא וכו' ע"כ. הרב מהר"ר אליה מזרחי זלה"ה בפ' צו כתב דמ"ד אופה ואח"כ מטגנה הוא משום דאית ליה דפירוש תאפינה הוי תאפנה נא ונא הוי קודם טיגון והקשה דלמה לא נאמר במורבכת שהיא החליטה שנעשה אותה אחר האפיה כדי שתהא האפיה נא ותירץ דאפילו נחליטנה קודם האפיה אינו מוציאה מידי חיה יע"ש, ותימה על דבריו מן הסוגיא הנזכרת דאמרו שם בהפך דר' חייא דאית ליה אופה ואח"כ מטגנה דריש תאפנה נאה וטעמו כדכתב רש"י ז"ל דאם הטיגון תחילה אין זו נאה ומ"ד טיגון תחילה אית ליה נא משום דנא קרינן למבושל שאינו מבושל והוא הפך דבריו והקושיא שהקשה דלהוי החליטה לבסוף ליתא לפי סוגית הגמרא דכיון דהטעם משום שתהא נאה לא שייך הא אלא בטיגון משום שהיא שחורה מן השמן ומן המחבת מה שאין כן בחליטה. עוד כתב שם על מ"ש רש"י ז"ל תופיני אפיות הרבה דאיך כתב רש"י דלא כמאן וכתב שם בשם רבינו הלל דגורס בתורת כהנים רבה ואין אנו צריכין לכך דבהדיא גריס רש"י בשמעתין רבה וכתב אפיות הרבה הוא מסכים לפירוש החומש וכמדומה לי שהרב לא ראה הסוגיא וכן נראה מדבריו שלא הזכירה כלל כדרכו להזכיר הברייתות אשר הובאו בגמ' ואומר ברייתא בתורת כהנים ומייתי לה בפ' פלוני. מ"מ אני אומר ליישב דעת רבינו ז"ל שסובר הפך מפירוש רש"י דאית ליה דנא הוי נא ממש שהוא בלא שום בישול וכמו שהבין מהר"ר אליה מזרחי דדברי רבינו קשו טובא. וכבר היה דעתי נותן במה שתירץ הבעל כ"מ וז"ל ורבינו נראה שהוא מפרשה כו' מדכתיב תופיני תאפינה חד לומר שתאפה נא כלומר שלא יאפה אותה אלא קצת כו' כוונתו לומר דהך תופיני

דריש רבינו לענין האפיה שתהא האפיה נא כלומר שלא תהיה האפיה בהחלט אלא נא וכן דורש נאה כלומר שתהיה קודם טיגון זו היא כוונתו ז"ל אע"פ שלשונו שכתב תאפנה חד הוא מבולבל וטעות סופר יש כאן וצ"ל תאפנה נא לומר דלשון חד לא יתישב דאין כתיב אלא תופיני והאי מלה דרשי ליה לתרי אנפי תאפנה נא או תאפנה נאה. ומ"מ ק"ל לפירושו בדברי רבינו ז"ל שכתב ואינו מבשלה הרבה שנאמר תופיני בין בשל ונא משמע דתופיני אתא לפרש הבישול דהיינו הטיגון שלא יהיה בהחלטה ולא לפרש האפיה כמ"ש הרב בעל כ"מ. לכן נ"ל דרבינו מפרש דתופיני בא לפרש הבישול דהוזכר ברישיה דקרא דהיינו הטיגון על מחבת בשמן ומאי דאיפליגו בגמרא הוא דמ"ד הטיגון אחר האפיה הוא משום דתופיני דקרא דמפרש הטיגון ר"ל תאפנה נאה כלומר שיהיה הטיגון נאה וא"א לטיגון להיות נאה אלא א"כ שיהא אפוי מעט תחילה דהטיגון אינו מבושל לגמרי ומ"ד דהטיגון תחילה הוא משום דתופיני דמפרש הטיגון ר"ל תאפנה נא כלומר שהטיגון יהיה כשהוא נא דפירושו חי וכמו שפירשו הרב מהור"ר אליה מזרחי דכן פשוטו דלשון נא דהיינו שיהיה חי גמור קאמר קרא דהטיגון יהיה בהיותו חי ור"י אומר תאפנה רכה אית ליה נא ואית ליה נאה. וכך היא גירסת רבינו בדברי ר"י רכה בכ"ף כלישנא בתרא דרש"י ולא בבי"ת כלישנא קמא וה"ק האפיה דהיינו הטיגון יהא רך כלומר שלא יהא מבושל הרבה ופירש הטעם דרוצה לדרוש נא ונאה. נאה דריש שיהא הטיגון אחר אפיה מעט דאז הבישול הוא נאה, ונא דריש שהבישול ההוא לא יהיה בישול גמור אלא קצת והיינו בין בשל ונא. ובאמת פירוש זה דחוק קצת דנאמר דתופיני שהוא לשון אפיה מפרש לבישול דקרא אבל בלשונו של רבינו מוכח פירוש זה וזה כפירוש הבעל כ"מ. ומ"ש רבינו בפ"ט דכל ריבוך הוא שיש בו אפיה נלמד מכאן כמ"ש הרב ז"ל בפ' צו:

הלכה ד

וכופל כל אחד מהן לשנים ופותת וכו'. תימה דהאי פותת משמע שמשבר ומבדיל ובהדיא אמרי' בפ' אלו מנחות (דף ע"ה:) דמנחת כהנים אינו מבדיל וה"ה למנחת כהן משיח וכ"ש הוא וכן כתב רבינו לקמן דמנחת זכרי כהונה אינו מבדיל ופותת. וי"ל דבמשנה אמר שם ר"ש אומר מנחת כהן משיח אין בהם פתיתה וכו' ופירש"י ז"ל כלומר שלא היה מקפלה כו' משום דאית ליה לרש"י ז"ל דלת"ק ליכא פתיתה בהם וא"כ במאי פליג ר"ש לכך פירש דפתיתה דר"ש הוי קיפול ולרבינו נראה לו דוחק זה דפתיתה משמע פתיתה ולא קיפול ועוד קשה לו דלר"ש היכי מתוקם קרא דמנחת פתים דמשמע דבעי פתיתה דלדידיה לא בעי פתיתה ולא קיפול וכבר הקשה קושיא זו מהר"ר אליה מזרחי

בפרשת צו ודחק עצמו הרבה בתירוץ הקושיא ולכך רבינו ז"ל מפרש דלת"ק אחר שכופל אותה לשנים פותת כלומר אין פותת השנים זה מזה אלא הכפל עצמו פותת וז"ש שנמצא כל פתיתה כפולה לשנים שאחר שכופל פותת אותו הכפל ור"ש פליג ואומר דכופל אבל אינו פותת הכפל וזהו שאמר אין בהם פתיתה והשתא מתוקם קרא דפתים לר"ש לענין הכפל דמודה ר"ש דמנחת כהן משיח כופל. זה נראה בדעת רבינו ז"ל. וראיתי לסמ"ג ז"ל במצוה קפ"ו שיש לו בזה דרך אחרת שכתב שם דמנחת פתים מלמד שכופל אחת לשנים ומבדיל וכן המסקנא בפ' אלו מנחות נקמצות. עוד כתב שם דמנחת החביתין כופל אותה לשנים ומבדיל מפני שצריך להקריבה לחצאין עם קומץ לבונה ע"כ. משמע דאית ליה דמ"ש אינו מבדיל בפ' אלו מנחות הוא דוקא במנחת כהנים אבל במנחת כהן משיח מבדיל שלא כדרכנו האמור לעיל שכתבנו דכ"ש במנחת כהן משיח שאינו מבדיל והוא דרך הרב מהר"ר אליה מזרחי זלה"ה בפ' צו. ועוד נראה מדברי סמ"ג ז"ל דפירוש מבדיל הוא שכופל כל החלה לשנים ופותת אותה לשני חלקים מחציתה לבקר ומחציתה לערב וכמו שאמר רבינו ז"ל חולק כל חלה וחלה לשנים וזה נראה מלשונו שכתב מפני שצריך להקריבה לחצאין ועדיין צריך עיון. ועל מה שהשיג הר"א ז"ל על רבינו ז"ל במ"ש חולק כל חלה וחלה לשנים וכו' כתב בעל קרית ספר ואפשר ליישב דברי הרב ז"ל שסמך על מה שדרש מחציתה בבוקר ומחציתה בערב מחציתה משלם הוא מקריב שיביא עשרון שלם וחוצהו כדאמר לעיל וכיון דכתיב מחציתה תרי זימני דרשינן מחציתה משלם מהעשרון כדאמרי' מחציתה משלם שאחר שאופה שש חלות מכל חצי עשרון חולק את כולם ע"כ. ואין לדברים אלו ראיה ודברי הרב בעל כ"מ ז"ל יותר נכונים:

ואם היתה מנחת חינוך אינו חוצה וכו'. קשה דפשט הפסוק בפרשת צו משמע בהפך דזה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו וגו' היינו מנחת חינוך וכתיב שם מחציתה בבוקר ומחציתה בערב. ומ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל דמפרש מנחת כהן משיח האמור בפ' ואלו מנחות דהיינו מנחת חינוך הדבר קשה אצלי דמ"ש רבינו ז"ל לעיל וכופל כל אחד לשנים מההוא דוכתא נפקא ליה וכדכתב הרב עצמו ואם כן משמע דבמנחת כ"ג של כל יום מפרשה, ועוד אפילו לדבריו לא אמרו שם אלא שהיה כופל כל אחד לשנים אבל מנא ליה שהיה מקריבה כלה יחד נימא דמחציתה היה מקריב בבוקר ואותה המחצית היה כופל לשנים כמו שהוא עכשיו בחביתי כ"ג של כל יום וכן מה שהביא מפרק התכלת שאמרו שם כולו ולא חציו קשה שלא אמרו שם כן אלא גבי כ"ג שמת שמנחתו קריבה משל יורשין שהיא קריבה לחצאין אבל לא במנחת חביתי כ"ג של כל יום. ויש לומר

דהאי קרא דהכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה מוקי ליה בגמרא בפרק התכלת (דף נ"א:) לתרי ענינים, הא' לכהן גדול שמת ומנחתו קריבה משל יורשין, הב' לכ"ג שיעמוד בכל דור שצריך לעשות זאת המנחה של חינוך וחד מפיק לה מן בניו והב' ממ"ם דמבניו כמבואר שם וסובר רבינו ז"ל דהאי קרא כיון דבהני תרתי איירי חד דינא יהיב לתרוייהו וכי היכי דלכ"ג שמת ומנחתו קריבה משל יורשין אינה קריבה לחצאין אלא כולה גם כן במנחת חינוך אינה קריבה אלא כולה וקרא דכתיב שם מחציתה בבוקר כו' לא קאי אמנחת חינוך אלא למנחת כ"ג של כל יום והכי קאמר קרא זה קרבן אהרן ובניו ביום חינוכם לעבודה וזו היא מנחת תמיד כלומר שמקריב אותה כ"ג בכל יום מחציתה בבקר ומחציתה בערב אבל בשעת חנוכו קריבה כולה יחד וכמו שכתב בסוף והכהן משיח יעשה אותה והאי אותה משמע כולה ולא חציה וכמו שאמרו שם בגמרא:

הלכה ה

מנחת הסולת מנחתהסולת כיצד היתה נעשית וכו'. בפרשת ויקרא הוזכרו ד' מנחות זו אחר זו מנחת הסולת ומנחת מאפה תנור ומנחת מחבת ומנחת מרחשת. במנחת הסולת לא הוזכר בכתוב אלא מתנה אחת שהיא יציקה ולא מתן שמן בכלי ולא בלילה. במאפה תנור הוזכר בלילה ולא יציקה ולא מתן שמן בכלי. במחבת הוזכר בלילה ויציקה ולא מתן שמן בכלי. במרחשת הוזכר מתן שמן בכלי דכתיב בשמן תעשה ולא יציקה ולא בלילה ואמרינן בפרק אלו מנחות (דף ע"ד ע"ה) דמג"ש דקרבנך קרבנך שדינן מאי דאית במחבת במרחשת ומאי דאית במרחשת במחבת ונמצאו מחבת ומרחשת חייבים בשלשתן ובמאפה תנור אמרו שם ברייתא דמדכתיב גבי מחבת ויצקת עליה שמן מנחה היא נתרבו כל המנחות ליציקה ונתמעטה מנחת מאפה תנור מדכתיב עליה והיא, ורבינו ז"ל כתב בד' מנחות אלו הג' מתנות זולת יציקה במאפה תנור וצריך לדקדק היכן מצינו מתן שמן ובלילה במנחת הסולת ומתן שמן במאפה תנור. והתוס' ז"ל כתבו בפרק אלו מנחות שם ז"ל ומיהו צריך לדקדק דבמנחת הסולת ובמנחת העומר דלא כתיב בהו בלילה מנלן שמן בכלי קודם עשייתן תינח מחבת ומרחשת דכתיב קרבנך אלא שאר מנחות מנלן ואם נפרש מדכתיב מנחה במחבת מרבינן כל מנחות לג' מתנות שמן א"כ כי היכי דממעטינן מאפה מיציקה מדכתיב עליה והיא נתמעטה נמי ממתן שמן בכלי קודם עשייתה דהנך תיבות גבי הדדי כתיבן ויצקת עליה שמן מנחה היא. ונראה לפרש דגבי ג' מתנות שמן כל המנחות למדות זו מזו בלי שום ג"ש מסברא בעלמא דכיון דטעונות מתנות שמן נלמוד הסתום מן המפורש כעין גילוי מילתא בעלמא והא דצריך הכא קרבנך לג"ש היינו משום דבמחבת כתיב יציקה אחרונה ובמרחשת כתיב מתן שמן בכלי תחלה

הוה אמינא שזו דינה בכך וזו דינה בכך אבל אחר שלמדנו בג"ש ליתן האמור בזה לזה הוא הדין בכל המנחות חוץ ממאפה דמיעטה הכתוב מיציקה ומשום דכתיבי מיעוטי גבי יציקה הוא דאיצטריך ליה מנחה לרבות כל המנחות ליציקה ע"כ דברי התוס'. עם שיש לדקדק בדבריהם למה לא הוקשה להם בתחילה אלא ממתן שמן בכלי ולא מבלילה ג"כ דכיון שלא הוזכר בכתוב בלילה א"כ מתן שמן בכלי ובלילה מנ"ל מ"מ למדנו מדבריהם טעם בדבר דצריכי ג' מתנות ואע"ג דבמתני' אמרו כל המנחות הנעשות בכלי לא ממעטה מתניתין מנחת הסולת ומנחת העומר דאע"ג דאינם טעונות כלי במחבת ומרחשת מ"מ נעשות בכלי שרת הם ואינם כמאפה תנור שאין התנור מקדש וכדכתבו שם התוס' ז"ל וכיוצא בזה תירץ מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפרשת ויקרא, אבל אין לתרץ כמו שתירץ שם וז"ל ועוד אפי' את"ל דממעט נמי למנחת הסולת הני מילי למתן שמן בכלי שכן אינה צריכה כלי אבל מבלילה ויציקה לא ע"כ, דאיך אפשר לומר כן והרי מנחת העומר ג"כ אינה נעשית בכלי ותנן בפ' ר' ישמעאל (דף ס"ז:) בא לו לעשרון נתן עליו שמנו ולבונתו יצק ובלל וכו' הרי שם במנחת העומר הג' מתנות וכמו שפירשו שם רש"י ותוס' ז"ל וכן רבינו ז"ל אית ליה הכי ואע"פ שבהלכות תמידין ומוספין בפ"ז כתב סתם ובוללין אותו בלוג שמן בי"ו בניסן ולא הזכיר שם המתן שמן והיציקה סמך אסוף לשונו שכתב ונותנין עליו קומץ כשאר המנחות וכיון שהדבר כן הוא ככל המנחות שצריך הג' הרי מבואר ששם צריך ג' ג"כ ובודאי דרבינו ז"ל לא פליג אמתניתין דר' ישמעאל כדכתיבנא א"כ לכולי עלמא בעינן ג' מתנות במנחת העומר אע"ג דאינה נעשית בכלי ודכוותה היא מנחת הסולת. ועוד הקשה על דבריו דאי נתמעט ממתן שמן בכלי גם מהבלילה היה לה להתמעט מפני שהבלילה אינה צריכה כלי שרת וכמו שכתב רבינו ז"ל וכי היכי דמתן שמן אינו צריך משום דאינו צריך כלי לדעתו ז"ל גם הבלילה לא בעי כלי שרת וכיון שכן לא ליבעי בלילה אלא ודאי דכל השלש מתנות צריכי כולהו חוץ מיציקה במאפה תנור משום דנתמעט מעליה והיא ומה שכתב רבינו במאפה תנור שנאמר חלות מצות וגו' אין כוונתו לתת טעם למעט יציקה מדכתיב בלילה דלא נתמעט בגמרא אלא מעליה והיא אלא אריש דלישניה קאי הך שנאמר שכתב בתחלת דבריו בולל לזה אמר דהבלילה היא משום שנאמר חלות מצות בלולות וגו' וכן כתב במשיחת רקיקין הכתוב דורקיקי מצות משוחין בשמן וכו' עוד אפשר לדקדק מדברי רבינו ז"ל דלא הזכיר במאפה תנור מתן שמן אלא יציקה ובלילה דאית ליה כפירוש שכתבו התוס' ז"ל ואם נפרש כפי שכתבתי לעיל דממנחה היא איתרבו כל המנחות לג' מתנות וכיון שנתמעט מאפה תנור מהיא ועליה ליציקה נתמעטה ג"כ ממתן שמן בכלי ולית בה אלא בלילה לחוד וכמו

שהקשו התוס' ז"ל דאית לן למעוטה אפי' ממתן שמן בכלי וכי הך קושיא ס"ל לרבינו ז"ל דהוי קושטא דמילתא ולכך לא הזכיר אלא בלילה בלחוד. ופי' זה מדוקדק יותר ברבינו ז"ל עם שהראשון יותר נכון. ומה שכתב רבינו ז"ל גבי מנחת הסולת דהבלילה אינה בכלי שרת ותמה עליו הבכ"מ ז"ל מסוגיא דפ"ק דמנחות (דף ט') נראה לי דרבינו ז"ל מפרש דעשייתו בכלי שאמרו שם לאו בכלי שרת הוא מפני מאי דשקלי התוס' ז"ל התם דאפילו דהבלילה לא בעיא פנים תיפוק דנפסלה ביוצא כיון דנתקדשה בכלי שרת והוצרכו לידחק ולומר דכלי שרת אינו מקדש ליפסל ביוצא וישבו שם הסוגייות הנראות הפך זה גם הקשו בסוף הדבור דאי בקדושת כלי לא מפסלא ביוצא מנחת כהנים דלית בה קמיצה אימת מפסלא ביוצא והוצרכו לידחק ולרבינו ז"ל אתי שפיר דסובר דהבילה אינה בכלי שרת והוא נכון בדעת רבינו ז"ל:

הלכה ז

והבצק שאופין אותו וכו'. משמע שרבינו ז"ל מפרש מעשיה קשין שעושה אותו מתחילה הבצק קשה. אבל מדברי רש"י ז"ל אינו נראה כן אלא שמפרש שמאליו נעשה שם קשה כיון שאין בו הרבה שמן ע"ש בפרק כל המנחות באות:

הלכה ח

ומושח את הרקיקין בשמן וכו'. הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל כתב בפרשת ויקרא דאם שינה ועשה משיחה בחלות ובלילה ברקיקין פסל וכתב שם וא"ת דילמא הא דכתב בחלות בלילה וברקיקין משיחה אינו אלא למצוה אבל לעיכובא לא דהא דרשינן ק"ו כבר תירצו בזה בפרק אלו מנחות (דף ע"ה) אמר רבא לא לישתמיט קרא דלכתוב חלות משוחות ורקיקין בלולות אלא ע"כ לומר דלעיכובא הוא חלות בבלילה ולא במשיחה ורקיקין במשיחה ולא בבלילה ע"כ. ומפני כן תמה דאמאי לא מני לה תנא בפ"ק דחולין ולימא כשר ברקיקין פסול בחלות וכן בהפך ולא ידעתי מנא ליה לרב לפרש כן בדברי הגמ' בפ' אלו מנחות דמ"ש שם מאי תלמודא אמר רבא לא לישתמיט וכו' אין פירושו כדברי הרב ז"ל דרש"י ז"ל כתב שם כן אלא הכי כתב מאי תלמודא דהללו בוללין ולא אלו אימא דבלולות אתרוייהו והכי משמע משוחין ושניהן משוחין ע"כ. כלומר דקרא קאמר שניהם יהיו בלולות ושניהם יהיו משוחין ובין חלות ובין רקיקין בעו תרוייהו ותירץ הגמרא לא לישתמיט וכו' אבל לעיכובא ודאי דאינו מעכב דהא אמרינן לא בלל לא יצק ולא משח כו' אינו מעכב וכדכתב רבינו ז"ל לקמן ומתני' היא בהקומץ וכי תימא לא אמרו שם אלא אם לא בלל או לא משח אבל אם שינה מבלילה למשיחה לעולם

דמעכב מנא ליה לרב ז"ל הא עד שיקשה מה שהקשה מפ"ק דחולין ומה שכתבתי נראה לי עיקר:

הלכה ט

מביא לוג שמן לכל עשרון ומושחן וחוזר ומושחן וכו'. תמה על זה הרב בעל כ"מ ז"ל דהיה לו לפסוק כסתם מתני' דקאמרה דמושחן כמין כ"י. ואפשר היה לתרץ דראב"י דאמר הכי בספרי נפקא ליה הא משום דכתיב בשמן בשמן שתי פעמים ואין ריבוי אחר רבוי אלא למעט דאינו מושחן על פני כולן אלא כמין כ"י והרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפ' ויקרא הקשה דהא דריש הך בשמן ר' יהודה ור"ש בס"פ כל המנחות באות מצה מר כדאית ליה ומר כדאית ליה ותירץ דאינהו לית להו ההיא דראב"י וגם מאי דדריש בספרי בר פלוגתיה דראב"י בשמן בשמן להכשיר שמן שני למנחות אית להו לר' יהודה ור"ש דלא איצטריך קרא להכי דמקרא דלמאור נפקא וכמו שאמרו בפרק כל הקרבנות וכמו שהאריך הרב ז"ל יע"ש ומשום הכי היה אפשר לומר דכיון דר' יהודה ור"ש דדרשי בשמן בשמן בס"פ כל המנחות לית להו הך דרשא דכמין כ"י פסק רבינו ז"ל כוותהו אבל לפירוש זה קשיא טובא דקשיא דרבי שמעון אדר' שמעון דאיהו אמר בפרק אלו מנחות הך סברא דכמין כ"י דהכי אמרינן התם בברייתא ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש כמין כ"י ואי טעמא דר"ש הוי משום דבשמן בשמן ריבה שתי פעמים והוי למעט וכדאמרינן בספרי היכי דריש להך קרא בס"פ כל המנחות באות מצה אלא ודאי צ"ל דסובר גמרא דאין טעמו של ר"ש כהא דרשא דכמין כ"י משום קרא דבשמן בשמן אלא טעמא אחרינא אית ליה אי נמי אית ליה דטעמא הוי מהך קרא שמא משום הכרח משמע ליה לגמרא דתרתי שמעינן מקרא דבשמן בשמן הך דרשא דכמין כ"י ודרשא דפ' כל המנחות באות ולא פליגי אהדדי ואם כן אין כאן הכרח לרבינו ז"ל והדרא קושיא לדוכתה וצ"ע. ובמה שכתבנו יש טעם לרש"י ז"ל בפירוש החומש שכתב אחר שכתב דרשא דכמין כ"י ומה ת"ל בשמן בשמן כו' להכשיר שמן שני למנחות דהוא קשה לכאורה דמאן דאית ליה כמין כ"י לא דריש קרא אלא לאין ריבוי אחר ריבוי כדכתיבנא ודוחק לומר דהך דכתב רש"י ז"ל ומת"ל לא קאי אדסמיך ליה אלא אדפתח ביה דקאמר מושחן וחוזר ומושחן עד שכלה שמן שבלוג דלא משמע דקאי אלא אדסמיך ליה אלא שיש לומר דתרוייהו דרשינן דרשא דכמין כ"י ודרשא דלהכשיר שמן שני ואע"ג דבספרי לא משמע הכי הרי משמע בגמ' דידן דתרתי אפשר למדרש מהאי קרא כדכתיבנא או שמא דרשא דכמין כ"י משום קרא אחרינא ידעינן כדכתיבנא לעיל:

הלכה י

כל ארבע מנחות אלו האפויות וכו'. היינו מנחת הסולת ומחבת ומרחשת ומאפה תנור אבל מנחת חביתין הוא י"ב כמו שאמר בראש הפרק וכאן חשב למאפה תנור לחדא אע"ג דבריש פ' י"ב חשיב ליה בתרתי שכתב ותשע מנחות יחיד כו' וכתב שם מנחת מאפה תנור כו' מנחת מאפה רקיקין וכו' לעיל השגיח על ענין המנחות ולכן כתב שהם ט' אבל כאן לא השגיח אלא על אופן עשייתן וכיון שרקיקין וחלות כולן נעשין בתנור חשיב לה בחדא:

כל עשרון עשר חלות וכו'. רש"י ז"ל בפירוש החומש בפרשת ויקרא נראה דפליג על רבינו ז"ל דאית ליה דמנחת הסולת אינן באות עשר חלות שכתב שם ושנינו במנחות כל המנחות האפויות לפני קמיצתן ונקמצות ע"י פתיתה כולן באות עשר חלות משמע דמנחת הסולת דאינה נקמצת אלא קודם אפיה כשהיא סולת וכמ"ש רש"י ז"ל שם וכן נראה מלשון רבינו ז"ל לקמן שכתב בסדר הבאת המנחה ואם היתה מן המנחות האפויות אופה אותה וכו' משמע דוקא במנחות האפויות בעינן אפיה קודם קמיצה אבל במנחת הסולת הקמיצה הוא קודם אפיה דאינה באה עשר חלות וכבר תמה על זה מהר"ר אליה מזרחי ז"ל בפ' ויקרא וגם על סמ"ג שכתב כדרך רש"י ז"ל ודחק עצמו לומר דסובר דמנחת הסולת בעינן עשר חלות מה שאין נראה כן מלשונו ז"ל אלא נראה דפליג על רבינו ז"ל ויש סעד לרבינו ז"ל ממה שאמרו בפ' כל המנחות (דף נ"ט) על מתני' דיש טעונות שמן וכו' אמר רב פפא כל היכא דתנן עשר תנן. ופירש"י ז"ל בחד לישנא כל היכא דתנן מנחות דמתני' עשר תנן כלומר כולן באות עשר עשר חלות כדאמרינן באלו מנחות ע"כ, ושם הוזכרה מנחת הסולת א"כ משמע דמנחת הסולת באה עשר ואע"פ שרש"י ז"ל פירש שם פירוש אחר רבינו ז"ל מפרש כפירוש זה וכן רש"י ז"ל בפירוש הגמרא סובר כדברי רבינו ז"ל וכדכתב הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל אבל מה שהוא רצה להסכים פירוש רש"י ז"ל שפירש בחומש עם הפירוש שפירש בגמרא לא משמע הכי כדכתיבנא אלא שבפירוש החומש פליג על מה שפירש בגמרא שהוא כדברי רבינו ז"ל. עוד כתב שם רש"י ז"ל גבי פתות אותה פתים לרבות כל המנחות הנאפות קודם קמיצה לפתיתה משמע דאית ליה במנחת הסולת דנקמצת קודם אפיה דאין בה פתיתה וטעמו פירש שם הרב מהר"ר אליה מזרחי ז"ל משום דפתיתה אינה אלא לקמיצה וכבר קדמה בה הקמיצה בעודה סולת ואין צורך לפתיתה ורבינו ז"ל נראה דמודה בזה דלעיל גבי מנחת הסולת לא הזכיר פתיתה כלל אלא גבי מנחת מחבת ומרחשת ומאפה תנור. וקשה דבפרק אלו מנחות (דף ע"ז) אמר במשנה כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה ואמרו בגמרא למעוטי מאי אמר

רב פפא למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים ואמאי לא אמר דהוי למעוטי מנחת הסולת דלא בעי פתיתה ועוד איך נתמעט מנחת הסולת הא ללחם הפנים ושתי הלחם איכא קראי דהיא ועליה כדאמרו שם אבל מנחת הסולת ליכא קרא למעוטי ועוד דכיון דמתני' אמרה כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה הרי מנחת הסולת בכלל הנעשות בכלי היא דהא רישא דקאמרה כל המנחות שנעשות בכלי טעונות שלש מתנות ומנחת הסולת בכלל וכדכתב רבינו ז"ל לעיל ועוד דבספרי אמרו דמה ראית להוציא שתי הלחם ולחם הפנים משום דאין ממנו לאשים והיינו הקומץ. וי"ל דמ"מ כיון דכבר היה קודם אפיה מה לנו בפתיתה וכדכתב הרב מהר"ר אליה מזרחי זלה"ה דאין הפתיתה אלא לקמיצה ומשום הכי נתמעטו שתי הלחם ולחם הפנים וכיון שכן מנחת הסולת דהאפיה היא אחר הקמיצה הוי כשתי הלחם ולחם הפנים דאחר האפיה אין ממנו לאשים ואע"פ שנעשות בכלי מ"מ ראוי למעט מנחת הסולת מטעמא דנתמעט לחם הפנים ושתי הלחם ובגמרא לא אמרו כל המנחות הנעשות בכלי דמיעט מיעט מנחת הסולת משום דנעשית בכלי היא כדכתיבנא אבל אחר שנתמעטו לחם הפנים ושתי הלחם נתמעט מנחת הסולת מההוא טעמא גופיה:

הלכה יב

ונותן הקומץ לכלי שרת ומקדשו בכלי שרת. כך אמרו בברייתא בפ"ב דסוטה (דף י"ד:) אמרו בגמ' דטעמא דילפינן מדם ואע"ג דבפ"ק דמנחות (דף ז') אבעיא הא לרבא בקידוש קומץ אי ילפינן מדם לא הוה שמיע ליה הא ברייתא ואפשר שכשחזר ופשטה שמע לה ומש"ה אמרינן בגמ' דהדר ביה רבא מההיא דקומץ שחלקו בשני כלים ולא מהא משום דלהא דילפינן מדם מסייע ליה הברייתא אבל התוספות ז"ל נתנו טעם אחר משום דסברא הוא דקם רבא בשיטת רב נחמן רביה:

הלכה יג

כיצד קומצין מנחות הנקמצות וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל תירץ במה שדחה רב פפא ברייתא דחופה בג' אצבעות משום דידע דלא מיתניא בי ר' חייא ור' אושעיא ועדיין קשה מנא ליה לרבינו דדחאה רב פפא וכי היכי דתירצו לעיל מה שאמר רבא כדקמצי אינשי דהיינו להשוות אמאי לא נתרץ כן דברי ר"פ ולא יחלוק על הברייתא. לכך נראה לומר דרבינו ז"ל אינו מפרש אלא להשוות כדפירש"י ז"ל דמתרץ כדקמצי אינשי דאמר רבא הוי להשוות דודאי לשון כדקמצי אינשי כל האצבעות משמע אלא מפרש רבינו ז"ל דהדר ביה ממאי דקאמר כדקמצי אינשי וה"ק לא תימא כדקמצי אינשי אלא להשוות

דוקא וכיון שהוא מפרש כן כשראה אח"כ שר"פ חזר לומר כדקמצי אנשי פירש ודאי דר"פ ידע דברייתא משבשתא היא וכדפירש הרב בעל כ"מ ז"ל:

הלכה יד

אין קומץ פחות מכשני זיתים וכו'. בפרק הקומץ (דף (כ"ו:) איפליגו בהא ריב"ל ור' יוחנן ובפ' כל המנחות איפליגו בהא אביי ורבא ורבא אית ליה כריב"ל והלכתא כרבא לגבי אביי וכדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל אלא שיש לתמוה קצת דבהל' איסורי מזבח ר"פ ה' נראה דפסק כאביי דאמר שם ואסורים בכל שהם שנאמר כי כל שאור וגו' וכבר הקשה זה שם הרב בעל כ"מ ז"ל. ולי לא קשה כלל דאסורין בכל שהן דקאמר לאו לענין מלקות הוי אלא לענין איסורא בעלמא ואפילו רבא דאמר דקרא לא אתא אלא לחצי קומץ ולא לחצי זית מ"מ איסורא מיהא איכא כשאר איסורים דחצי שיעור אסור מן התורה דקי"ל כר' יוחנן אע"ג דאינו לוקה עליו וכדכתב רבינו ז"ל ברפי"ד מהל' מאכלות אסורות ולעולם בענין מלקות אית ליה לרבינו ז"ל דלא לקי בפחות מזית דלא מרבינן מקרא דכי כל אלה אלא חצי קומץ לבד:

פרק יד

הלכה א

מאיזה מין מן השלש מנחות נסכים כמו שביארנו. בפ"ב ביאר נסכי איל ונסכי כבש ונסכי פר והיינו הג':

או שמן בפני עצמו. הרב מהר"י קורקוס ז"ל כתב דטעמו של רבינו ז"ל משום דפסק כסתם משנה דפרק בתרא דמנחות (דף ק"ד:) וגם יש טעם אחר דבפ' אלו מנחות (דף ע"ד) על מתני' דבזה יפה כח מזבח מכח כהנים אמרו מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל המתנדב שמן קומצו ושיריו נאכלים ע"כ מדאמרי דמתני' מסייע לשמואל דהמתנדב שמן קומצו וכו' משמע דהלכתא הוי דמתנדב שמן:

הלכה ג

הניח מנחה לשני בניו ומת וכו'. בפ"ק דזבחים (דף ה':) אמרו שם למימרא דקניא להו והא אמר ר' יוחנן הניח מנחה לשני בניו ומת קריבה ואין בה (משום) שותפות ואי ס"ד קניא להו נפש אמר רחמנא וחזרו והקשו דאי לא קניא א"כ היכי אמר ר' יוחנן הניח בהמה לשני בניו ומת קריבה ואין ממירין בה בשלמא אי קניא להו להכי אין ממירין דהוו כשותפין אבל אי לא קניא אמאי אין ממירין ותירצו דלעולם דלא קניא ואפ"ה אינו מומר משום דאמר קרא המר ימיר אחד ולא שנים וחזרו והקשו דהיכי מצי למימר הכי

הא א"ר יוחנן דמתכפר עושה תמורה וכיון דלא קניא להו לא מתכפר ותירצו מקיבעא לא מכפרי מקופיא מכפרי ע"כ. ומשמע מדברי רש"י ז"ל דלעולם לא היו שותפין ולכך קריבה דלא הוי נפש וטעמא דאינו מימר לפי זה הוי משום דאמר קרא אחד מימר ולא שנים וטעמא דאמר מימר אע"פ שאינו בעל משום דמקופיא מכפרי. ולפי זה יש לתמוה על רבינו ז"ל שכתב בפ"א מהלכות תמורה דאין ממירין מפני שהם כשותפין דמשמע דהך טעמא לא קאי אלא לפי המסקנא דאם הם כשותפין אמאי אמרינן הכא דקריבה הא בעינן נפש אלא טעמא משום דאמר קרא אחד ולא שנים ויש לומר דרבינו ז"ל מפרש דלפי המסקנא לא הוי טעמא דאחד ולא שנים אלא הם כשותפין במקצת משום דמקופיא מתכפרי ואינם שותפים לגמרי משום דמקיבעא לא מכפרי ולענין הקרבה קריבה משום דנפש מקרי כיון דלא הוו שותפין לגמרי אבל לענין מימר אין שנים ממירין דמשמע קרא אחד מימר ואע"ג דהתם נמי כתיב נפש ואמרינן דהוו כחד גבי המרה חשבינן ליה כשנים כיון דהא דמרבינן יורש משום המר ימיר הא לא מרבינן אלא יחיד כדמשמע מקרא והבו דלא לוסיף עלה וכן נראה מדברי התוס' ז"ל ואפשר דדעת רש"י ז"ל כן הוא דמקרו שותפין לענין המרה אע"ג דלענין הקרבה לא מיקרי הכי:

הלכה ט

האומר קרבן וכו' עלי וכו'. בהל' מחוסרי כפרה בסופו אכתוב בזה:

הלכה יא

האומר הרי עלי וכו'. כבר כתבתי בזה בפ"א מהל' נדרים ע"ש:

הלכה יד

ואחד האיש ואחד האשה עובר בבל תאחר וכו'. כתב הרב בעל כ"מ ז"ל גבי יורש דהוי בעיא דאיפשיטא אליבא דר' זירא ואע"ג דמשמע דאביי פליג נקטינן כר' זירא ע"כ. וט"ס יש כאן ודברים אלו ראויים להיות גבי אשה דשם איכא פלוגתא בפ"ק דר"ה (דף ו':) אבל גבי יורש היא בעיא פשוטה בלי שום מחלוקת שם והכי איתא התם בעי ר' זירא יורש מהו בבל תאחר כי תדור נדר אמר רחמנא והא לא נדר או דילמא ובאת שמה כו' ת"ש דתני ר' חייא מעמך פרט ליורש וכו' בעי ר' זירא אשה מהו בבל תאחר מי אמרינן הרי הא לא מיחייבא בראיה או דילמא הא איתא בשמחה א"ל אביי ותיפוק ליה דהא איתה בשמחה ומי אמר אביי הכי והא אמר אביי אשה בעלה משמחה לדבריו דר' זירא קאמר ע"כ. ויש לדקדק בדברי רבינו דמשמע דאליבא דאביי אשה ליתא בבל תאחר דהא לא מיחייבא בראיה ולא מיחייבא בשמחה דאשה בעלה משמחה וכיון שכן היה לו לרבינו ז"ל לפסוק כאביי ולומר דאין אשה חייבת בבל תאחר משום דדברי אביי נאמרו

בפ"ק דקדושין (דף ל"ד:) בסוגיא דמ"ע שהזמן גרמא דהקשו שם ואדילפינן מתפילין לפיטורא נילף משמחה לחיובא ותירצו אשה בעלה משמחה כלומר אין חובת השמחה תלויה בה כדכתב שם רש"י ז"ל ומשמע דהכי הוי קושטא דמילתא. וי"ל דסובר רבינו ז"ל דלפי המסקנא שאמרו שם דילפינן מהיקשא דתפילין דאמר קרא תהיה תורת ה' בפיך תו ליכא קושיא דנילף משמחה דשאני גבי תפילין דאיכא היקשא ולא צריכינן לתירוצא דאשה בעלה משמחה והיינו טעמא דר"ז דלית ליה דאביי דלפי האמת אין אנו צריכין לתירוצו ופסק כר' זירא לחומרא דחייבת בשמחה ומפני כן כתב בפ"א מהלכות חגיגה דאשה חייבת בשמחה שכתב שם גבי שמחה ונשים חייבות בשמחה זו ונסתלקה ממנו קושית הר"א ז"ל שהשיג שם דאין אשה חייבת משום ההיא דאביי דפ"ק דקידושין ועם מה שכתבנו ניחא דהוא פסק כר"ז ודלא כאביי אבל על הרב בעל כ"מ ז"ל דסבר שם דפסק רבינו ז"ל כאביי ולא הוצרך לבארו קשה דא"כ איך פסק רבינו ז"ל כאן כר"ז וכדכתיבנא. ועוד אני תמה על הר"א ז"ל כיון דהוא סבור דהלכה כאביי וכמו שכתב בפ"א מהל' חגיגה למה לא השיג כאן על רבינו ז"ל דהיה לו לומר דאשה אינה חייבת בבל תאחר וצ"ע:

פרק טו

הלכה ב

האומר ידה של זו עולה וכו'. פסק כר"מ ור' יהודה מטעמא דכתב הרב בעל כ"מ ז"ל וכן נראה מדברי רש"י ז"ל בפירוש החומש שפירש שם הפסוק כן:

הואיל ודבר שהנשמה תלויה בו וכו'. קשה דבפ"ק דתמורה (דף י"א:) פליגי בהא דרב חסדא אמר מודה ר' יהודה בדבר שעושה אותה נבילה ורבה אמר בדבר שעושה אותה טרפה ורב ששת אמר בדבר שהיא מתה ואמרו שם דרב חסדא סבר טריפה אינה חיה ורבה סבר דחיה ורבה [לא] סבר כר' אליעזר דאמר נטלה ירך וחלל שלה נבילה ורב ששת סבר כר' אליעזר. וא"כ קשה על רבינו ז"ל אי סבר טריפה אינה חיה הוה ליה למפסק בדבר שעושה אותה טריפה כרב חסדא ואפילו שהיה סובר דטריפה חיה מ"מ היה לו לפסוק בדבר שעושה אותה טריפה משום דמאן דפליג על הא לית ליה דר' אליעזר ורבינו ז"ל פסק כר' אליעזר פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות ובהל' שחיטה ואם כן היה לו לפרש דבדבר שהוא עושה אותה נבילה וצ"ע:

הקדיש אבר אחד מן העוף וכו'. נראה מדברי רבינו ז"ל דמפרש בעיא דרבא בפ"ק דתמורה בעוף מהו דאיירי בדבר שהנשמה תלויה בו וקשה דאם כן היכי קאמר בהמה

אמר רחמנא כו' הא קרא לר' יהודה לא איירי בדבר שהנשמה תלויה אלא באינה תלויה דאיהו דריש לקרא דיהיה קדש דתמורה לצרכי עולות וזה אינו לדעתו ז"ל אלא בדבר שאין הנשמה תלויה אבל בדבר שהנשמה תלויה הוי עולה. וי"ל דמכל מקום מקרא ילפינן דבאבר אחד חייל קדושה באותו אבר כשנשמה תלויה בו יחול על כולה אבל אי לאו קרא אין לנו לומר שיחול קדושה על אבר אפילו שיהיה דבר שהנשמה תלויה בו ולכך בעיא השתא שפיר כיון דמקרא ילפינן לה:

הלכה ג

היה מחוייב חטאת וכו'. התוס' ז"ל כתבו לתרץ הקושיא שהקשו על רש"י ז"ל דהאומר ה"ז חטאת אינו כלום כיון דאינו מחוייב חטאת דאיירי שאמר ה"ז תמורת חטאת ולהכי ניחא דתמורת חטאת מתה הלכה למשה מסיני. אבל לרבינו ז"ל קשה דחציה עולה וחציה חטאת אמאי לא אמרינן תרעה כמו בחטאת שנולדה בה פיסול כגון שעברה שנתה וכיוצא בזה דתרעה וכמו שכתב רבינו ז"ל בפ"ד מהל' פסולי המוקדשין ע"ש הוה מספיק מ"ש הרב בעל כ"מ ז"ל ועכ"ז צ"ע:

הלכה ד

בהמת השותפין וכו'. כל מ"ש כאן הרב בכ"מ ז"ל לתת טעם לרבינו ז"ל דבריו נכונים אבל מ"ש דמתני' דמי שהיה טמא דהמפריש נקבה לפסחו וכו' אית ליה דהוי דלא כהלכתא זה אי אפשר דהוא פסק כמותה פ"ד מהל' קרבן פסח שכתב יביא בדמיה שלמים וע"כ צריך לחלק מה שחילקו התוס' פ' שני שעירי דהתם הוי דחיה גמורה דלעולם נקבה לא חזיא לקרבן וכו' וזהו טעם רבינו דאית ליה דאע"ג דקי"ל דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי התם הוי דיחוי מטעמא דכתיבנא וכבר הארכתי על זה ספ"י מהלכות שגגות. ותמה כאן המאירי ז"ל על רבינו ז"ל שכתב ואע"פ שהיא קדושת דמים וכו' דאדרבה כשאין בו אלא קדושת דמים ראוי לומר שלא ידחה. וכן יש לתמוה על מ"ש לשון זה בהלכות שגגות פרק עשירי, גם יש לתמוה דכאן נראה שלא הספיק טעם דיחוי מעיקרו לבד גבי קדושת דמים שכתב ואע"פ שהיא קדושת דמים הואיל והיא בעלי חיים משמע דהוצרך לטעם דהוו בעלי חיים ובפ"י מהל' שגגות לא כתב אלא טעם דיחוי מעיקרו לבד. מיהו לזה י"ל דסמך שם על מה שכתב כאן ומ"מ צריך לתת טעם מנא ליה שצריך גם כן טעם של בעלי חיים לקדושת דמים. ולתרץ כל זה אומר דרבינו ז"ל הוקשה לו בפ' קדשי קדשים (דף נ"ט) גבי פלוגתא דרב ור' יוחנן דהקשו שם מברייתא דכל הקדשים שהיו עד שלא נבנה המזבח וכו' דהקשו שם דחויין מעיקרא נינהו משמע התם דהוי אפילו לר' יוחנן והקשו שם בתוס' ז"ל דהא ר' יוחנן אית ליה דדיחוי מעיקרו

הוי דיחוי ועוד תקשי ליה מתני' דמי שהיה טמא המפריש נקבה לפסחו כו' דמשמע התם דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי וגם קשה לו מה שהקשו התוס' ז"ל בפ"ק דקדושין (דף ז') בפרק נגמר הדין אמר ר' יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר וכו' דלמה לי הפריש קרבן הא אפילו לא הפריש נמי דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי והתוס' ז"ל תירצו שם דלאו דוקא וה"ה המיר ואחר כך הפריש ומשמע ליה לרבינו ז"ל דהוי דוחק לכך מפרש רבינו ז"ל הפך מפירוש רש"י ז"ל והתוספות ז"ל דמאי דאמרינן בכולי גמרא יש דיחוי בדמים ה"פ בקדושת הגוף החמורה ודאי דאין דיחוי אבל בקדושת הדמים הקלה יש דיחוי והשתא יתורצו כל הקושיות דבפרק קדשי הקדשים דהוי קדושת הגוף דאיירו גבי כל הקדשים שהיו עד שלא נבנה המזבח ופריך שפיר דיחוי מעיקרא הוי ובקדושת הגוף אין דיחוי אע"ג דבקדושת דמים אית ליה לר' יוחנן דיש דיחוי וכן משמע ממתני' דמי שהיה טמא שאני התם דהוי קדושת דמים אבל קדושת הגוף לא והשתא אתיא שפיר דנקט ר' יוחנן הפריש קרבן קודם שהמיר דאז לא הוי דחוי מעיקרו וגבי קדושת הגוף אין דיחויו דיחוי ורבינו פסק דב"ח אין נדחין מטעמא דכתב הרב בעל כ"מ ז"ל כדכתיבנא ופסק דדיחוי מעיקרו לא הוי דיחוי ממה שראה שהקשה סתמא בגמרא הכי בפ' קדשי הקדשים כדכתיבנא וכמו שכתב בפ"ג מהל' פסולי המוקדשין ועתה הוקשה לו דמנין לו דדיחוי מעיקרו לא הוי דחוי בקדושת דמים נימא דאי אמרינן הכי בפרק קדשי הקדשים הוא משום דהוי קדושת הגוף אבל גבי קדושת דמים לעולם דהוי דיחוי כדכתיבנא לכך הוצרך לומר דאע"פ דאין טעם זה מספיק מפני שהוא קדושת דמים מ"מ איכא טעמא אחרינא דהוי בעלי חיים ולכך אין נדחין ובפ"י מהל' שגגות צריך ג"כ לטעם זה אלא שסמך שם על מה שכתב כאן כדכתיבנא. וא"ת א"כ קשה לו מה שהקשו התוס' ז"ל וכיון דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי לא משכחת לה אלא בקדושת דמים למה לי תרתי והלא אי אפשר לדיחוי מעיקרו שלא יהא דיחוי בדמים והם תירצו דאיירי בקדושת הגוף ואהדרו לאשכוחי גוונא אבל רבינו ז"ל דסובר דאין דיחוי בקדושת הגוף איך יתרץ זה. וי"ל דסובר רבינו ז"ל דהני תרתי אינם שני דינים חלוקים אלא בדין אחד שני חידושין חדא דדיחוי מעיקרו הוי דיחוי והשני דיש דיחוי בדמים דהיה יכול להיות דין זה גבי מצוה וכדאמרינן בפרק לולב (דף ל"ג) דאיבעיא לן התם אם יש דיחוי אצל מצוה או לא וקמ"ל דהך דיחוי לא הוי בדבר מצוה דהתם לא הוי דיחוי אלא דיחוי זה בקדושת דמים הוא אבל בקדושת הגוף ודאי דאין דיחוי:

הלכה ז

האומר דמי פרה זו וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל אחר שהעתיק סוגיית הגמרא כתב דאי רבינו ז"ל מפרש כפירוש רש"י ז"ל דאיתותב עולא והלכתא כבר פדא לא היה לו לרבינו ז"ל לאוקמה בדאמר לדמי אלא בדאמר מעכשיו. ואני אומר בלאו הכי בהדיא פסק רבינו ז"ל בספ"ד מהלכות מעילה כעולא שכתב שם האומר הנטיעות האלו קרבן אם אינם נקצצות כו' אבל אם אמר הנטיעות האלו קרבן כו' שבכל עת שיפדו יחזרו הקדש עד שיקצצו וכיון שנקצצו אינן צריכין פדיון אלא נהנין בהם מיד בד"א בשפדאן המקדיש כו' הרי מבואר שם דפסק כעולא וסובר דעולא לא פליג אבר פדא אלא בחדא ולא כדברי הר' משה קורטבי ז"ל שכתב הר"ן ז"ל בספ"ג דנדרים דסובר דפליג עולא על בר פדא בתרתי אלא בחדא מיהא פליג אבל בהא דאמר פדאן חוזרות וקדושות עד שיקצצו מודה ליה ובכי הא אתי שפיר דרבי יוחנן דאמר לא שאנו שפדאן הוא אפי' אליבא דעולא הוי דבהא לא פליג אבר פדא אבל לדברי הר' משה ז"ל לא אתי אלא אליבא דבר פדא והוי ר' יוחנן דלא כעולא והוא דוחק דמשמע דהלכתא כעולא מדקים רבא כותיה ואע"ג דאמרו שם יתבי וקאמרי לבר פדא דאמר פדאן חוזרות וקדושות תיפשוט דבעי ר' אושעיא וכו' דמשמע דעולא לית ליה הכי ולא היא דלא אמר לבר פדא אלא משום דהוא מריה דמימרא אבל ה"ה דעולא מודה ליה. ומ"מ יש לדקדק שם על רבינו למה לא כתב גבי אינם נקצצות היום חידושא דגמרא דאמר דאע"ג דנפישא זיקה וגבי טלית דקיימא שריפה ואולי לא הוצרך לכך דמכח הסתם משמע דהכי הוי מ"מ למדנו דפסק כעולא וכיון שכן ודאי דאינו מפרש כפירוש המפרש אלא כפירוש הר"ן ז"ל ולא כפירושו בהחלט עד שמפני כך הוצרך הרב בעל כסף משנה ז"ל לדחוק בדעת רבינו ז"ל דלא חש לקושיא דגמרא דאמר אי אמרת בשלמא כו' ואינה קושיא לפי המסקנא. ולכך נראה לי דרבינו ז"ל מפרש דלעולא פריך מעיקרא כדכתב רש"י ז"ל (דף כ"ט) וכן הקשו שם התוס' ז"ל דאמאי לא פריך לעולא והפירכא היא דע"כ עולא מחלק בין קדושת דמים לקדושת הגוף כדי לתרץ הקושיא דהיום את אשתי ולמחר אי את אשתי וסובר דקדושת הגוף לא פקעא ומהך ברייתא משמע דקדושת הגוף פקעא וקאמר בגמרא לתרץ זה מאי מקשת לעולא לימא תהוי תיובתא דבר פדא דאית ליה דאפילו קדושת דמים לא פקעא ותירץ רב פפא דאמר לך בר פדא דסיפא איירי בקדושת הגוף ורישא בקדושת דמים וכדקיימא קיימא וכדכתב שם הר"ן ז"ל דסובר בר פדא ברישא דאיירי בשפדאו ובסיפא אשמעינן דקדושת הגוף לא פקעא בכדי וטובא חידושי אשמעינן בסיפא כמו שמנה שם הר"ן ז"ל בפירושה. ולפ"ז תירוץ זה יספיק ג"כ לעולא דעולא יתרץ דרישא בקדושת דמים ואשמעינן דפקעא וסיפא

בקדושת הגוף ואשמעינן דלא פקעא ולאשמועינן חידושא דהר"ן ז"ל וא"כ שפיר פסקינן כעולא דלא איתותב ולכך כתב רבינו ז"ל דינים אלו בדמים ולא בקדושת הגוף וממילא שמעינן מדבריו דדוקא דמים אבל קדושת הגוף לא פקעא וחידושא שכתב שם הר"ן ז"ל דאפילו אמר לאחר שלשים יום עולה תחילה ואחר כך אמר מעכשיו שלמים דלא פקעא קדושת שלמים אע"פ שהזכיר עולה תחילה דסד"א קדושת דמים לא משכחת רווחא אלא שלשים יום וכו' הא לא משמע לרבינו ז"ל חידושא ולכך לא הוצרך להשמיענו זה ועם זה באו דברי רבינו ז"ל על נכון ופסק כעולא דרבה כותיה. והר"א ז"ל בהשגות פסק כבר פדא לחומרא והביא הכרח דרב פפא תירץ אליביה ועם מה שכתבתי אינו הכרח דתירוץ רב פפא איצטריך לעולא כדכתיבנא ומ"מ היה לו להר"א ז"ל להשיג על רבינו ז"ל בהלכות מעילה דשם עיקר הדין אלא שאפשר שסמך על מה שכתב כאן גם מה שהקשה על הר"א ז"ל הרב בעל כסף משנה ז"ל דאמר דקי"ל דהקדיש זכר לדמיו הוא יקרב עולה א"כ מאי שני לדמי דהא קדוש קדושת הגוף. הרבה תירוצים בדבר חדא מ"ש הר"ן ז"ל דמוקי לה בבעל מום ועוד יש לי לתרץ דבפ' אלו קדשים אמרינן דרבה אמר מעיקרא דהקדיש זכר לדמיו אינו קדוש ולבסוף הדר ביה ואמר דקדוש קדושת הגוף. ואפשר דהאי דתירץ הכא הוא קודם דהדר ביה אי נמי אחר דהדר ביה ומוקי הך ברייתא כר"ש דלית ליה הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף דלא אמר רבא כן אלא לרבנן דאית להו מיגו דנחתא קדושת דמים נחתא קדושת הגוף ור"ש פליג כדאמרינן בפרק ואלו קדשים אבל לדעת רבינו ז"ל צריכים אנו לתירוצים שתירץ הרב בעל כ"מ ז"ל עכ"פ:

הלכה ח

היתה לו בהמה מעוברת וכו'. משנה בר"פ כיצד מערימין (דף קכ"ז:) ואע"ג דקצת נאמרו שם גבי בהמת הקדש כתב רבינו ז"ל כולם גבי בהמת חולין דליכא בה שם קדושה דודאי דינא הכי הוי בה:

ילדה טומטום ואנדרוגינוס אינן קדשים והרי חולין וכו'. בפ' כיצד מערימין [שם] ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר אין קדושה חלה עליהם, וקשה בפרק מי שמת (דף ק"מ) אמרינן דלית הלכתא כר"ש גבי האומר אם תלד אשתי זכר וכו' וכן פסק רבינו ז"ל פ"ח מהל' זכיה ומתנה ילדה טומטום ואנדרוגינוס נוטל בפחות משניהם וכדכתב שם הרב המגיד ז"ל משום דלית הלכתא כר"ש ואם כן איך פסק כאן רבינו ז"ל כוותיה. וי"ל דלא אמרו שם דאין הלכה כר"ש אלא משום דהוא איירי בבהמת הקדש וקאמר דאע"ג דכשהאם קדושה לא חלה קדושה כלל על הטומטום אגב האם דהכי משמע אין קדושה חלה עליהם וכדכתבו התוס' ז"ל בר"פ כיצד מערימין דאפילו קדושה אגב

האם לית ליה משום דהוי בריה בפני עצמה ובהא ודאי דלית הלכתא כוותיה דקדוש אגב האם אבל בהמת חולין דודאי דאם הקדיש העובר דאין קדושה חלה עליו אם הוא טומטום דהמקדיש טומטום ואנדרוגינוס הוי כמקדיש עצים ואבנים ומ"מ קשה במ"ש כמו שביארנו והיינו ודאי בפ"ג מהלכות איסורי מזבח וכדכתב הרב בכ"מ ז"ל ושם כתב וימכרו ויביא בדמיהם כל קרבן שירצה היינו ודאי בדאמר הרי אלו למזבח ומש"ה יביא בדמיהן קרבן וכדפירש שם הר"א ז"ל בהשגות דאם אמר הרי אלו קרבן הם חולין גמורים ויעשה בהם מה שירצה ומוכרח הוא בפ"ב דתמורה וכאן שאמר הרי זה עולה ודאי דלא חל כלל ויעשה כל מה שירצה. וי"ל דכמו שביארנו לאו דוקא אלא הכוונה לומר שהם חולין אבל ודאי דהכא הוי חולין טפי ויעשה בהם כל מה שירצה:

פרק טז

הלכה ב

והביא פלגס הרי זה ספק כו'. הרב בעל כ"מ ז"ל תמה דהך בעיא לא הוי אלא אליבא דרב פדא בפ"ק דחולין (דף כ"ג:) וכיון דרב פדא אסיק בקושיא בפ' שתי מדות (דף צ"א:) לא היה לו לרבינו ז"ל לפסוק כמותו. ואי משום הא לא קשיא לי דכיון דבעי ר' זירא אליביה ודאי דמשמע דהלכתא כותיה וקרא דאו לאיל לשום דרשה דריש ליה דאע"ג דאסיקנא בקושיא לא אסיקנא בתיובתא. אבל הא קשיא לי דלא ראיתי לרבינו ז"ל בפ"ב מהלכות אלו כשכתב המקריב את הפלגס מביא נסכי איל ואינו עולה לו מזבחו שיזכור שם התנאי שצריך לעשות אליבא דרב פדא דקי"ל כוותיה. והר"ם מטראני ז"ל בספר קרית ספר עמד על זה ודחק עצמו בתירוץ זה ועדיין לא נחה דעתו וכתב בסוף דבריו ואכתי צל"ע:

הלכה ג

הנודר סתם וכו'. מדברי רבינו ז"ל נראה דאם אמר הרי עלי עולת בקר צריך שיביא המובחר שבמין בקר דהיינו שור ולא עגל אבל כשאמר סתם הרי עלי עולה אע"פ שלשון עולה כולל עולת בקר ועולת צאן יכול להביא הפחות דהיינו הכבש ולא נאמר לו הבא המעולה דהיינו עולת בקר. וזה מבואר בלשונו שכתב אם דרך אנשי המקום לקרות עולה סתם אפילו לעולת העוף מביא פרידה אחת מדקאמר אפי' לעולת העוף משמע דקורין לעולת בהמה לעולם עולה סתם אלא משום דקורין ג"כ לעוף יכול להביא הפחות וזהו שאמרו במשנה בסוף מנחות הרי עלי עולה יביא כבש כלומר דיביא הפחות דהיינו עגל ולמה נאמר לו שיביא שור שהוא המעולה. וי"ל שאין זה דרך כבוד להביא לגבוה

אלא המעולה שבמין אבל כשאומר עולה יכול להביא מן המין שירצה אפי' שהוא הקטן דדרך כבוד דמזה המין רוצה להביא ולא מאחר אבל באותו המין מיהא דרך כבוד הוא שיהיה המעולה:

הלכה ד

אלא יביא הבינוני וכו'. מדברי רבינו ז"ל נראה דמפרש שיעורי דמתני' גבי שור דהוי הוא ונסכיו במנה וכל אינך דהוי דמי הבינוניים לאותו מקום ולא כדפירש רש"י ז"ל שבקבלה הוא כן וכמ"ש כך דינו בתורה שבעל פה. וקשה לדברי רבינו ז"ל מ"ש בפ"ב דכריתות (דף י') האומר הרי עלי בסלע למזבח מביא כבש דאין דבר קרב בסלע אלא כבש ואמרו שם ואלא כבש ממאי מדאמר רחמנא איל אשם בכסף שקלים וכו' ולדברי רבינו ז"ל דכיון דהוא הדבר הקצוב באותו זמן שהוא בינוני מה שאלו בגמרא על זה דבשלמא לרש"י ז"ל דהדבר קצוב מן התורה שבעל פה שאלו לכבש מאין מצאו לו בשלמא שאר דברים היה להם קבלה אבל היה להביא להם קבלה ולכך שאלו אבל לרבינו ז"ל קשה ועוד כיון דבגמרא אמרו דהדבר קצוב מן התורה למה לא קצב רבינו ז"ל דמים לכבש כדמשמע בגמרא אלא כללם עם אינך ואמר שיהיה בדמים הבינונים לאותו מקום וכמו שקצב בריש הלכות מעילה כתב איל בשני סלעים ואם סמך על מה שכתב למטה שאין לך דבר קרב בסלע ולמזבח אלא כבש מ"מ אין כל זה מספיק דהיה לו לבאר הדבר כאן:

הלכה ו

ואפילו הביא בדמיו איל אחד יצא וכו'. קשה דמשמע דלכתחלה יביא שני אילים ולא אחד אפי' לרבנן מדקאמר רבינו ז"ל אם הביא יצא משמע דלכתחלה לא יביא וא"כ מה הקשו במנחות (דף ק"ח) מאי איריא תרי אפי' חד נמי לימא דמאי דקאמר תרי היינו לכתחילה ואין זה דוחק דהא רבי אוסר דקאמר לכתחילה נמי הוא. וי"ל דלא כתב רבינו ז"ל ואם הביא אלא משום דאינו מצוה מן המובחר אבל לכתחילה איל אחד יביא:

הלכה יד

מי שנדר או התנדב שמן וכו' וזורקו ע"ג אשים וכו'. בזבחים פ' כל התדיר על הא דאמר התם קומצו ושיריו נאכלים כתנאי לא יפחות מלוג רבי אומר שלשת לוגין ואמרו שם דרבי אית ליה דון מינה ואוקי באתרא ולדידיה כלו לאשים ורבנן סברי דון מינה ומינה ושיריו נאכלים ולכן לדידהו הוי לוג ולרבי שלשה לוגין כשהתנדב שמן סתם כמבואר שם, ורבינו ז"ל פסק כרבנן כאן וכן גבי לוג לקמן בסוף פי"ח ויש לתמוה דמשמע דקי"ל בעלמא דדון מינה ואוקי באתרא דשבועות הפקדון איפליגו רבנן ור"מ כמבואר בפרק שבועת העדות דרבנן אית להו דון מינה ואוקי באתרא ור"מ אית ליה דון מינה ומינה

ופסקו הפוסקים כרבנן וכן פסק רבינו בהלכות שבועות דבין מושבע מפי עצמו בין מפי אחרים חייב בין בב"ד בין שלא בב"ד וא"כ כיון דהתם פסקינן כרבנן דאית להו דון מינה ואוקי באתרא למה פסקינן הכא דלא כרבי וצ"ע:

וכיצד עושין ביין וכו' נותן עליו מלח וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל הקשה דבסוף פ"ה מהלכות איסורי מזבח כתב דביין אין נותנים מלח ותירץ דהכא איירי ביין בנדבה ואין תירוצו מספיק דהא מהיכא דאימעיט בפרק הקומץ יין הבא עם נסכים דהיינו ממה הפרט שעולות לאשים יצא יין דאינו עולה לאשים הך טעמא איתא אפי' ביין הבא בפני עצמו וצ"ע:

פרק יז

הלכה ד

אמר הרי עלי שני עשרונות להביא בשני כלים וכו'. בפ' המנחות והנסכים (דף ק"ב:) משנה כלשון רבינו ז"ל אלא שבמקום שכתב רבינו ז"ל הקריבן בכלי אחד כתוב במשנה נתנן בכלי אחד וקשה לתוס' ורש"י ז"ל מאי שנא מרישא היכא דאמר להביא בשני כלים והביא בכלי אחד דפסול ותירץ רש"י ז"ל דסיפא איירי כגון דיכול לקמוץ מזו בפני עצמה ומזו בפ"ע כדאמרי' בהקומץ רבה וכתבו רבינו ז"ל בספי"א מהל' פה"מ ורישא איירי כגון דאין יכול לקמוץ מכלי אחד בפני עצמו. ועוד תירצו התוספות ז"ל תירוץ דמתחלה הביאם בכלי אחד ואח"כ הקריבן בשני כלים ואח"כ חזר ונתנן בכלי אחד ודייק לישנא דמתני' להאי תירוצא שאמרה נתנן בכלי אחד ולא אמרה הקריבן בכלי אחד כלשון רבינו אלא נתנן שר"ל שאחר שהקריבן בשני כלים חזר ונתנן בכלי אחד וכי תימא מאי קמ"ל פשיטא דהוי כשתי מנחות שנתערבו כיון שהקריבן בשני כלים, ותירצו דסד"א דכיון דמתחילה הביאם בכלי אחד לא הוו כשתי מנחות קמ"ל. ורבינו ז"ל נראה שאינו מפרש כאחד מהפירושים לא פירוש קמא שלא הוזכר החילוק של יכול לקמוץ מזו ומזו בדבריו ולא תירוץ בתרא שהרי כתב הקריבן בכלי אחד ולא כתב נתנן בכלי אחד שנראה שבא למעט הפירוש ההוא דהנתינה קאי להקרבה ולכך נ"ל דהוא מחלק דשאני רישא דידעינן דשינה ממה שחשב ולכך פסלה אבל הכא דלא ידעינן ליה בודאי אלא ספק הוא דאולי לשם נדבה מייתי לה אלא משום דלא השיב כשאמרו לו בשני כלים נדרת לשם נדבה מייתינא ליה משמע דלשם נדר קמא מייתי ליה כדכתב רש"י ז"ל וכיון שאין זה דבר מבואר לגמרי יהבינן ליה דין שתי מנחות שנתערבו ועדיין אין כל זה מספיק ואין זה טעם וצ"ע:

הלכה ז

שכח כמה עשרון פירש כו'. דברי רבינו ז"ל ברורים אצלי במשנה פרק הרי עלי עשרון ובברייתא דיש כאן ד' חילוקים. כשאמר פירשתי עשרונים אבל לא קבעתי בכלי אחד בהא בין רבי בין רבנן מודו דששים עשרונים יביא ולא יותר והיינו רישא דמתני'. והיכא דאמר פירשתי המנחה כשנדרתי הרי עלי מנחה דהיא בסולת או מחבת וכו' כולי עלמא מודו דיביא מחמשתן. וכשאמר פירשתי מנחה וקבעתיה בכלי אחד בהא פלוגתא דרבנן ורבי דלרבנן יביא ששים עשרונים בכלי אחד דזה לא ידע אם נדר עשרון או שנים או שלשה אלא ידע שנדר בכלי אחד יביא ששים בכלי אחד ויהיה מה שראוי לו חובה והשאר בתורת נדבה ולרבי יביא מאחד ועד ששים משום דאם יביא יותר ממה שנדר בכלי אחד הוי מנחה יתירה אבל היכא דאמר נדרתי מנחת עשרונים ונפל לי ספק כמה עשרונים נדרתי וגם נפל לי ספק אם בכלי אחד או בשני כלים או בשלשה או בארבעה או יותר ולא ידעתי מנין הכלים אז ודאי מודו רבנן לרבי דיביא מאחד ועד ששים אחד בכלי אחד ושנים בכלי אחד ושלשה בכלי אחד עד שיהיה ששים בכלי אחד דאז נפיק דאם הוא נדר ששים עשרונים בששים כלים הרי יוצא דהרי מביא ששים כלים ואע"ג דיש בכל אחד יותר מעשרון אחד אין בכך כלום דהמותר נדבה ואם נדר ששים בכלי אחד הרי יוצא באחרון והשאר נדבה וכן אם נדר חמשה או ארבעה או ששה כל אחד בכלי שלו הרי יוצא דהמותר נדבה אבל אם לא יביא אלא ששים בכלי אחד אינו יוצא ודאי לרבנן דאולי נדר ששים בששים כלים ואינו יוצא כשהביאן בכלי אחד דאם אמר להביא בשני כלים והביא בכלי אחד פסול ואם כן שפיר פסק רבינו ז"ל כרבנן ולכך כתב קבע נדרו ושכח כמה עשרונים נדר ובכמה כלים נדר דבהך חלוקה מודו רבנן לרבי והוא פסק כרבנן דאילו היה פוסק כרבי למה ליה למימר ושכח בכמה כלים נדר לרבי אפילו קבע בכלי אחד יביא מאחד ועד ששים אלא משום דפסק כרבנן כתב כן והברייתא והמשנה לא פליגי אהדדי וכל הדינים שכתב כאן רבינו ז"ל הוו לרבנן משום דשכח בכמה כלים נדר והוו כמו לרבי בדיני כדכתיבנא. ומ"ש רבינו ז"ל

שכח כמה עשרון פירש ובאיזה מין קבע הרי זה מביא ששים עשרון מכל מין ומין מחמשתן. הם דברי הברייתא שאמרו שם פירשתי ואיני יודע מה פירשתי ואיזה מהן פירשתי ואיני יודע כמה פירשתי יביא חמש מנחות של ששים ששים עשרונים ואינו כמו שסבר הרב בכ"מ ז"ל שהם דברי המשנה דאמרה יביא ס' עשרון ופירוש מתני' הוי מחמשתן דאין פירוש מתני' אלא ס' עשרון לבד בכלי אחד דמתני' איירי ביודע איזו היא המנחה שקבע אלא דברי הברייתא הם ועם זה באו דברי רבינו ז"ל על נכון. ומה מאד

נפלאתי הפלא על הרב בכ"מ ז"ל דסובר רבינו ז"ל פסק כרבי ואע"פ שאין דעתו נוחה ופירש מתני' בגווני אחריני ועדיין לא יצא מידי קושיתו דהפירוש שעשה במתני' אינו מספיק לתרץ דברי הרב ז"ל וכן פירשו במשנה. סוף דבר דברי הרב בעל כ"מ ז"ל נפלאו ממנו בזה ודברי רבינו ז"ל מבוררים אצלי ודוק ותשכח:

הלכה ט

אמר הרי עלי מנחה מן השעורים או מן העדשים וכו'. הרב בעל כ"מ ז"ל האריך לפרש דעת רבינו ז"ל ונמוקו עמו אבל מה שפירש דהא דרבינו ז"ל כתב או מן העדשים דזעירי פליג אמאי דקאמר לעיל ואית ליה דאפילו מן העדשים טעי איניש באמת אצלי קשה דזה מנא לו לרבינו ז"ל כן דאע"פ שאמר מנחה מוכרת לענין דטעי איניש בעדשים ודאי דכולי עלמא מודו דלא טעי ואינו יכול לומר אילו הייתי יודע וא"כ היכן גילה זעירי דעתו לחלוק על זה. לכך נראה לי לומר דאין הכי נמי דאילו אמר מנחה מן העדשים ודאי דלא מצי למימר אילו הייתי יודע דהא מדמינן ליה בפרק שני דנזיר לאומר הריני נזיר מן הגרוגרות והתם ודאי אילו אמר אילו הייתי יודע שאין נזיר אלא מן היין הייתי נודר כן לא מהני מדלא חילק רבינו בכך בפ"א מהלכות נזירות אלא מה שכתב רבינו ז"ל כאן הוא דינא חדתא דכשאמר תרוייהו כגון שאמר מנחה מאחד מהם או מן השעורים או מן העדשים אז אמרינן דטעי בכך דע"כ לא אמרינן בגמ' דלא טעי איניש אלא כשהזכיר מן העדשים לחוד אבל כשהזכיר מן השעורים או מן העדשים כיון דהזכיר מן השעורים ובהא ודאי טעי איניש אפשר דטעה גם כן בעדשים ודייק לשון רבינו ז"ל שלא כתב או מנחה מן העדשים כדכתב בתר הכי או מנחה בלא שמן ולבונה דבכל החלוקות שהזכיר אחר כך הזכיר מנחה ובזו לא הזכיר כן אלא או מן העדשים משמע אדלעיל קאי וה"ק מנחה מהשעורים או מן העדשים ותרוייהו קאמר אבל עדשים לחוד ודאי דלא טעי איניש ולא הזכיר רבינו ז"ל היכא דאמר מן העדשים לחוד דלא טעי איניש דמהא נפיק דדוקא כשהזכיר תרוייהו טעי אבל לא כשהזכיר עדשים לחוד ואע"פ שלא הוזכר דין זה בגמרא חידשו רבינו ז"ל מדעתו. כך נראה לי לפרש דעת רבינו והוא דוחק:

הלכה י

נדר עשרון ומחצה כו'. גם על זה תמה הרב בעל כ"מ ז"ל דבגמרא אמרו דדוקא כשאמר הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון הכי אסיקו בגמרא ורבינו לא הזכיר מזה כלל. ונראה לי לתרץ דסובר רבינו ז"ל דזעירי שחילק בין מנחה למנחה חילק כן בין אליבא דב"ש דאית ליה טעמא משום תפוס לשון ראשון בין אליבא דב"ה דאמר דהיכא דאמר יודע אני בהני דלא מהני לשום חד מהני אלא כשאמר מנחה מוכרת דלעיל כיון דהוא מוכרת

תפוס לשון ראשון והוי כאילו אמר מנחה לחוד ולמנחה גמורה איכוין כדפירש"י ז"ל ולב"ה טעמא כדכתב הרב הנזכר בשם הר"י בנבנשת ז"ל דכשאמר מנחה מן השעורים הוי נדר ופתחו עמו דהנדר הוא המנחה דקאמר והפתח הוא מ"ש מן השעורים ובטל הנדר אבל כשאמר אחר כך אילו הייתי יודע וכו' ביטל הפתח דמן השעורין והדר הנדר למקומו דהיינו מ"ש הרי עלי מנחה וזה אי אפשר אלא כשאמר מנחה מוכרת דאז אמרינן מה שהזכיר מן העדשים כמאן דליתיה והוי כאילו אמר מנחה לחוד אבל כשאמר מנחת סמוך אי אמרת דביטל מ"ש אילו הייתי יודע הפתח של מן השעורים ונשאר דבריו הרי עלי מנחת שהוא לשון סמוך אין ממש בדבריו דלשון מנחת סמוך ואין לזה מובן ולפי טעם זה נאמר ג"כ לבית הלל דהיכא דאמרי הרי עלי מנחה עשרון ומחצה כשאמר אח"כ אילו הייתי יודע כו' בטל הפתח דהיינו מאי דקאמר ומחצה והוי כאילו לא אמרו אלא כאילו אמר הרי עלי מנחה עשרון וכיון דאמר אילו הייתי יודע כו' מפרשינן דבריו דמאי דאמר מנחה עשרון ר"ל מנחה ועוד עשרון דכיון דדבריו סובלים הפירוש נפרש כן כיון שהוא אמר יודע אני וכו' וא"כ מה שהוצרכו בגמרא לתרץ דאמר הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון היינו אליבא דב"ש דוקא לדעת רבינו ז"ל מפני דזעירי אמרה למילתיה אליבא דכולי עלמא כדכתיבנא ומתני' ככ"ע אתיא לב"ש משום תפוס לשון ראשון ולבית הלל משום טעמא דאילו הייתי יודע ולהכי מקשה בגמרא לב"ש לא מתוקמא מתני' דבין דאמר הרי עלי מנחה עשרון ומחצה ואמרה תפוס לשון ראשון והוי כאילו לא אמר מחצה א"כ לא איתחייב אלא בעשרון לחוד ולא מצית אמרת דמנחה עשרון דקאמר הוי כאילו אמר מנחה ועשרון דאילו אמרינן כן לבית הלל היינו משום דאמר אח"כ אילו הייתי יודע וכו' וכיון שכן נפרש דבריו בכל מה שנוכל כדי להעמיד כוונתו אבל לבית שמאי לא אמרינן הכי ולכך הוצרך הגמ' לאוקומי אליבא דב"ש דאמר הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון אבל לב"ה מתני' כפשטה וכדכתיבנא וכיון דקי"ל כב"ה לכך כתב רבינו מתני' כפשטה. כנ"ל לפרש דעת רבינו ז"ל הגם כי הוא דחוק קצת:

הלכה יד

אבל אם נדר לוג או שנים פטור וכו'. בתוס' ז"ל הקשו על מתניתין דאין מתנדבין לוג שנים וחמשה דכי היכי דאמרינן היכא דנדר חצי עשרון יביא עשרון שלם הכי נמי נימא היכא דאמר לוג או שנים שיביא ג' ותירצו דבנדר אין הכי נמי ומתני' בנדבה איירי אבל לרבינו ז"ל אין לומר חילוק זה דהוא כתב בהדיא דאפי' בנדר אינו נדר. ונ"ל לתרץ לדעתו ז"ל הקושיא דגבי חצי עשרון אי מהני הוא משום דהזכיר מנחה וכדכתב רבינו ז"ל לעיל וכיון דהזכיר מנחה בתחלה ואמר אח"כ אילו הייתי יודע ביטל הפתח כדכתיבנא הוי

כאילו אמר הרי עלי מנחה לחוד ומהני אבל הכא לא הזכיר מנחה. והרב מהר"ם מטראנ"י ז"ל קרובי בס' קרית ספר כתב לתרץ זה וז"ל ואפשר לומר לדעת הרב ז"ל דבחצי עשרון הוא שנתחייב בעשרון משום דמקצת עשרון קרב בחביתי כ"ג חצי בבוקר וחצי בערב ומשום דמביאו שלם וחוצהו אם נדר חצי יביא אחד שלם וכדאמרינן אבל לוג אחד או שנים שאין ראויים כלל לא הם ולא מקצתם פטור אפילו אמר הרי עלי ע"כ:

פרק יח

הלכה י

אשם תלוי וחטאת העוף כו'. בפ"ד דכריתות (דף י"ח) תניא השוחט אשם תלוי בחוץ ר"מ מחייב וחכמים פוטרים וכתבו שם התוס' דהאי חכמים דפוטרים לאו היינו חכמים דפליגי עליה דר"מ פ' המביא כו' כלומר דבפ"ו דכריתות בתחלתו (דף כ"ג) איפליגו ר"מ וחכמים גבי מביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא דלר"מ יצא וירעה דזה לא הפרישו אלא מספק וכיון דנתברר לו דאין כאן חטא הוי חולין וחכ"א ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ופירשו שם בגמ' טעמייהו דרבנן מתוך שלבו נוקפו גומר ומקדיש וכן כתב רבינו פ"ד מהל' פסולי המוקדשין וא"כ לדבריהן כיון דהוי הקדש גמור ודאי דהשוחטו בחוץ חייב כרת והני רבנן דפטרי הכא לאו רבנן דהתם אלא סברי כר"מ דהתם דאמר דיצא וירעה. אלו הם דברי התוס' ועם זה נתבררו בעיני דברי התוספתא שהביא הר"א ז"ל בהשגות שחלקה בין אשם תלוי לחטאת העוף ואמרה דאשם תלוי בחוץ חייב עליו חטאת כלו' כשהקריבו בשוגג ובחטאת עוף שהקריב בחוץ אמרה דחייב אשם תלוי דההיא תוספתא אתיא כרבנן דפליגי אר"מ בריש פ' המביא ולכך באשם תלוי דבא על חטא אדם גומר ומקדיש מתוך שלבו דוה על חטאיו וכדכתב רבינו פ"ד מהל' פסולי המוקדשין ולכך הוי הקדש גמור וחייב חטאת כשהקריבו בחוץ בשוגג כדין המקריב קרבן גמור בחוץ אבל חטאת העוף שאינו בא על חטא אלא ספק יולדת היא שמביא אותה אינו גומר ומקדיש וכיון דהוי ספק מביא אשם תלוי דשמא לא ילדה והוי חולין ואע"פ שהקריבו בחוץ אינו כלום ולכך מביא אשם תלוי כדין כל חוטא בספק ובריית אתיא כפשטה ואין זרות בה ואנו צריכין לידחק במה שדחק הר"א. אבל מ"מ קשיא לי על רבינו דמזכי שטרא לבי תרי דהוא פסק כאן דפטור ובהלכות פ"ה פסק כרבנן דפליגי אר"מ וכבר כתבתי בשם התוס' דהם דברים סותרים ולכאורה משמע כדבריהם דלרבנן הוי הקדש גמור כיון דגומר ומקדיש ואולי י"ל דהוא סובר דלא כדברי התוס' אלא דאפי'

רבנן דאמרי התם דגמר ומקדיש הכא מודו דפטור המקריב בחוץ דאע"פ שהקדישו מ"מ כיון דאם לא היה לו ספק חטא לא היה מקדישו לא הוי הקדש גמור:

וכל קרבן שהוא פטור על שחיטתו בחוץ כו'. נראה דהיינו משום דשחיטה והעלאה אתקשו להדדי בריש פרק השוחט ומעלה (דף ק"ז) ואליהם תאמר לערב פרשיות וכן כתב רש"י בפרק הנזכר (דף קי"א) גבי מיעוטא דשעיר המשתלח ששחטו בחוץ דפטור דגלי רחמנא וה"ה בהעלאה דהא מגמר גמירי מהדדי כדאמרינן לערב פרשיות:

הלכה יא

אם עד שלא התודה עליהם כו'. בריש פרק בתרא דזבחים (דף קי"ב) אמר במתניתין דשעיר המשתלח ששחטו בחוץ פטור מקרא דואל פתח אהל מועד לא הביאו לא חייב הכתוב אלא הראוי להביאו בפתח אהל מועד מה שאין כן בשעיר המשתלח שאינו ראוי להביאו והקשו בגמרא (דף קי"ג:) ורמינהו או קרבן וכו' יצאו קדשי בדק הבית שאינן ראויין כו' אוציא את אלו ולא אוציא שעיר המשתלח ת"ל לה' להוציא את שעיר המשתלח כלומר א"כ קשה מתני' ובברייתא אהדדי דמתני' קאמרה דשעיר המשתלח מפיק מקרא דואל פתח אהל מועד משום דאינו ראוי להבאה ובברייתא קאמרה דמההוא קרא לא נפיק אלא קדשי בדה"ב משום דאינן ראויין להבאה אבל שעיר המשתלח ראוי להבאה הוא ולא נתמעט אלא מקרא דלה' ותירצו בגמרא לא קשיא כאן קודם הגרלה כאן אחר הגרלה כלומר מתניתין דמיעט מקרא דואל פתח אהל מועד הוי אחר הגרלה ולכך מיעטיה מהתם דאינו ראוי להבאה אבל ברייתא איירי קודם הגרלה דראוי להבאה ולהגרלה ולכך הוצרך למעטו מקרא דלה' ומקשו אחר הגרלה נמי הא איכא וידוי כלומר והיכי מעטיה במתני' מקרא דואל פתח אהל מועד הא ראוי להבאה לענין וידוי ותירצו אלא א"ר מני לא קשיא כאן קודם וידוי כאן לאחר וידוי כלומר דמתני' דמעטיה מקרא דואל פתח אהל מועד הוי אחר וידוי ובברייתא איירי קודם וידוי וראוי להבאה לענין וידוי ולכך הוצרך למעטו מקרא דלה' זו היא סוגית הגמ' ופירושה לפי דרך רש"י והתוס' והקשו שם בתוס' דבפרק שני שעירים (דף ס"ג) אמרינן בברייתא דעד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם ופירש רב חסדא הואיל וראויים לשעיר הנעשה בחוץ משהגריל עליהם חייב על של שם ופטור על של עזאזל משמע דקודם הגרלה חייב על של עזאזל וא"כ היכי אמרינן הכא דקודם הגרלה מיעטו הברייתא מקרא דלה' והוצרך קרא למעטו משום דראוי להבאה ולכך הודיענו דפטור הא התם משמע דחייב ותירצו דברייתא דהתם כפי מסקנא דסוגיא דזבחים דלמסקנא דסוגיא מתני' פטרה אחר וידוי ובברייתא פטרה קודם וידוי משום דראוי להבאה לוידוי ולכך הוצרך קרא דלה' אבל קודם הגרלה אפילו לדברי

הברייתא חייב הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ ומי שתירץ כאן קודם הגרלה וכו' לא ידע ההיא ברייתא דב' שעירי וגמרא היתה יכולה להקשות לו מההיא ברייתא אלא דעדיפא מינה מקשה ליה אחר הגרלה נמי הא איכא וידוי כו' ונמצא לפ"ז פסקן של דברים דהדבר תלוי בהגרלה ולא בוידוי דבוידוי פטור בין קודם וידוי בין אחר וידוי קודם וידוי מקרא דלה' דמביא הברייתא אחר וידוי משום דאינו ראוי להבאה כדמעטיה מתניתין ודרך זה הוא דרכו של הר"א ז"ל בהשגות ומפני כן השיג על רבינו ז"ל וכתב דשמעתא דזבחים הטעהו אבל לפי דרכו של רבינו ז"ל הכל מתורץ יפה ויצא לנו הדין כמו שכתבנו. והר"ב כ"מ ז"ל נראה דהליץ בעד רבינו ז"ל דגירסתו בגמרא הוא הפוך מגירסת רש"י והתוס' והר"א דגורס בברייתא יכול שאני מוציא שעיר המשתלח כלומר משום דאינו ראוי להבאה ת"ל לה' להביא דחייב שעיר המשתלח והשתא הוי הקושיא שהקשו בגמרא ממתני' לברייתא דהם חולקים בענין הדין ולא הוי הקושיא שחולקים בענין הדרשה כדכתיבנא אלא בדינא דמתני' פטרה שעיר המשתלח ובריייתא חייבה שעיר המשתלח ותירצו במסקנא במתני' דפטרה הוי אחר וידוי ובריייתא דחייבה הוי קודם וידוי וכן ראיתי למהר"מ מטראני ז"ל שהזכיר בספר קרית ספר גירסא זו. ותמיה אני עליהם דאין לה מקום לגירסא זו כלל דבפ' שני שעירים ובפ"ק דתמורה הקשו על מה שאמרו דלה' לרבות מהך ברייתא דלה' להוציא שעיר המשתלח דמשמע דלה' למעט ותירצו מענייננא דקרא דואל פתח אהל מועד לרבות ולכן אמרינן דאתא לה' למעט אבל התם דאשה להוציא ע"כ לה' לרבות א"כ משמע בהדיא דלה' להוציא שעיר המשתלח אתי ותו קשיא מסוגיא דזבחים גופה דאי גרסינן בברייתא דלה' לרבות שעיר המשתלח ולפי זה תירוץ הגמרא כאן קודם הגרלה הכי הוי ברייתא דחייבה הוי קודם הגרלה ומתני' דפטרה הוי אחר הגרלה והקשו על זה אמאי פטרה מתני' הא אין לפוטרו מאל פתח משום דאינו ראוי להבאה דראוי הוא לענין וידוי אם כן לפ"ז מה תירצו כי פטרה מתני' הוי אחר וידוי דאינו ראוי להבאה ובריייתא חייבה אחר וידוי א"כ למה לי לה' לחייב הא ודאי לא פטרינן ליה מקרא דואל פתח משום דראוי להבאה לענין וידוי וכדהקשה המקשה וכיון דלא היה פטור מהכתוב ההוא למה הוצרך לה' לרבות בלאו הכי ידענא ליה דחייב משום דראוי להבאה לענין וידוי וכי זו קושית המקשה. ותו קשיא אי לפי דברי רבינו ז"ל מ"ש הברייתא בפ' שני שעירי קודם שהגריל חייב על שניהם הוי קודם וידוי וקרי לוידוי הגרלה כדכתב הרב בעל כ"מ ז"ל א"כ מאי האי דקאמר רב חסדא למאי חזי לשעיר הנעשה בחוץ והא אחר הגרלה חזי למילתיה דהיינו לשעיר המשתלח ומ"מ חייב משום דראוי להבאה לענין וידוי ובאמת אני איני מוצא מקום לגירסא זו אלא

דגירסת רש"י והתוס' ז"ל היא עיקר והוא דרכו של הר"א בהשגות כדכתיבנא ולזה לא ידעתי טעמו של רבינו ז"ל וצ"ע:

הלכה יד

גנב והקדיש ואח"כ שחט בחוץ חייב וכו'. תימה דלא אמרו בגמרא כן בפרק הנזקין (דף נ"ה) אלא לתרץ לעולא דקאמר יאוש כדי לא קני דהקשו לו מברייתא דגנב והקדיש ושחט בחוץ חייב כרת דהיכי חייב כרת מדבריהם בשלמא לרב יהודה הוי כרת מן התורה דיאוש כדי קני אבל לעולא קשיא ותירצו דהוי כרת מדבריהם ורבינו ז"ל דפסק בפ"ה מהלכות איסורי מזבח כר"י דאמר יאוש כדי קני איך כתב כאן דהוי כרת מדבריהם הא הוי כרת מן התורה ותו תימה על הרב כ"מ ז"ל דכתב שם שרבינו ז"ל כתב כן מפני תירוץ הגמרא דתירוץ הגמ' אינו לרב יהודה כדכתיבנא. ומה שהקשה הוא ז"ל שם דרבינו ז"ל פסק בהלכות גניבה דיאוש לחוד לא קני לאו קושיא היא דמ"ש כאן רב יהודה יאוש כדי קני היינו יאוש ושנוי השם כדכתבו שם התוס' ז"ל דאיכא כאן שינוי השם מעיקרא חולין והשתא הקדש ולא קאמר כאן יאוש כדי אלא משום דליכא שינוי רשות וכמו שהאריכו שם התוס' ז"ל וא"כ אין קושיתו קושיא דשאני הכא דאיכא שינוי השם אבל יאוש לחוד ודאי לא קני אבל מה שהקשיתי קשה ומה שהקשה כאן דלא היה לו לרבינו ז"ל לכתוב לחייבו כרת אלא לענין גיזותיה וולדותיה כדאמר בגמ' דלענין כרת לא נפקא לן מידי הא ודאי קושיא היא. אך נ"ל לתרץ בכי האי גוונא דכוונת רבינו ז"ל לא הוי לשאול מאימתי העמידוה ברשותו אלא לענין גיזותיה וולדותיה כדאמרה בגמ' ומ"ש כדי לחייבו כרת ה"ק מאימתי העמידוה ברשותו ונותן טעם למה העמידוה כדי לחייבו כרת ולקונסו כדכתב רש"י וא"כ לפי זה מ"ש כדי לחייבו כרת לא קאי אמאי דקאמר מאימתי דלענין חיוב כרת לא נפקא לן מידי אלא מ"ש כדי לחייבו הוא טעם לענין העמדה אבל השאלה לענין גיזות וולדות אע"פ שלא ביארה רבינו ז"ל. אבל ק"ק דלפי דברי התוס' ז"ל שם משמע דהך נפקותא לא הוי אליבא דר' יהודה דאית ליה גזילה חוזרת בעיניה אליבא דר"פ דאמר שבח דעל גבי גזילה דגזלן הוי והדין ודאי עמהם דהך נפקותא לא הוי כלל אליבא דר"י דדינא הכי הוי אפילו קודם הקדש וכיון דרבינו ז"ל בהל' גזילה פ"ג פסק כר"י וכרב פפא דקאמר אליביה דגזלן הוי אין מקום לנפקותא זו ולמה כתב כאן נפקותא זו ועוד קשה מה שהקשיתי לעיל וצ"ע:

הלכה טו

שנאמר ואל פתח אהל מועד לא יביאנו וכו'. הקשה הרב בעל כ"מ ז"ל דלא היה לו לרבינו ז"ל להביא מקרא זה דבפ' השוחט ומעלה (דף ק"ז:) מוכח לרבא דפסק רבינו ז"ל

כוותיה דקרא דואל פתח אתא למעוטי גגו ואל מחוץ למחנה אתא לרבויי כולה בחוץ וצוארה בפנים דחייב ואם כן איך הביא רבינו ז"ל קרא דאל פתח אהל מועד לחייב כולה בחוץ וצוארה בפנים. וי"ל דהוקשה לו לרבינו ז"ל בגמרא דאימא איפכא דאל פתח לרבות צוארה בפנים ובמחנה לרבות גגו של היכל ולזה יש לומר דמ"מ משמע טפי אל פתח גגו של היכל מצוארה בפנים דלא משמע צוארה בפנים שהביאו אל פתח אהל מועד דמשמע שהביאו כולו ולכך רבינו ז"ל הביא פסוק זה שמשמעותו הוא שמכריח לעשות הדרשות כן ולא איפכא:

הלכה טז

שנאמר דם יחשב לאיש ההוא כו'. קשה דמאן דדריש דהשוחט להדיוט בחוץ חייב מהאי קרא דדם שפך היינו ר' יוסי דאית ליה בפ' השוחט והמעלה (דף ק"ח) דשנים שהעלו באבר פטורים ואית ליה דדיברה תורה כלשון בני אדם ואיש איש אשר יעלה דאמר קרא לא דריש ולכך איש איש דשחיטה נמי לא דריש ליה למעט הדיוט והוצרך ללמדו שם (דף קי"ח) מדם שפך וכדאמרו שם ואלא השוחט להדיוט מנא ליה ההוא דם שפך ואפילו השוחט לאיש אבל לר' ישמעאל דאית ליה דשנים שהעלו באבר חייבים מקרא דאיש איש דכתיב גבי העלאה דאיש איש דכתיב גבי שחיטה לרבות השוחט להדיוט כמבואר שם וכיון דרבינו פסק בפרק שלאחר זה דשנים שהעלו באבר חייבין מקרא דאיש איש א"כ הוה ליה לאתויי רבוי להדיוט דחייב מקרא דאיש איש. וי"ל דאין דרכו של רבינו ז"ל להקפיד בזה וכותב הדרשה הפשוטה יותר אע"פ שהיא דלא כהלכתא:

הלכה יז

השוחט בחוץ בלילה חייב וכו'. רבינו ז"ל נתן טעם לשוחט בחוץ בלילה דכשרה מפני ששחיטת חוץ דהיינו שחיטת חולין כשרה בלילה מה שאין כן בשחיטת פנים דקרבן בעינן ביום דכתיב ביום זבחכם וכן לענין שחיטת העוף נתן טעם לפי שהשחיטה בחוץ כשרה והרי היא כמליקה בפנים. והר"א ז"ל השיג עליו בטעם זה וגם בדין שכתב השוחט בחוץ בלילה והעלה בחוץ בלילה דחייב והוא אית ליה דפטור וטעמו דבריש פ' השוחט והמעלה (דף ק"ז) אמרו אשכחן מוקטרי פנים שהעלן לחוץ מוקטרי חוץ שהעלן לחוץ מנין ומפיק ליה מקרא דאליהם לערב פרשיות ואמרו שם דמאו אשר ישחט מפקינן רבוי בשחיטת העוף בחוץ ומשמע ליה להר"א ז"ל דלא מרבינן מוקטרי חוץ שהעלן לחוץ אלא שהעלם ביום בחוץ דקרא מוקמינן ליה במועט יותר והיינו דהעלן בחוץ ביום ולא מרבינן כולי האי אפילו שהעלן בחוץ בלילה אלא דוקא שהעלן בחוץ ביום. אבל רבינו ז"ל סובר

דכי היכי דמוקטרי חוץ אע"פ ששחט בלילה בחוץ חייב ה"נ בהעלאה דאתקשו להדדי מקרא דואליהם. עוד סובר הר"א ז"ל דקרא ריבה לר' ישמעאל מקרא דאו שחט ולר"ע מקרא דדם יחשב שחיטת העוף ומיעט המליקה לר"ע מאו ישחט ולר' ישמעאל מזאת כדאיתא בר"פ השוחט ונתן הר"א טעם לזה מפני שלא רצה הכתוב לחייב בשחיטת חוץ אלא מה שחייב בבהמה דהיינו השחיטה דוקא. זו היא כוונת הר"א ז"ל אע"פ שהרב בעל כ"מ ז"ל כתב שלא זכה להבין דבריו ולע"ד אפשר כדכתיבנא. ויתר הדברים שכתב בהשגה הקודמת ג"כ הם מבוארים:

פרק יט

הלכה ג

שנאמר לא יביאנו לעשות אותו כו'. קשה קצת דברייתא לא אמרה שם (דף ק"מ) לרבות אלו [אלא מפסוק] שנאמר ואל פתח אהל מועד לא יביאנו כל הבא אל אהל מועד חייבין עליו בחוץ אבל לא הביאו פסוק זה שם אלא לרבות הדינין שכתב רבינו ז"ל למטה כגון הלן והיוצא והטמא כו' וכן רבינו ז"ל למה הביאו מדרשא מלעשות לה' אבל רש"י ז"ל לא פירש אלא מלעשות לבד משמע הראויין לעשות ולשון הברייתא נאות יותר לפירוש רש"י ז"ל:

הלכה ט

כיצד הקומץ כו'. נראה דרבינו ז"ל פסק כר' יוסי דאמר בפ' השוחט (דף ק"ח:) אינו חייב אלא אחת וכר' יוחנן דאמר דבארבעה וחמשה איברים מודה ר' יוסי וכמו שכתב הבכ"מ והדין עמו דהלכה כר"י לגבי ר"ש ור"ש גרסינן ולא ר' ישמעאל תדע לך דלכ"ע ת"ק דר"י איתי ליה דמוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ חייב ובריש פירקין אמרינן דלר' ישמעאל פטור א"כ ודאי דר"ש גרסינן במתני' והלכה כר"י לגבי ר"ש כדאמרינן בפ' מי שהוציאוהו וקשה דשם אמרו כמאן מהדרינן פוקעין על גבי המזבח דלא כר"י כלומר דלר' יוסי מוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ פטורין וא"כ כיון דלאו בני הקטרה נינהו היכא דחסרו לא הוה לן למהדר פוקעין על גבי המזבח וא"כ רבינו דפסק כר"י כאן איך פסק לעיל בפ"ו דמהדרינן פוקעין שכתב שם איברים שפקעו מעל המזבח אם יש בהן ממש וכו'. ועוד קשה דרש"י ז"ל פירש גבי מתני' דוכולן שחסרו כל שהו והקריבו בחוץ פטור פירש"י ז"ל הטעם משום דנפסלו בחסרון כל שהוא ולא קאי אלבונה דאי לבונה אם חסרה כל שהוא לא נפסלה וכן ודאי לא קאי אעולה ורבינו נתן טעם פיטור לכולן מקרא דאותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר ואין צריך טעם זה אלא

לעולה ולבונה אבל לכולהו אחריני תיפוק משום שאינו מתקבל בפנים מיהו אין זו קושיא דרצה לתת טעם שוה לכולם אבל קשה מנא ליה הך דרשא דאותו על השלם וכו' ולא דריש הך דרשא דאותו למוקטרי פנים שחסרו והעלו בחוץ אלא ר' ישמעאל בפרק השוחט והמעלה אבל ר"ע דריש ליה למוקטרי חוץ שהעלו בחוץ ואמאי פסק דלא כר"ע דהלכתא כוותיה מחבירו. ועוד אני תמיה שם בפשטא דשמעתא דאמרינן דלר' ישמעאל צריכי תרי קראי חד למוקטרי פנים וחד למוקטרי חוץ והקשו בתוס' ז"ל ותיפוק ליה מואליהם או מג"ש דהבאה הבאה ותירצו ס"ד אמינא כיון דבפנים מהדרינן פוקעין וחשיבא הקטרה לא נילף ממוקטרי חוץ וחייב קמ"ל א"כ היכי אמרינן גבי פלוגתא דר"י ור"ש כמאן מהדרינן פוקעין דלא כר"י נימא דאפי' כר"י אתי ואע"ג דמהדרינן פוקעין מוקטרי פנים שחסרו פטורי מקרא דאותו ואדרבא להא איצטריך דלא נימא מוקטרי פנים ליחייב כיון דמהדרינן פוקעין כדכתבו התוס' ז"ל. ונראה לי דהך קושיא כדכתיבנא בפשטא דשמעתא הוא טעמו של רבינו ז"ל דפסק כר' יוסי ומהדרינן פוקעין דס"ל דלא פליגי הדינים אהדדי דגלי קרא אותו כדכתיבנא ומ"ד מהדרינן פוקעין דלא כר' יוסי לא דריש תרי קראי חד למוקטרי חוץ וחד למוקטרי פנים אלא חד למוקטרי חוץ לבד ולא ילפינן פנים מחוץ משום דמהדרינן פוקעין ולדידיה ר' ישמעאל דפליג אר"ע ליה ליה תרי קראי חד למוקטרי פנים וחד למוקטרי חוץ אלא חד קרא לחוץ וילפינן פנים מבחוץ מואליהם או מג"ש דהבאה הבאה ולא מהדרינן פוקעין וסוגיא דבר"פ השוחט והמעלה דלא כוותיה ופסק כסוגיא דריש פ' השוחט והמעלה וכדכתבינן ופסק כר' ישמעאל משום דס"ל דמתני' דוכולן שחסרו כל שהו וכו' לא אתי כר"ע וכדפירש"י ז"ל דטעמא משום דאינו מתקבל בפנים שהוצרך לדחוק דלא קאי אלבונה ואי קאי מיירי שחסרה משיעור הכשרה וכן נראה מדברי התוס' ז"ל שם שכתבו גבי כמאן מהדרינן פוקעין דטעמא דמתני' משום דנפסלו מחמת כן אבל רבינו ז"ל לא רצה לדחוק עצמו בכך ופירש דמתניתין כרבי ישמעאל אתיא וקאי אלבונה נמי ואעולה וטעמא דפיטור הוי מקרא דאותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר ודלא כר"ע דאית ליה דמוקטרי פנים חייב ולא דריש קרא דאותו להכי ומשום הכי פסק רבינו ז"ל כר' ישמעאל ודלא כר"ע ועוד פסק דלא כר' עקיבא משום דר' יוסי אית ליה כר' ישמעאל והלכתא כוותיה לגבי ר"ש כך נראה לי לפרש דברי רבינו ז"ל אלא שקשה לי דגבי זרק הדם והעלה האיברים חייב שתים נתן טעם שהרי חלק הכתוב בין מעלה לעושה וטעם זה אין צריך לומר אלא לר"ע כדאמרינן בגמרא והכי איתא בפרק השוחט והמעלה (דף ק"ז:) אמר ר' אבהו שחט וזרק לדברי ר' ישמעאל חייב אחת לדברי ר"ע חייב שתים אביי אמר אפילו לר"ע אינו

חייב אלא אחת דאמר קרא שם תעשה עשאן הכתוב לכולן עבודה אחת זרק והעלה לר' ישמעאל חייב שתים לדברי ר"ע אינו חייב אלא אחת אביי אמר אפילו לר"ע חייב שתים להכי פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה שחט וזרק (והעלה) לדברי הכל חייב שתים ע"כ הרי משמע הטעם שכתב רבינו ז"ל גבי זרק והעלה הוי הטעם שנתן לר"ע משמע דפסק כר"ע. אלא שיש לומר בזה דרצה רבינו ז"ל לתת טעם דאפי' ר"ע יודה בו אע"ג דלית הלכתא כוותיה וכן דרכו של רבינו ז"ל בראיות ובטעמים שמביא הראיות והטעמים פשוטים אע"פ שהם דלא כהלכתא:

הלכה יא

זרק הדם וכו'. הנוסחא בספרים דידן בגמרא היא כמו שהבאתי והיא גירסת רבינו ז"ל והוא פשוט אבל הבכ"מ הביא הגירסא בגמרא משונה שכתב א"ר אבהו שחט וזרק לדברי ר' ישמעאל חייב אחת לדברי ר"ע חייב שתים אביי אמר אפי' לר' ישמעאל חייב שתים להכי פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה ולפ"ז הוצרך לדחוק מאד ולומר דטעמא הוי אפילו לרבי עקיבא ואינו כן דודאי לר"ע לא איצטריך הך טעמא דשחיטה וזריקה תרי שמות הוו דזריקה מאו דכתיב גבי העלאה נפיק ליה ועוד מה מקום לגירסא זו דקאמר פלגינהו קרא שם תעלה ושם תעשה הא מאי דחילק הכתוב הוי העלאה לחוד ועשיה לחוד ובזרק והעלה שפיר שייך הך טעמא אבל בשחט וזרק אין מקום לזה הטעם דהכל הוי עשיה ועוד אם הוא גורס בדברי רבינו ז"ל זרק הדם והעלה האברים חייב שתים ולא גריס שחט וזרק דהוא כתב למטה שהוא שבוש אם כן מאי האי דקאמר דסובר רבינו ז"ל דהטעם ההוא הוי אפילו לר"ע הא הך טעמא לפי גירסתו לא הוי אלא לשחט וזרק ולא לזרק והעלה אלא ודאי דכגירסא דכתיבנא עיקר והיא גירסת הר"א ז"ל. ומ"ש הר"א ז"ל אף לדברי ר"ע חייב שתים להכי פלגינהו רחמנא כו' לא קאי אלא אזרק והעלה כגירסתנו בגמ' ומיושב הוא ואין מקום לתמיהת הבכ"מ שתמה עליו ומה שתמה הר"א על רבינו הוא מפני שהיה לו נוסחא משבשת בגמרא דשחט וזרק חייב שתים ואם כן נמצא לפי האמת דרבינו ז"ל ורש"י ז"ל והר"א ז"ל גירסא אחת להם וניחא הכל: סליק הלכות מעשה הקרבנות בס"ד